

Objevta sadje ja struktuvrra indikatijva gárgadisájn

SAM-3900

Inga Lill Sigga Mikkelsen

Sámegiela Master-dahkamus

Humanistalasj fágaj, sebrudakdiehtaga ja áhpadiddjeáhpadusá fakultehtta

Tråmså Universitehtta

Gidá 2011

Ávddábáhko

Dálla gå dal vijmak lav állidam ietjam dutkamusáv de li diedon muhtem ulmutjijt gejt sidáv gijttet. Gijtv Mikael Svonniav guhti I muv bagádallam, Lene Antonsenav guhti I viehkedom muv korusij oahpásmuvvat ja diedon aj informántajt.

Duodden de sidáv aj gijttet Áhkov, sujna I agev læhkám vásstádus gå lav viehkev dárbaam. Ja állu mañutjissaj sidáv aj Kurt Tore-rávkev nammadit, guddnedav dav giellabargov majt dagáj mijáj divnaj ávdás.

Inga Lill Sigga Mikkelsen

Sisadno

1	Tjuolmma ja ulmme.....	3
2	Teorija	4
2.1	Objækta	4
2.1.1	Objevta sadje gárggán – vuodobáhkogárges.....	8
2.2	Generatijva grammatihkka.....	11
3	Dáhtá.....	13
3.1	Introspeksjávnná	14
3.2	Informánta.....	14
3.3	Korpus.....	16
4	Le gus julevsámegiellan SOV váj SVO vuodobáhkogárges?	17
4.1	Introspeksjávnná	19
4.2	Informánta árvustallam.....	19
4.3	Majt korpusis vuojnná.....	20
4.4	Vuoge OV ja VO gielajn.....	23
4.5	Dáhta tjoahkkájgæsos	28
5	Giellahistávrrá ja giellarievddam	29
5.1.1	Syntávsalasj rievddam.....	30
5.2	Konklusjávnná	33
6	Struktuvrra.....	33
6.1	Værbbagihppo.....	34
6.2	Paramehtera ma objevta sajev mierredi.....	37
6.2.1	Måttsástam- ja sirddeparamehter.....	38
6.2.2	Minimalista prográmma ja válljimvejulasjvuohta.....	43
6.3	Muorrastruktuvrra mij julevsámegiellaj hiehpá	46
6.4	Værbbagihpo struktuvrav måttsástit?.....	47
6.4.1	Muorrastruktuvrra TP:an	49
6.4.2	Makkir gihpo li oajvve-manjemus ja makkira oajvve-álgon?.....	52
6.5	Sirddema gievras dábddomerkej diehti.....	53
7	Objækta le V:a oabbá.....	55

7.1	Objevta sadje DP:an.....	56
7.1.1	Attribuhtta adjunktan.....	58
7.1.2	Objevta sadje gárgadisájn gánná le ditransitijvva værbba.....	61
7.1.3	Objækta passijva gárgadisán.....	66
7.1.4	Kásusjuohkem DP objæktaj.....	67
7.2	Infinihtta værbba doajmmá objæktan.....	70
7.3	Stuoráp gárgadislahtasa objæktan.....	72
8	Friddja báhkogárges.....	74
8.1	Tjalmostibme ja topikaliserim.....	74
8.2	Skrammblim.....	76
8.2.1	Objækta skrammblim julevsámegiellan.....	77
9	Tjoahkkájgæsos.....	79
10	Girjálásjvuohta.....	82
Tjuovvusa.....		85
Tjuovos 1: Tevsta korpusin.....		85
Tjuovos 2: Báhkolissta.....		89

1 Tjuolmma ja ulmme

Dát master-dahkamus le julevsáme báhkogárggá birra. Báhkogárggá le suorgge syntávsas, ja gá báhkogárggáv guoradallá de guoradallá makkir gárggáv bágo tjuovvu gárgadisán. Guoradallat julevsáme báhkogárggáv le alvos barggo, ja danen de lav mán válljim tjalmosit objevta sajev báhkogárggán. Master-dahkamusá tjuolmma le guoradallat objevta sajev ja struktuvrav indikatijva gárgadisájn, dáv galgav dahkat generatijva grammatihka vuoge milta. Muv diedo milta de ælla iehtjáda gudi li barggam julevsámegiela syntávsajn generatijva grammatihkajn vuodon, dajnas de le ulmme master-dahkamusájn guoradallat makkir generatijva grammatihka muorrastruktuvrra hiehpá julevsámegiellaj. Gá tjuolmma le guoradallat objevta sajev ja struktuvrav indikatijva gárgadisájn de oadtju dán dahkamusá tjadá aj diehtet jus objevta sadje le oajvveverba oalges- váj gárobielen, ja dan láhkáj de vásstádusáv dasi jus julevsámegiella le SOV váj SVO giella.

La má dássju værbba mij válldá objevtav, ja mán lav válljim rádjit dahkamusáv dan láhkáj ahte guoradaláv gárgadisájt gánná værbba le indikatijvva modusin. Indikatijvva modus le dábálasj subtsastiddje vuohke, gárgadisá indikatijva verbajn li unnemusát mierkkiduvvam.

Julevsáme báhkogárggá birra ij le tjáledum nav vuojga, diehtep binnep julevsáme báhkogárggá birra gá dagu dal nuortta- ja oarjjelsámegiela báhkogárggá birra, gánná le tjielgas mij le vuodobáhkogárges. Gá ulmutja galggi javllat juojddáv julevsáme báhkogárggá birra, de gullá álu ahte báhkogárggá le muhtem mærráj friddja nav dagu ietjá sámegiellajn la. Gá le nav binná mij le tjáledum julevsáme báhkogárggá birra de li má diedon aj moadda gatjálvisá ma ælla tjoavdedum/vásstedam. Dájna master-dahkamusájn iv de nagá vásstedit divna gatjálvisájt ma ælla vásstedam julevsámegiela báhkogárggá gáktuj, valla sávvamis de dát master-dahkamus sjaddá buorre álgo, suorgen gánná ájn vil állo dutkambarggo vuorddá.

Gálmma vuostasj kapihttalij tjielggiv duogátjav master-dahkamussaj. Nælját ja vidát kapihttalijn guoradaláv jus objevta sadje le oajvveverba oalges- váj gárobielen. Ja dav majt lav gávnadam de aná gudát ja giehttjit kapihttalijn hábbmitjit generatijva grammatihka muorrastruktuvrav ja dájna kapihttalijn guoradaláv aj objevta struktuvrav

dákkir muoran. Gávtsát kapihttalín tjielggiv báhkogárggáj gánná objækta le sirddám ietjas álgo sajev, ietjá sadjáj gárgadisán. Avtsát kapihtal le oanes tjoahkkájgæsos báhtusijs.

2 Teorija

Tjuolmma dán master-dahkamusán le má guoradallat objevta sajev ja struktuvrav indikatijva gárgadisájn, generatijva grammatihkajn vuodon. Ávddál mán guoradallagoadáv tjuolmav de dán kapihttalín sidáv tjielggit teorijav mij le vuodon dán dahkamusán. Vierttiv diehtet mij objækta le ávdás máhtáv guoradallagoahtet dáj struktuvrav ja sajev. Danen de lav vuostak tjielggim gáktu gielladutkij vuojnno objæktaj le, ja makkir elementa sáme gielladutkij mielas máhtti doajmmat objæktan, ja dán milta lav mierredam makkir vuojnov mán biejav vuodon. Nubbe le tjielggit mij generatijva grammatihkka le, ja aj tjielggit dajt ásijt minimalissta prográmmas ma li anon ja ma vájkudij muv barggij.

2.1 Objækta

Syntávsan le álu sáhka gárgadisásij birra, danen gá gárgadisásijs tsieggip gárgadisájt. Objækta le akta dás gárgadisásijs, ietjáda vas subjækta, værbálla, adverbiálla ja predikatijvva. Juohkep bágojt jali stuoráp ásijt gárgadisás gárgadisásijda dan milta makkir funksjávnná jali gáktu dát báhko doajmmá gárgadisán. Objevta funksjávnná le verbav állásin dahkat. Objækta le dat jali dat/sán mij/gut vájkkuduvvá dáhpádusás mij boahtá ávddán verban. Danen de gávnna álu objevtav jus gatjåt majt + subjækta + værbálla. Objækta le dábálamos akkusatijva hámen, ja gá objækta le akkusatijva hámen de sjaddá dát subjæktan gá gárgadis le passijva hámen.

Objækta le dábdos tærmma sáme gielladutkamin, ja riek moadda gielladutke li tjállám objevta vuogij birra sáme giellan, ja sierraláhkáj objevta morfosyntávsalasj vuogij birra: Magga (foreløbig versjon), Kintel (1991), Helander (2001), Spiik (1989), Wickman (1955), Nickel (1983 ja 1994). Sáme gielladutkij gaskan li guokta vuojno

dasi mij máhtta doajmmat objæktan sámegiellan. Nickel (1994) ja Kintel (1991) oajvvadibá ahte gá objækta le nomen de værbba gárgadisán mierret makkir kásusav dát objækta oadtju. Nomena ma doajmmi objækta oadtju juogu dal akkusativ ja illativ kásusav, elativ kásusav, jali komitativ kásusav, sunnu vuojno milta li divna gárgadisán

(1)-(4) objækta (Kintel 1991 ja Nickel 1983).

(1) Sunná lihtijt bassá

(2) Piera lijkku njálggájda

(3) Mán æddnáj suhttiv

(4) Vuojnniv gálmma gusá

Magga ja Helandera (2001) vuojno milta li dássju nomena akkusativ hámen ma li almna objevta, nav dagu gárgadisán

(1). Da objevta ma Kintel (1991) ja Nickel (1983) gáhtjudi illativvaobjevta, elativvaobjevta ja komitativvaobjevta li Magga ja Helandera mielas reksjávnnáadverbiála. Reksjávnnáadverbiála le oadtjum dáv namáv reksjávnaverbasj. Reksjávnaverba li verba ma gájbbedij adverbialav visses kásuhámen, ja dát adverbiala le de oadtju namáv reksjávnnáadverbiála (Magga). Reksjávnnáadverbiála ælla almna objevta dan diehti gá gárgadisán gánná le reksjávnnáværbba ij dáhkki sájjádit passiv hábmáj, ja danen de dá ælla almna objevta. Dán milta de li dássju transitiv verba ma váldi objevtajt, reksjávnaverba váldi reksjávnnáadverbialajt. Wickman (1955) tjielggi giellaáhpalsj objækta urálalsj giellaj le dat oase gárgadisán mij vájkuduvvá dago mij bohtá ávdán verba hámes, ja majna le syntávsalsj kásus. Wickman:a tjielggidusá milta máhtta aj subjækta passiv gárgadisán doajmmat objækta, juska ij la, ja danen dát álgoduvvá suv tjielggidusás. Wickman:a tjielggidusá milta le ájnas objevtan le syntávsalsj kásus, jus ij le syntávsalsj kásus de ij le ga objækta. Syntávsalsj kásusa li kásusa ma e vájkkuda semantikkaj, syntávsalsj kásusa subtsastij gáktu bágo majn le syntávsalsj kásus doajmmi gárgadisán, dá kásusa li nominativva, akkusativva ja álu aj genitivva. Illativva ja elativva li bájkálsj kásusa, ja danen de dá suv tjielggidusá milta e máhte doajmmat objækta. Bájkálsj kásusa tjielggiji juogu dal sajev, gási, gásstá ja man tjadá. Komitativva ij le ga syntávsalsj kásus valla semantikkalsj

kásus, ja danen de ij ga nomen komitatijva kásusin máhte, Wickman:a tjielggidusá milta, doajmmat objæktan.

Gå Wickaman de tjielggi objevtav sámeگیelan de le dat akkusatijva hábme mij máhtta doajmmat objæktan(Oarjjelsámeگیelan nominatijvva plurála aj). Duodden akkusatijvvaj de máhtta objækta aj liehket genitijva hámen gå le vuodotálla nominatijva hámen objevta ávddála, dagu gárgadis (4).

Muhtem gárgadisájn, gájt muhtem gielajn, li guokta objevta. Jus gielan li guokta objevta de juohkep dájt objevtajt njuolgga ja iehpenjuolgga objæktan. Njuolgga objækta le dat dábalasj objækta, majt lav badjelin tjielggim ja nubbe objækta gáhtjuduvvá iehpenjuolgga objækta. Iehpenjuolgga objækta subtsas gut juojddáv oadtju jali gesi værbbadáhpáduš vájkut. Danen de le iehpenjuolgga objækta álu persávnna. Iehpenjuolgga objækta le agev pronomen jali substantijvva. Gå galggá tjielggit mij le iehpenjuolgga objækta de álu gullá ahte dát le dat objækta mij boahtá njuolgga objevta ávddála. Dárogielan ij le friddja báhkogárges ja danen de vuojnneš gárgadisájs (5) ja (6) ahte *deg* viertti liehket iehpenjuolgga objækta, gå dát ij máhte ihtet njuolgga objevta sajen. Báhkogárges gánná iehpenjuolgga objækta le njuolgga objevta mañjelin le vejulasj, nav dagu (7), valla dán gárgadisán le aj preposisjávnná, ja *deg le* oassen PP giħpos. Jus járggáal dárogiel gárgadisájt (5) ja (7) julevsámeگیellaj, de sjaddá boados (8), gå sámeگیelan le muhtem mærráj friddja báhkogárges de li diedon ienep báhkogárggá vejulattja. Ep diede nav vuojga sámeگیella njuolgga ja iehpenjuolgga objevtajt hárráj. Le gus gárgadisán (8) ávvánis objækta? Dási vas máhtsav kapihttalín 7.1.2.

(5) Jeg gav deg boka

(6) *Jeg gav boka deg

(7) Jeg gav boka til deg

(8) Mån dunji girjev vaddiv

Divna bágo má máhtti kásusijda sájáduvvat li nomena, valla ælla dássju nomena ma máhtti objæktan doajmmat. Muhtem verba válldi infinihta verbav objevtan. Værbba infinihta hámen stivrriduvvá finihtha verbas ja dan láhkáj de infinitijvva værbba doajmmá objæktan dási. Magga (1986) le dahkam stuorámuš dutkambargov nuorttasáme infinitijvva verbaj hárráj. Sån oajvvat infinitijvva værbba ij máhte liehket

objæktan jus infinitivva værbba le oasen verbállas, viehkkeværbba ij ga máhte válldet infinitivva verbav objæktan. Magga (1986) oajvvat guokta gájbbádusá man milta máhtta mierredit jus infinitivva værbba doajmmá objæktan. Vuostasj gájbbádus le: Jus infinitivva værbba galggá máhttet doajmmat objæktan de vierti máhttet buohttit infinitivva verbav nominálajn, dát sihtá javllat jus finihtta værbba máhtta válldet nominála objevtav infinitivva sadjáj jali jus máhtta koordinerit infinitivvav nominálajn de doajmmá dát infinitivvaobjæktan.

Nubbe gájbbádus le jus infinitivva doajmmá objæktan de máhtta verbav finihtta hámen biedjat passijva hábmáj. Magga buktá dáv listov verbasj ma váldi objevtav infinitivva hámen: “Oažžut, dárbašit, čuovggahit, dádjadit, deaivat, diehtit, fihttet, gierdat, gillát, ipmirdit, liigudit, máhttit, muiiti, oaidnit, olahit, suitit, dáhttut, dárbašit, háliidit, áigut, dohkkehít, ángiruššat, ássat, bargat, bivdit, čavget, doallat, fuomášit, geahččalit, háhpárahttit, hárbhallat, nágget, njágaldahttit, oahppat, oastalit, oččodit, hoavrristit, jeagadit, mieđihit, vuostálastit, beasahit, nisttihit, ribahit, ánsšášit ja vajáldahttit” (Magga 1986:261). Magga le má guoradallam nuorttasáme infinitivva verbaj syntávsav, aktak ij le dahkam sæmme bargov julevsáme giela hárráj. Máhtti diedon liehket muhtem sieradusá julevsáme ja nuorttasáme infinitivva verbaj ano gaskan, valla árvvedimes de dá doajmmi muhtem mærráj sæmmiláhkáj. Magga tjielggidusáj milta de li infinitivva verba gárgadisáj (9)-(11) objevta.

(9) Mán máhtáv tjállet

(10) Sujsta lav oahppam láhkát

(11) Sunná gierddá vájbbat

Stuoráp gihpo máhtti aj doajmmat objæktan, dá li ladásgárgadisá jali gárgadisvástádusá (Kintel 1991 ja Nickel 1994.) Gárgadisvástádus le gihppo gánná oajvvebáhko le værbba infinihta hámen ja manna le ietjas subjækta (Sammallahti 2005), nav dagu (12). Ladásgárgadis le oasse gárgadisás mij ij aktu dájma, nav dagu (13).

(12) Mán vuojnniv Mádjav boahtemin

(13) Mán diedáv (ahte) Sunná idet boahtá

2.1.1 Objevta sadje gárggán – vuodobáhkogárges

Árbbedábálasj syntávsan ij le dássju dábálasj guoradallat makkir funksjávnná ja gáktu sierra bágo doajmmi, ja dan láhkáj juohket dajt gárgadisásijda. Dutke li aj guoradallam makkir gárggán dá gárgadisoase ihti sierra gielajn. Objevta sajev áhtsát gárggán ij le danen ádå tjuolmma, dát le dutkamtjuolmma mij álu aneduvvá gá galggá guoradallat gielaj syntávsalasj typologijav. Gá guoradallá gielaj syntávsalasj typologijav de dáv álu tjielggi vuodobáhkogárggá tjadá. Vuodobáhkogárges tjielggi makkir gárggán sierra gárgadisoase ihti bieledis gárgadisán. Guoradallat gánná gárgadisán subjækta(S), objækta(O) ja værbálla(V) ihti le danen dábálasj vuohke man milta báhkogárggáv tjielggi árbbedábálasj syntávsan. Dán vuoge milta de juohká gielajt juohkusijda dan milta gáktu vuodobáhkogárges le. Li guhtta sierra vuoge man milta gárgadisoase máhtti ihtet: SOV, SVO, VOS, VSO, OVS ja OSV. SVO, SOV ja VSO li da báhkogárggá ma li dábálabmusa værálda gielajn (Greenberg 1968).

Lav juo tjielggim mij objækta le, ja dán aktijvuodan le luondulasj tjielggit subjektiv ja verbálav aj, gá objevta sadje álu tjielggiduvvá dáj gárgadisásij hárráj, ja dá li terma majt anáv álles dahkamusá tjadá. Subjækta le álu dat guhti dahká jali álggá dagov mij boahdá ávdån verbas. Danen de gávna subjektiv jus gatjáda gut/gudi/mij/ma+predikáhtav. Sámegielan le subjækta álu nomen nominatijva kásusin, ja subjevta sadje le vuostatjin bieledis gárgadisán (Nickel 1994 ja Spiik 1989). Værbálla le dat oasse gárgadisás mij le ájnnaamos. Verbálan gávna agev finihitta verbav. Akta finihitta værbba máhttá aktu doajmmat verbállan, jali de máhtti aj moadda verba aktan doajmmat værbállan. Gá li ienep verba verbálan de le aj infinihtta værbba/verba oasen dássta. Gá le ienep gá akta værbba verbállan de juohkep dájv viehkkeværbba ja oajvveværbba (Nickel 1994 ja 1983). Jus li guokta jali ienep verba verbállan de le akta infinihtta verbajv oajvveværbba.

Gielajn ij le dássju akta vuohke man milta máhttá tsieggit gárgadisájt, le álu nav ahte máhttá tsieggit giellaáhpalasj gárgadisájt ienep vuogij milta, valla dat báhkogárges mij le vuodobáhkogárges le dat báhkogárges mij le bieledis, gánná ij le sierra dæddo, tjalmostibme jali intonasjávnná.

Man mærráj giela tjuovvu dáv vuodobáhkogárggáv le sierralágásj gielas giellaj. Muhtem giela tjuovvu dav vuodobáhkogárggáv huj garrasit, ja báhkogárggá ma e vuodobáhkogárggá vuogev tjuovo álu sjaddi iehpegiellaáhpalattja. Ietjá gielajn le vas muhtem mærráj friddja báhkogárges, jali állu friddja báhkogárges. Dajn gielajn gánná le riek friddja báhkogárges le soajttá vehik gássjel mierredit mij le vuodobáhkogárges.

Sámegielaajn le muhtem mærráj friddja báhkogárges, le vejulasj rievddat vuodobáhkogárggáv riek álov, ja dá gárgadisá huoman dáhkkiduvvi (Sammallahti 1998:95). Divna sámegielaajn le subjevta sadje vuostatjin bieledis gárgadisán, subjækta le objevta ja verba ávddála (Sammallahti 1998 ja Spiik 1989). Dássta le tjielgas julevsámegiela báhkogárges juogu dal SVO jali SOV. Juska dal ep diede nav vuojga julevsáme vuodobáhkogárggá birra de diehtep vehik ietjá sáme giellasuorgij birra. Nuorttasámegiela le SVO báhkogárges, valla gá le infinitivvva ja partisihppa gárgadisán de dáj gárgadisájn árru sjaddamin SOV báhkogárges (Sammallahti 1998:95). Oarjjelsámegiela le vas SOV báhkogárges (Sammallahti 1998:95). Sámegiella ja suomagiella libá rievddam/ávddánam dálusj Suoma-sáme vuodogielas (Sammallahti 1998:2). Danen le aj miellagiddis nammadit vuodobáhkogárges suomagiela le SVO.

Julevsámegiella le má geográfalattjat oarjje- ja nuorttasámegiela gaskan, ja dan diehti le aj javladum julevsámegiela báhkogárggá le sægodus SOV ja SVO gaskan, sæmmi láhkáj gáktu julevsámegiella le nuortta- ja oarjjelsámegiela geográfalasj guovloj gaskan. Máhtáv juo dálla aj mærostit julevsáme vuodobáhkogárges le juogu dal SVO jali SOV. SOV gárggán le subjækta vuostatjin, objækta nuppádin ja værbálla goalmádin. SVO gárggán le subjækta vuostatjin, værbálla nuppádin ja objækta goalmádin.

Julevsámegiela le moadda báhkogárggá ma le giellaáhpalattja valla huoman de le tjielgas moadda dásj ælla bieledis gárgadisá, ja danen e vuodobáhkogárggáv tjuovo.

- (14) Gáhkov mán båråv (OSV)
- (15) Mán gáhkov båråv (SOV)
- (16) Mán båråv gáhkov (SVO)
- (17) Båråv mán gáhkov (VSO)

La tjielgas OSV dagu (14) ja VSO dagu (17) e tjuovo vuodobáhkogárggáv julevsámegiellan, dájn gárgadisájn le sierra dæddo ja intonasjávnná. Báhkogárggá VOS ja OVS, e ga hieba vuodobáhkogárggán julevsámegiellan. Gå galggá ieredit SOV (15) ja SVO (16) gaskan de ij le desti nav tjielgas. Dan diehti gå diehtep subjevta sadje le vuostatjin (Spiik 1989) de le tjielgas juobbá dás le vuodobáhkogárges julevsámegiellan. Gåktu galggá de mierredit jus le SOV jali SVO mij le vuodobáhkogárges julevsámegiellan? Whaley (1997) oajvvat gálmma vuoge man milta máhtta mierredit makkir gárges le vuodobáhkogárggá. Akta dás vuogijs le guoradallat man álu da sierra báhkogárggá li anon giellan, dat báhkogárges mij le ienemusát anon le álu vuodobáhkogárges. Julevsáme tevstajn máhtta de láhká man moaddi SOV ja SVO báhkogárggá ihti. Jus SOV aneduvvá ienebut gå SVO de le dát et mærkkan SOV le vuodobáhkogárges, jus SVO le ienemusát dábálasj de dát vas vuoset SVO le vuodobáhkogárges. Whaley:a nuppát vuohke le guoradallat gárgadisájt ma gulluji pragmahtalasj bieledis kontækstaj. Konstituenta ma li dættoduvvam e máhte doajmmat buojkulvissan vuodobáhkogárggán. Goalmat vuohke man milta Whaley oajvvat máhtta gávnat vuodobáhkogárggáv le guoradallat gárgadisájt ja gávnat makkir gárgadisá li bieledis gárgadisá. Gárgadisá galggi liehket bieledime sihke fonologija, morfologija ja syntávsa hárráj. Dav báhkogárggáv majt gávnna bieledis gárgadisájn le álu vuodobáhkogárggá. Bieledis gárgadisán ij le sierra intonasjávnná, dæddo jalik tjalmostibme. Dán milta de ij (18) máhte doajmmat buojkulvissan vuodobáhkogárggáj julevsámegiellan, gå danna le sierra morfologalasj mierkkim: passijvva.

- (18) Girjje tjálleduvváj Lindgrenas

Dan rájes gå gielladutke guoradallagáhtin giellaj báhkogárggáv de ij le dássju vuodobáhkogárges læhkám guovdátjin. Gå gielladutke juohkegáhtin giellajt SOV, SVO, VOS, VSO, OVS ja OSV juohkusijda de sjattaj aj miellagiddis guoradallat makkir dábdomerka li aktisattja duola dagu SVO giellajn, ja makkir dábdomerka e

ávvánis gávnnu dáj SVO gielajn. Greenberg (1968) guoradaláj 30 giela ja dajna vuodon oajvvadij sán 45 universálajt (ieŋŋilsgiellaj *Universals*) Dá universála li dábddomerka njuolgadusá ja doajmmi dan láhkáj ahte jus gávna x vuogev gielan, de álu y aj dan giellaj gullu/gielan gávnnu. Muhtema dás universálajs li lájtedum, ja e das dájma uddni, valla dá li huoman ávkálattja gá galggá vuodobáhkogárggáv guoradallat.

2.2 Generatijva grammatihkka

Mujna le generatijva grammatihkka, lagábun mierredum minimalissta prográmma, vuodon dán dahkamusán.

Generatijvva grammatihkka le gielladiedalasj teoriija majt Noam Chomsky vuododij 1950 jagijn. Generatijvva grammatihkka le vuododuvvam dan vuojno milta ahte máná li riegiadam sissŋálasj grammatihkajn, majt Noam Chomsky gáhtjut *The Universal Grammar*, sámeigiellaj universála grammatihkka, (dássta duohku UG). UG le soamesláhkáj mentálalasj giellaorgádna, gánná gávnná struktuvrajt ja prinsihpajt ma hiephi divna værálda gielajda (Carnie (2007)). Gá mánná gielav oahppá de le sujna juo giellasytebma, ja mánná viertti danen dásju oahppat gáktu dát sytebma doajmmá, ja gáktu galggá hiebadit sytebma jur dan giellaj majt ietjas birra gullá Adger (2003). Dát tjielggi manen máná gielajt oahppi nav jáhtelit. Generatijva grammatihkka gæhttjal tjielggit gáktu UG le, ja gáktu dat doajmmá.

Generatijva grammatihkka le ádstuhtedum moaddi 1950 lágo rájes, dallutjis gá Chomsky teorijav vuostasj bále ávddánbuvtij. Ádásamos teoriija mij tjielggi generatijva grammatihkav le Minimalissta prográmma (Ieŋŋilsgiellaj *Minimalist program*). Minimalissta prográmma le dat oasse generatijva grammatihkas mij le doajmmam 1990 lágo rájes. Minimalissta prográmma le dutkamprográmma mij ij le ájn gárves teoriija (Adger 2003). Mujna le minimalissta prográmma vuodon dán master-dahkamusán, ja danen gá minimalista teoriija ij le gárves teoriija ja le ávddánam 1990 lágo rájes, de sidáv tjielggit makkir prinsihpajt minimalissta prográmmas mán lav biedjam vuodon dán dahkamussaj. Sidáv aj nammadit GB teorijav (ieŋŋilsgiellaj *Government and binding*) mij le teoriija generatijva grammatihkan mij li anon

Minimalissta prográmma ávddála. Minimalissta prográmma le tsieggidum GB árbbedábe milta. Svonni (2007a ja 2007b) ja Julien (1996) libá barggam nuorttasáme syntávsajn ja sáj libá adnám GB teorijav. Sunnu barggo le diedon læhkám vuodon gá lav guoradallam julevsáme giela struktuvrav.

Gárgadisán de ælla bágo dássju gárggán, dáj bágoj gaskan le aj hierarkija, ja danen de generatijva grammatihkan sárggu gárgadisáj struktuvrav muorradiagrammaj baktu. Muorrastruktuvrra tsieggiduvvá aktidime(ieŋŋilsgiellaj *merge*) baktu. Aktidibme válldá guokta elementa ja aktit dajt. Gá guokta elementa aktiduvvi de dá hábbmiba ádá elementav mij oadtju namáv projiserim (ieŋŋilsgiellaj *projecting*) giehtjes. Dát máhtta vas aktiduvvat ietjá elementajn ja náv joarkká desik le álles muorra, mij gávvit álles gárgadisáv. Aktidimen tjadá de dárkestibme(ieŋŋilsgiellaj *checking*) dáhpáduvvá. Dárkestibme máhtta dáhpáduvvat guovte vuoge milta. Vuostasj le ahte dádjadahtes dábddomerka (ieŋŋilsgiellaj *uninterpretable feature*), dárkestuvvi dádjadahtte dábddomerkajn (ieŋŋilsgiellaj *interpretable feature*). Nubbe le ahte guokta dádjadahtes dábddomerka máhtti dárkestuvvat. Gá li guokta dádjadahtes dábddomerka ma dárkesti nubbe nuppev de dát gáhtjuduvvá árvustallam (ieŋŋilsgiellaj *valuing*). Dádjadahtes dábddomerka máhtta liehket árvodibme, ja dá vierttiji árvustaláduvvat. Dát dádjadahtes árvodimes dábddomærkka viertti árvustaláduvvat sæmmi dádjadahtes dábddomerkas gánná juo le árvvo. Árvodimes dádjadahtes kásusdábddomærkka, [ucase], viertti danen árvustaláduvvat dádjadahtes kásusdábddomerkajn manna le árvvo juogo dal [nom], [akk] jnv, ja dán láhkáj de dát árvodimes kásusdábddomærkka árvustaláduvvá. Jus árvodimes dábddomerka galggi árvustaláduvvat viertti dat elementa manna le sæmmi lágásj dábddomærkka ja manna le árvvo aj liehket dádjadahtes váj dát aj sihtá dárkestuvvat. Árvustallam viertti dáhpáduvvat dajna elementajn manna le sæmmi lágásj dábddomærkka ja mij le lagámus, ij dáhkki dábddomerkajt árvustallat ietjá elementajn jus gávnnu elemænnta manna le sæmmi lágásj dábddomerka lagábun.

Ávdep teorijajn de dárkestibme dássju dáhpáduváj oabbá-gasskavuodan, guokta elementa máhttin aktidime baktu sjaddat oappátja jali sirddema baktu sjaddat oappátja. Dán diehti lej állo sirddem váj oabbá-gasskavuohta galgaj sjaddat riekta ja dábddomerka máhttin dárkestuvvat. Udnásj minimalissta prográmman de ij le nav állo sirddem gáktu ávddála, gá dálla gávnnu aj operasjávnná lihtudibme (ieŋŋilsgiellaj

Agree). Lihtudibme hábbmi c-kommanderim aktijvuodav guovte elementa gaskan, ja dádjadahte dábddomerka máhtti de dárkestuvvat lihtudime gasskavuodan aj, nav dagu oabbá gasskavuodan(Adger 2003). Dán láhkáj de máhtá dárkestibme dáhpáduvvat sirddema dagi.

Juska dal da sirddema ma ávddåla dáhpáduvvi váj galgaj oadtjot oabbá-gasskavuodav e das sirde, de ájn gávnnu sirddem. Sirddem dáhpáduvvá agev gároguovlluj, ja gá sirddem dáhpáduvvá de le dat gievras dábddomerkaj diehti, då lihtudi sjehttogis dábddomerkaj ja oadtju dáj sirdátjit .

GB teorijan, mij lij dat generatijva grammatihka teorija mij dájmaj Minimalissta prográmma ávddåla, de bágo oadtjun rievtes hámev gá sirdeduvvin sadjáj gánnå dábddomærkka dárkestuváj, ja nav de bágo sájåduvvin. Minimalista prográmma de li bágojn juo rievtes háme gá válldi oasev derivasjåvnå. AgroP ja AgrsP ma ávdep generatijva grammatihkan lidjin saje gánnå subjækta ja objækta oadtjun rievtes hámev, váj galgaj sjaddat kongruænsa æbå le oasen minimalista programmas majt mân anáv dán dahkamusan, gá dájda ij le desti dárbbu. Unna vP le oasse struktuvras ja dát le válldám badjel oasev bargos majt AgrS ja AgrO anijga ávddåla, subjevta sadje le vP spesifikatorin. Sivva manen AgrO ja AgrS æbå le sierra projeksjåvnå desti le ahte bágo juo báhti sájåduvvam hámen muorraj, dábddomerka li juo bágon. Ávdep generatijva grammatihkan dábddomerka “vuorddin” sajen gási báhko viertti sirddet váj galgaj oadtjot dáj dábddomerkajt.

3 Dáhtá

Gå galgav guoradallat struktuvrav indikatijva gárgadisájn gánnå le objækta, de vierttiv, nav gáktu ávddåla lav nammadam, diehtet gánnå objevta sadje le bieledis gárgadisán. Dáv ij le aktak guoradallam ávddåla, ja guoradallat gánnå objevta sadje le sjaddá danen ájnas oasse dán bargos, gá jus iv dáv diede de iv ga máhte dutkamtjuolmav tjoavddet. Dáhtá dán dahkamussaj li viettjadum gálmå vuogij milta. Introspeksjåvnå, informántaj ja korpusa baktu.

3.1 Introspeksjávnná

Mån lav iesj julevsámegeielak ja danen le diedon mujna diehto julevsámegeiela birra. Dáv diedov mij mujna le lav mån adnám dáhtán dán dahkamusán. Johannesen (2003) gáhtjut dáv dáhtátjoahkkimvuogev introspeksjávnná, ja sán tjielggi introspeksjávnnáv dan láhkáj ahte dutke adná iehtjas gielalasj intuisjávnnáv árvustalátjit gielav. Introspeksjávnná le dábálasj dáhtátjoahkkimvuohke gá dutke iesj máhttá dav gielav majt dutká. Introspeksjávnná vuogijn le dáhtá sadjihin, dutken le juo dáhtá majt dárba, ja dát diedon giehpét dutkamav. Introspeksjávnná le oasse muv dáhtátjoahkkimvuoges. Da gárgadisá ma doajmmi buojkulvissan lav iesj hábbmim, ælla dá viettjadum korpusis jalik informántas.

Jus lej liehket tjielgas gánná objevta sadje le, de lej soajttá liehket nuoges dássju dáhtáv tjoahkkít introspeksjávnná baktu. Valla gá aktak ij le objevta sajev ávddála guoradallam de vuojnniv aj dárbov informántajt ja korpusav adnet dáhtátjoahkkimbargon. Dáv dahkiv dan diehti gá Johannesen (2003) lájttá introspeksjávnná vuogev danen gá li moadda sjieltjesvuoda dán dáhtátjoahkkimvuogen. Johannesen nammat vihtta sjieltjesvuoda: a) Ietjáda e nagá dáhtáv gæhttjalit, b) ij le vejulasj argumenterit dáhtáj sádnsvuoda/duohtavuoda vuossti, danen gá dutke adná dáhtáv ietjas idiolektas, c) ij le vejulasj mierredit man almulasj teoriija ja hypotesa ma dán dáhtás hábbmiduvvam li, d) dutke máhttá bájnnit dáhtáv váj hiehpá hypotesaj jali ietjas teorehtalasj vuojnnuj, e) dutken máhttá liehket boasto dádjadus ietjas giellaanos, le álkke vajálduhttet ietjá guoskavasj dáhtájt (Johannesen 2003:139).

3.2 Informánta

Ulmme informántaj lej oadtjot sijáv árvusalátjit gárgadisájt giellaáhpalattjat, ja aj árvustallat jus ja gáktu sisadno rievddá gárgadisán gá bágo sajev rievddi. Gá lav informántajt válljim de le diedon oajvve gájbbádus læhkám ahte informánnta viertti adnet julevsámegeielav vuostasjiellan. Lav aj dættodam informánnta sámegeielav bæjvålattjat sáhkas, nav váj sámegeiella ij le dássju læhkám mánnágeiella,

valla giella majt informánta bæjvállattjat adni. Ságastiv gálmájn informántaj, ma li rieghadam jagen 1940, 1930 ja 1950.

Lav dássju ságastam informántaj gudi li Divtasvuonan bajássjaddam ja ájn vil árru. Dán láhkáj de iv dárbaaha berustit giellasuorge sieradusáj birra, ja dát diedon álkket bargov. Dárojduhttem le garrasit vájkkudam gielladilláj Divtasvuonan. 1900 lågo gassko de dáhpáduváj giellamálssom Divtasvuona sámij gaskan, ienemus oasse æjgádijs ságastatjájjin dárogielav mánájdísá farra gå iednegielasa. 1980-1990 jagij rájes le vuojnno sámegiellaj rievddam, dallutjis le julevsámegiella ællágoahtám. Æjgáda gudi 1980-1990 jagijn mánájt bajásgiessin ságastatjájjin vas sámegiellav mánájdísá, duodden de bádjij sámegiella fálaaldahka mánnágárgen ja skávlán.

Mikkelsen (1996) tjielggi gieladilev Divtasvuonan náv: “Situasjonen i 1992 for lulesamisk var at det var svært få av samene mellom 0-35 som behersket samisk. De fleste samene over denne alderen har hatt samisk som hovedspråk.” Mikkelsen (1996:47).

Divtasvuonan le álles buolvva gánná dássju gallegattjajn le sámegiella vuostasjiellan. Uddni le vuorrasap buolvva ja nuorap buolvva gudi bukti sámástit, madi buolvva dáj gaskan adná passijva sámegiellamáhtudagáv, ja li esski sámegiellav ságastahttjám jali oahppam állessjattugin. Árvvedahte de le dákkir giellaælládahttem ja kontinuitehtavádne giellaaddnij gaskan le vájkkudam giellaj. Dán diehti de lav dássju válljim informántajt gudi gulluji dan vuorrasap buolvvaj, informánta gudi li rieghadam 1960 lågå ávddála ja gudi ælla sámegiellaga giellaælládime diehti. Ja náv de iv dárbaaha árvvedum giellarievddamav, kontinuitehtavádne diehti, berustit jus informánta árvustalli gárgadisájt moatteláhkáj.

Mán lav válljim avtav informántav gænna le alep áhpadus sámegiellan, ja guoktan informánta gænna ij le áhpadus sámegiellan jalik ietjá giellajn. Vonen (2003) ieret informántaj gaskan gænna ij le áhpadus ja gænna le áhpadus mij le guoskevasj dutkamfáddaj, li sihke buorre ja nievres biele informántaj gudi li sámegiellav láhkám alep dásen. Jus informánnta le láhkám sámegiellav alep dásen de le sujna juo dádjadus báhkogárggás ja informánnta le juo giellajn ávddála barggam, dát máhttá liehket ávkken. Valla Vaux & Cooper (1999) moajtteba informántajt gudi li skávlán oahppam ietjasa giella birra, danen gå dákkir informánta li soajttá vájkkuduvvam dan láhkáj ahte

li oahppam juoga le “buorep” giella ja mav bierru rihtjat, ja gá informánta de árvustallá gárgadisáv de le dat majt skávlán le oahppam vuodon ja ij bæjválasj giella.

3.3 Korpus

Goalmát dáhtátjoahkkim vuohke le guoradallat korpusav. Korpusav majt lav adnám le Sáme Giellatekno prosjevta korpus. Sáme Giellatekno le oasse Rámsá Universitehtas ja dán prosjevta ulmme le ásadit guoradallamviehkkennævojt sierra sáme gielajda ja ásadit prográmmajt ja giellaressursajt ma máhtti dutkamin ja áhpadimen aneduvvat ja ma aj li ávkálatija sáme giellaaddnijda. Dán bargon le Sáme Giellatekno prosjækta tjoahkkim korpusav majt ietja adni ja mij le rabás dutkijda.

Tevsta ma li Sáme Giellatekno korusin li tjálalasj tevsta ma li almoduvvam juogu dal girjen jali avijsan. Dán korpusin ælla ávvánis tevsta ma li transkriberidum. Tjálalasj giella le álu ienep konservatijva gá njálmálasj giella, ja danen le miellagiddis guoradallat korpusin jus li sæmme báhtusa danna gá majt informántajs oadtjo gullat.

Tevsta ma li korpusin li juogeduvvam vidá kategorijaj: *Admin*, gánná li háldadus tevsta, *Bible*, gánná le Ádåtestamænnta *Facta* gánná le fáhkagirjålasjvuohda, *Ficti* gánná le tjåppagirjålasjvuohda ja mañemus *News* gánná li artihkkala ma li Nuorttasållto bájkkeavijssas ja Mijå ájges viettjadum. Gå lav korpusav guoradallam de lav dåjt kategorijajt adnám nav gåktu dá lij juogedum, le alvos barggo analyserigoahitet duola dagu avtav ja avtav artihkkalav Nuorttasållto bájkkeavijssas.

Såme giellatekno prosjækta le åsadam analysatorav mij iesj analyserij tevstajt korpusin, sihke morfologijav ja syntåvsav. Bargge Sáme giellatekno prosjevtan li ienemusåt barggam nuorttasåme analysatorijn, ja dat le diedon buoremus. Gå ælla nav vuojga barggam julevsåme analysatorijn, de gåvnnuji diedon vige dånna analysatorijn ma ælla divoduvvam. Gå le dåtå mij analyserij tevstajt, de viertti diedon vuorddet muhtem vigijt, valla le buorre mujttet julevsåme analysatorin li ienep vige gå nuorttasåme analysatorin. Ålla gal nav ållo vige ahte dåtåj ij dånkki luohtedir, gå adnå informántajt ja introspeksjåvnåv duodden de ij le dat stuoråp gåssjelisvuohda. Juska dal báhtusa analysas soajttå ælla ållu riehta, de då vuosedij goabelij viggå, ja danen le miellagiddis dåtj vålldet mañen dåkkr dahkamusan.

Makkir tevsta li korpusin vuojná tabellas *tevsta korpusin* mij le tjuovvusin.

4 Le gus julevsámegiellan SOV vág SVO vuodobáhkogárges?

Julevsámegiellan le muhtem mærráj friddja báhkogárges, ja danen de le hásstalus gávnnat vuodobáhkogárggáv gå li moadda báhkogárggá ma li giellaáhpalattja. Sierraláhkáj le hásstalus árvustallat jus objevta sadje le verba gáro vág oalges bielen. le juo tjielgas bieledis gárgadisán de le subjevta saddje vuostatjin (Spiik 1989), valla le gus objevta sadje verba gáro- vág oalgesbielen? Gå dási le vásstádusáv gávnnam de diehtá aj jus julevsámegiella le SVO vág SOV giella.

Lav juo tjielggim gárgadisásijt subjækta, objækta ja værbálla. Dá gárgadisoase oadtju álu bokstávajt S, O ja V. Dán dahkamusán de iv ane V-bokstávav værbálla birra, valla oajvveverba birra. V le oajvveværbba, ij værbálla. Julevsámegiellan báhkogárges Subjækta-objækta-*værbálla*, dagu (19) jali (20), ij máhte liehket vuodobáhkogárges. Le állu tjielgas dákkir gárgadisá ælla bieledis gárgadisá. Viehkkeverbaj sadje le objevta ávdđála bieledis gárgadisán. Bieledis gárgadisán le báhkogárges juogu dal S-(Neg)-(Aux)-O-V jali S-(Neg)-(Aux)-V-O, dagu gárgadisá (21) ja (22). S-O-Aux-V ij le bieledis.

(19) Sunná gáhkov le bárrám

(20) Sunná gáhkov ij le bárrám

(21) Sunna le gáhkov bárrám

(22) Sunna ij le bárrám gáhkov

Nuppát kapihttalín tjielggijiv makkir vuojno sáme gielladutkijn le objæktaj, ja gáktu vuojnijma de lidjin guokta vuojno dasi jus illatijva, elatijva ja komitatijva nomena máhtti doajmmat objæktan. Gå mán guoradaláv objevta sajev de lav mán tjuovvum Helandera (2001) ja Wickmana (1982) vuojnov objæktaj: Nomen mij doajmmá

objæktan viertti agev adnet syntávsalasj kásusav, danen de le objækta agev akkusatijva hámen, jali genitijva hámen jus le vuodobáhko gárgadisán.

Duodden dájda objevtajda de li gielladutke guorrasam dasi ahte muhtem verba infinitijva hámen, ladásgárgadisá ja aj gárgadisvásstádusá máhtti doajmmat objæktan. Dájda objevtajda ij le tjanádam sæmmi iehpevissesvuolta mij guosská sadjáj gárggán. le juo tjielgas ahte ladásgárgadisáj sadje le oajvve gárgadisá mañjela, ja danen aj verbálla mañjela. Gárgadisájn gánná ladásgárgadis mij objæktan doajmmá bohtá oajvvegárgadisá verbálla ávddála li iehpegiellaáhpalattja, dagu (23) ja (24). Gárgadisvásstádusá ma doajmmi objæktan máhtti gal ihtet dán posisjavnán, nav dagu (25), valla dá gárgadisá sjaddi vehik imálattja.

(23) *Sån gá vanntsa vuojoj vuojnij

(24) *Mån (ahte) Sunná idet guossáj bohtá diedáv

(25) Mån Mádjáv bohtemin vuojnniv

Mij gullu infinihtta værbba mij objæktan doajmmá de ij le ga nav vuojga iehpevissesvuolta tjanádam dákkir objæktaj. Infinitijvvaobjevta sadje le verbálla mañjela. Sivva dási le ahte infinitijvva muhttijn doajmmá objæktan, dagu (26), ja ietjá bálijt le infinitijvva værbba oassen verbállas, dagu (27). Nickel (1994) tjállá bieledis gárgadisán gánná værbállan li moadda verba de infinihtta værbba/verba tjuovvu finihntta verbav. Dát aj gullu julevsámegiellaj; viehkkeverba sadje le oajvveverba ávddála bieledis gárgadisán. Gá infinihtta máhtta liehket oassen verbállas, ja dán sadje le finihntta verba mañjela, de dát aj vájkut dan sadjáj majt infinitijvvaobjækta oadtju.

(26) Siggá áhpaj láhkát

(27) Siggá viertti vuolgget

Nav gák vuojnnep de le stuorámus iehpevissesvuolta tjanádum nomen objevta sadjáj, madi infinitijvvaobjevta ja ladásgárgadisáj, ma objæktan doajmmi, sadje le tjielgas. Árbbedábálasj syntávsan de doajmmi má dá objæktan, valla generatijva grammatihkan de ælla gárgadisoase guovdátjin. Sierra bágo jali stuoráp oase gárgadisájs giehtadaláduvvi sierraláhkáj dan milta makkir gárgadisoassáj gulluji.

4.1 Introspeksjávnná

Gå álggívdájna bargujn de lidjiv vuorddám julevsámegeielan objevta sadje le oajvveverba gârobielen bieledis gârgadisájn. Sivva manen dâv jáhkkiv lej gâ vuodoskâvlâv vádtsiv de oahppiv buoremus le biedjat verbav maññutjissaj gârgadisán. Dát vuojnno le diedon tjuovvum muv gitta udnâsj bæjvvâj. Dát le sierraláhkâj vuojnnusin muv tjâlalasj gielan, gâ korrektuvrav lågâv ietjam ja aj iehtjâdij tjállusijs de álu sirdâv verbav maññutjissaj, jali nav mañus gâ dâhkki, jus álgon le objevta ávddâla. Gâ mán sâgastav jali gâ aktiga tjâlestav juojddâv le ienep SVO muv gielan. Lav jáhkkâm muv giella le bájnedeuvvam dárogielas, ja dát le norvagisma, gâ “oalle” julevsámegeiella gâlggâ SOV. Jus soames mujsta li gatjâdit mij le sieradussan SVO ja SOV gârggâj gaskan julevsámegeielan de lidjiv vásstedit SOV le oalle sámegeiella, madi SVO le gârggâ mij anedeuvvá álu ja boahdá dárogiela vájkudime diehti. Gâ lav láhkâm gielav alep dâsen de lav oahppam dat oasse gârgadisás mij tjalmostuvvá boahdá gârgadisá gâehtjâj jali álggij. Soajttá liehket tjalmostibme sieradus SOV ja SVO gârggâj gaskan, massta mán iv ávkâstâlâ, ja mij ij le sâdjihin muv I-gielan (I-gielav lav lagâbun tjielggim kapihttalín 6.2.2). Juska dal mujna ælla diedo dákkir tjalmostime sieradusâj birra sâdjihin, ja danen iv ane dâjt gâ sâmâstâv, de jáhkkiv vuorrasap ulmutjij mielas lej tjalmostibme sieradus SOV ja SVO gârggâj gaskan ja ahte sijâ mielas SOV le buoremus. Danen de mán lidjiv vuorddám ahte informânta galggin javllat akkusativvaobjevta sadje le verba gârobielen, ja gârgadisá ma tjuovvu SOV gârggâv li buoremus gârgadisá, ja aj buoremus sámegeiella.

4.2 Informânta árvustallam

Informântaj mielas de ij le sieradus OV ja VO gaskan, nav guhkev gâ objækta le nomen. Jus objækta le infinitivva værbba de dán sadje le oajvveverba maññela.

(28) Sunná lihtijt bassá

(29) Sunná bassá lihtijt

(30) Sujsta lav oahppam láhkát

(31) Sujsta lav láhkát oahppam

La akta ja sæmme jus adná (28) jali (29), dáj gaskan ij le makkirak sieradus sisano hárráj, ij le ga sierra intonasjávnná jalik sierra tjalmostibme. Gárgadisán gánná le dássju subjækta, objækta mij le nomen ja værbba, de objevta sadje ij vájkuda makkirak láhkáj gárgadisá sisadnuj nav guhkev gå subjækta le vuostasj.

Gå objækta le infinitivvan de divnaj informántaj mielas infinitivvaobjevta sadje le finihta verba oalgesbielen. (30) ja (31) gaskan le danen sieradus, (30) le informántaj mielas bieledis gárgadis.

4.3 Majt korpusis vuojnná

Giellatekno prosjækta le välljim tjuovvot Helander (2001) vuojnov objevtajda, ja danen de li dássju nomena ma li akkusativvan ma li mierkkiduvvam objæktan.

Báhtusa korpus analysas danen vuosedij jus objækta akkusativva hámen le verba gáro váj oalges bielen. Gå lav analyserim tevstajt ma li Giellatekno prosjevta korpusin, de lav juohkám gárgadisájt ladásgárgadisáj milta, dán láhkáj de gárgadis gánná oasse le ladásgárgadis le sjaddam guokta gárgadisá. Juohkka gárgadisán le dán láhkáj dássju akta finihta værbba. Analysator le de láhkám man moatten gárgadisájn akkusativvaobjækta le verba gárobielen ja man moatten gárgadisájn akkusativvaobjækta le verba oalgesbielen. Infinitivvaobjevta ælla mierkkidum objæktan. Gárgadisoase ja ladásgárgadisá ælla ga mierkkidum.

(32)

	VO	OV
Admin	51,1%	48,9%
Bible	20,6%	79,4%
Facta	48,2%	51,8%
Ficti	43,5%	56,5%
News	43,2%	56,8%

(32) vuoret man stuor oasse akkusatiivvaobjektasj li verba gárobielen ja man stuor oasse akkusatiivvaobjektasj li verba oalgessielen, vájku dal makkir modusin værbba le. OV ja VO lågoj gaskan ij le nav vuojga stuor sieradus ietján gá *Bible* kategorijan. *Bible* kategorijan le ájnna tæksta Ádå testamænnta, madi duoj nuppijn kategorijajn li ienep tevsta. Dán diehti de le dat lårhko mij boahdá åvddån *Bible* kategorijas, vehik ietjá gá prosænntalågo majt vuojnneep daj ietjá kategorijajn. Daj ietjá kategorijajn li ienep tevsta ja dan diehti de prosænnta lårhko sjaddá gasskamærrásasj.

Julevsáme Ádå Testamentan le lårhko 20,6 % VO ja 79,4 % OV. Jus buohtastahttep dán nuorttasáme Ádå Testamentajn de le danna 11,4 % OV ja 88,6 % VO.

Julevsáme Ádå testamentan le báhkogárges jur nuppe lårhkáj gá nuorttasáme Ádå Testamentan. Gá li julevsáme Ádå testamentav járggålam de li adnám SOV vuodobáhkogárggán. Juska dal li moadda sierra járggåliddje gudi li gudik oasev Ádå Testamentas járggålam de vuojnnet li dá guorrasam adnet SOV gárggáv bieledis báhkogárggán. Rámáttevsta li dábalattjat aj vehik ietjålágátja gá ietjá tevsta, rámattevstajn le álu vehik ietjá giella ja le álu aj vehik konservatiivva giella.

(33)

	SVO	SOV
Admin	69,6 %	30,4 %
Bible	18,2 %	81,8 %
Facta	60 %	40 %
Ficti	54,8 %	45,2 %
News	66,7 %	33,3 %

(33) vuoret man stuor oasse indikatijva gárgadisájn le SVO ja SOV gárges. Dássta vuojnneep huj tjielgga sieradusáv *Bible* kategorija gánnå le dássju Ádå Testamænnta ja daj ietjá kategorijaj gaskan. Divna ietjá kategorijan le ienep SVO gá SOV.

(34)

	VO	OV
Admin	67,7 %	32,3 %
Bible	20,7 %	79,3 %

Facta	54,1 %	45,9 %
Ficti	51,6 %	48,4 %
News	59,9 %	40,1 %

Dan diehti gá ij le dárbbbo subjæktaj julevsáme gárgadisájn, de lidjin nav gallegasj indikatijvvagárgadisá gánná lej sihke subjækta, værbbba ja objækta. Lej danen dárbbbo ájn analyjssaj gánná lej indikatijvva værbbba ja objækta. (34) vuoset VO ja OV lågojt gá gárgadisán le indikatijvvaværbbba, ja gánná lav válldám ierit gárgadisájt gánná le gatjálvisbáhko *gus*. Gá gatjálvisájt hábbmi julevsámegiellan de værbbba sirddá gárgadisá álgguj, ja dákkir gárgadisá lidjin vájkudit stuoráp VO láchkuj analysan gánná ij le gájbedam subjækta viertti vuostatjin boahdet.

Gáktu vuojnnet báhtusijs de indikatijva gárgadisájn le VO vehik dábálabbo gá OV divna kategorijan ietján gá *Bible*, gánná stuor prosæntaláhko le OV. Le aj miellagiddis vuojnnet *Admin* ja *Ficti* kategorijajt. *Admin* kategorijan le ienemus SVO madi *Ficti* kategorijan la, ietján gá *Bible* kategorijan, ienemus OV. *Admin* kategorijan li tevsta gánná álu le giella mij le tjielggasit vájkuduvvam dárogielas dan diehti gá le sierra háldadusgiella masi ij le árbbedáhpe sámegiellan. *Ficti* kategorijan le vas nuppe láchkáj, giella mij le anon tjáppagirjálásjvuodan ij nav vájkuduvá dárogielas dagu háldadustevsta.

Ietján gá *Bible* kategorijan, gánná ájnna tæksta le Ádá Testamænnta, de lav mân gæhttjam gasskamierév juohkka kategorijan. Danen le ájnas mujttet ij le gal nav ahte juohkka tevstan li da lågá ma báhti ávddán tabellajn (32), (33) ja (34), gá dá lågá vuosedi gasskamierév. Muhtem tevstajn soajttá stuor oasse OV iehtjádijn vas stuor oasse VO, ja dát ij ávvá vuojnno dán analysas. Vuosedittjat gáktu prosænnta lågo máhtti málssot tevstas tækstaj sæmme kategorijan, lav aj válldám manjen báhtusijt majt Linda Wiechetek le gávnam. Giellateknologija prosjevtan li barggamin nuorttasáme-julevsáme dáhtájárggálam prográmmajn, ja dan aktijvuodan de le aj Linda Wiechetek guoradallam julevsáme tevstajt ja gæhttjam man stuor prosænnta gárgadisájs li SOV ja man stuor oasse li SVO. Tevstajt majt sán le guoradallam li *Niejdda guhti sjattaj gállegoalssen* majt Samuli Aikio le tjállám ja majt Sven-Roald Nystø le járggálam, *Dábdák dán Pippi Guhkaskuobáv?* Astrid Lindgren le dáv

tjállám, ja Margaretha Ástot ja Ingegerd Vannar libá járggálam, ja *Mæhttsáj láhppum* majt Torkel Rasmussen le tjállám, ja majt Johnny Andersen ja Kurt Tore Andersen libá járggálam. Dá gálmma tevsta ælla oassen dan korpusin majt mán anáv.

(35)¹

text	SOV	SVO
aikio	0%	100%
lindgren	<50%	>50%
rasmussen	>60%	<40%

(35) vuoset báhtusijt Linda Wiechetek guoradallamis. Gáktu vuojnnep dán tabellas de ij le juohkka tevstan birrusin 55%+ SVO ja 45%- SOV nav dagu máhtttá jáhkket gá vuojnná báhtusijt muv guoradallamis (33), (33) ja (34). Muhtem tevstajn le ienep SOV gá SVO ja ietjá tevstajn vas ienep SVO gá SOV. Dav majt vuojnná huj tjielggasit Linda Wiechetek báhtusijs le sierra járggáliddje válljiji sierra báhkogárggáv adnet vuodobáhkogárggán.

4.4 Vuoge OV ja VO gielajn

Nammadiv juo Greenberga Universálaht kapihttalín 2.1.1, ja gáktu tjielggijiv de Greenberg oajvvadij gávnnuji siera vuoge gielajn ma tjuovvu sierra báhkogárggájt. Buojkulvissan de Greenberga nælját universálla javllá SOV gielajn li álu postposisjávna (Greenberg 1968:110). Dryer (1992) le soamesláhkáj joarkkám Greenberga bargov, sán le guoradallam 625 giela, ja áhtsám makkir vuoge gulluji VO gielajda ja makkir vuoge vas OV gielajn, ja jus dáj vuogijn le tjielgga aktijvuoha verba ja objevta gárggáj. Le miellagiddis buohtastahttet julevsámegiela vuogijt Dryera báhtusij, soajttá dassta vuojnná tjielgga minsstarav mij vuoset juogu dal OV gárggáj jali VO gárggáj. Dánna lav dássju árvvaladdám dajt vuogijt majn le tjielgga aktijvuoha verba ja objevta gárggáj ja dájs dássju dajt vuogij majt gávnna julevsámegiela, buojkulvissan de le Dryer guoradallá artihkkala ja substantijva

¹ Tabælla le vietjadum Linda Wiechetek:a lågádallamis “Lexical Selection and Syntactic Transfer, in North Sámi - Lule Sámi Machine Translation” majt sán ávddánbuvtij nuppát sáme lingvístalasj symposiuman (2nd Saami linguistics Symposium) Rámsán gálgádismáno 20. Biejve jagen 2009.

gárggáv ja dán aktijvuohta verba ja objevta gárggájn, valla iv dáv dánna nammada jalik árvvalatta dan diehti gá dát vuohke ij gávnnu julevsámegiellan.

Vuostasj vuohkáj majt Dryer (1992) vuonet le OV gielajn dábálatjtat gávnná postposisjávnnájt madi VO gielaj gávnná preposisjávnnájt. Adposisjávnná le tærmma mij aneduvvá tjielggitjt sihke postposisjávnnájt ja preposisjávnnájt. Adposisjávnná vuoge gaskan ja oajvveverba ja objevta gárggáj gaskan le tjielgga aktijvuohta. Le dássju 7% OV gielajn² majn le preposisjávnná, ja dássju 14,6% VO gielajn majn le postposisjávnná. Julevsámegiellan gávnnap postposisjávnnájt dagu (36) ja (37), gánná dárogiellan ja ienñilsgielan li preposisjávnná dagu (38). Postposisjávnná li partihkkala ma ihti dan bágo masi gulluji maññelin.

(36) Bievde nanna

(37) Goade duohkáj

(38) Pá bordet

(39) Ávdep ijá

(40) Siggá luojtij guobájt guolbbáj

Gávnnuji gal aj muhtem gallegasj preposisjávnná julevsámegiellan, dagu (39).

Julevsámegiellan gávnnuji sihke postposisjávnná ja preposisjávnná, valla postposisjávnná li gal dábálabmusa. Danen gá postposisjávnná li da ma li dábálabmusa julevsámegiellan de vuojnná ahte PP gihppo álu tjuovvu nomen-PP gárggáv, nav dagu OV gielajn dábálatjtat le. Sámeigiellan adnep álu kásusijt postposisjávnnáj sajen dagu (40), dán gárgadisán le P goaros. Adposisjávnnáj gárggá milta, de julevsámegiella hiehpá OV giellaj sæhkáj.

La aj aktijvuohta relatijvvagárgadisá saje gaskan ja verba ja objevta gárggá gaskan.

Relatijvvagárgadis le vuollásasjgárgadis mij modifiseri nominálav. Relatijva gárgadisájn le álu sierra relatijvvapronomen mij álggá dáv gárgadisáv.

² Prosænttaláhko ij vuoseda man suor oasse værállda OV gielajs adni preposisjávnnájt, dajs 625 gielajs majt Dryer le guoradallam de li 114 OV giela gánná le juogu dal postposisjávnná jali preposisjávnná, ja prosænttaláhko vuonet man suor oasse dás adni preposisjávnnáv. Nav le divna prosænttalágoj, dá vuosedij man suor oasse OV/VO gielajn majn le juobbá dajs vuogijs man birra sáhka, adni jur dav vuogev mij le nammadam prosænttalágo aktijvuodan.

Jus le VO gárges de huj stuor oasse dájs gielajs tjuovvu gárggáv NRel 98.4 %, jus gielan le OV gárges de le sihke vejulasj NRel ja ReIN, valla NRel le gal dábálamos OV gielajn aj. Julevsámegiellan le sámmi gárges gá dárogiellan, relativvagárgadis boahdá nominálla majt dat modifiseri maññela, dagu vuojnnep gárgadisájs (41) ja (42). Dan diehti gá NRel le dábálamos gárges sihke VO ja OV gielajn de relativvagárgadisá sadje ij vuoseda jus julevsámegiellan le Vo váj OV gárges, lijma dássju oadtjum diedoht dán birra jus julevsámegiella lej tjuovvot ReIN gárggáv.

(41) Báhttja guhti lej skibás

(42) Bijlla mij le ruoppsat

Goalmát vuohke mij vuoset aktijvuodav verba ja objevta gárggáj le genitijva sadje substantijvva ávddálin váj maññelin. OV gielaj gaskan li 90,3% prosentta gánná le GenN gárges. VO gielaj gaskan ij le sámmi tjielgas, gá juska le dábálamos NGen gárggájn VO gielajn de le aj stuor oasse VO gielajs GenN, 32,3 %. Julevsámegiellan boahdá genitijvva substantijva ávddála dagu (43). Gá 32,3% VO gielajs tjuovvu sámmi gárggáv gá julevsámegiella de ij dáhkki javllat tjielggasit ahte julevsámegiella dáj báhtusij milta vuojnnet le OV giella, juska dal julevsámegiellan le GenN mij le dábálabbo OV gielajn gá VO gielajn.

(43) Sikká viellja

Dryer le aj gávnnam tjielgga aktijvuodav objevta ja verba gárggá gaskan ja adjektijva ja standarda gárggá gaskan. Gárgadis (44) vuoset majt Dryer oajvvat, dánna le *Mátto* standard, *than* le markørra ja *taller* le diedon adjektijvva. OV gielajn le dábálamos gárges StAdj, juska dal AdjSt aj le anon 19,44 % OV gielajn. VO gielajn le állu tjielgas AdjSt le gárges mij dájda gullu, le dássju 3,1% dájs gielajs gánná le StAdj. Julevsámegiellan le sihke (45) ja (46) vejulasj, ja danen ij le vejulasj biedjat julevsámegiellav juobbáj dájda kategorijajda. Julevsámegiellan le gal aj vejulasj gárgadisájn dagu (47) gánná le markørra, dáv hámev gullá ienemusát njálmálasj gielan madi tjálasj gielan li (45) ja (46) dábálabmusa. Gárgadisá (47) milta de gullu julevsámegiella kategorijaj AdjSt giellaj sáhkáj, dájne le dábálattjat VO gárges.

(44) Taller than Máttö

(45) Gievráp Máttos

(46) Máttos Gievráp

(47) Gievráp gá Máttö

Dryer le aj gávnnam tjielgga aktijvuodav verba ja objevta gárggá gaskan ja verba ja vuohkeadverbiálla gaskan. VO gielajn le VAdv gárges dábálamos madi AdvV gárges le dábálamos OV gielajn. Nav gáktu li vuojnnám ávdep vuogij de le OV gielajn vargga agev AdvV, le dássju 8,6 % OV gielajs gánná le VAdv. Madi 24,1% VO gielajn le AdvV gárges. Julevsámegiellan le vejulasj sihke AdvV ja VAdv gárggáj, ij le sierra dæddo nuppen gárgadisán, gárgadisá (48) ja (49) li avtadásálettja. Ja danen ij le vejulasj biedjat julevsámegiellav juobbáj dájda kategorijajda.

(48) Máná vissjalit barggin

(49) Máná barggin vissjalit

Kopula le báhko mij tjadná subjektiv ja predikáhtav aktij. Kopula saje gaskan ja verba ja objevta gárggá gaskan le Dryer gávnnam aktijvuolta. Kopula máhtta tjuovvut predikáhtav, jali boahdet predikáhta ávddála. PredCop le dábálamos OV gielaj gaskan, ja CopPred le dábálamos VO gielajn. Sámegiellan aneduvvá værbba *liehket* kopulan. Julevsámegiellan le kopula sadje predikáhta ávddála nav dagu (50). Dán vuoge milta de julevsámegiella le VO giella. Dási ij gal állu máhte luohedit dan diehti gá kopula le ádá vuohke sámegiellan, mij le ihtám julevsámegiellan dan maññela gá vuodosámegiella rievdej daj sámegiellasuorgijda majt uddni dábddáp (Wickman 1982). Oarjjelsámegiellan ja darjisámegiellan de ij le dárbbu kopulaj.

(50) Goahte le ruoppsat

Le aj tjielgga aktijvuolta “sihtat” verba ja vuollásasj verba gárggá gaskan ja objevta ja verba gárggá gaskan. VWant le dábálabbo OV gielajn, madi WantV le dábálamos VO gielaj gaskan. le riek tjielgas ahte VO gielajn le WantV gárges madi OV gielajn gaskan le 25,6% majn le WantV gárges. Julevsámegiella tjuovvu gárggáv WantV, dagu (51).

(51) Sunná sidáj sijddaj vuolgget

Viehkkeverba jali modállaviehkkeverba ma vuosedij ájgev máhtti liehket oajvveverba ávddåla jali mañjela. Dryera báhtusijs le gárges AuxV le dábálamos VO gielaj gaskan, madi gárges V-Aux le dábálamos OV gielaj gaskan. Lij dåssju gålmmå giela Afrikan gånå AuxV ja OV gárges aktan doajmmi. Julevsámegiellan de le viehkkeverba sadje oajvveverba ávddåla, nav dagu (52) ja (53). Dån vuoge milta julevsámegiella hiehpå SVO giellaj sæhkáj. Sæmmiláhkáj le aj vuornnomverbajn. Vuornnomværbba le dábálabbo oajvveverba ávddåla gå le VO giella, ja dábálabbo oajvveverba mañjela gå le OV giella. Julevsámegiellan bohtå vuornnomværbba oajvveverba ávddåla, nav dagu (54). Dáj vuogij milta de le vuojnnet julevsámegiella SVO giella.

(52) Nijlas le vuolggám

(53) Nijlas galggá vuolgget

(54) Nijlas ittjij vuolge

Komplementerididdje (ieññilsgiellaj *complementizer*) ja gárgadiså gárges aj adná tjielgga aktijvuodav verba ja objevta gárggáj. Komplementerididdje máhtti boahdet álgon ja aj mañemus OV gielajn, valla dåssju álgon VO gielajn. Julevsámegiellan de komplementerididdje bohtå gárgadiså ávddåla, dagu gárgadisån (55), ja dássta vuojnnet dån vuoge hárráj de julevsámegiella tjuovvu VO gielajt.

(55) ...ahte Piera bohtå

Dryer le aj gávnnam aktijvuodav objevta ja verba gárggá gaskan ja ladåsgárgadiså ja adverbiålla subjunksjåvnnå gárggá gaskan. Subjunksjåvnnå vuosedi makkir semántalåsj aktijvuolta ladåsgárgadisån le oajvvegárgadissaj. VO gielajn le ienemus SubS, madi OV gielajn le sihke ja, valla ienemus SSub gárges. Julevsámegiellan le SubS gárges dagu (56), dånna le subjunksjåvnnå *jus* ladåsgárgadiså gårobielen. Minimalissta progråmman de li subjunksjåvnnå komplementerididdje. Ávddåla de árbbedåbålasj grammatihkan ieredij dáj gaskan, subjunksjåvnnå gullujin adverbiålla ladåsgárgadissaj ja komplementerididdje ietjå ladåsgárgadisåjda.

(56) Biggi bassá jus Biehtár viehket

Gå buohtastahtta Dryera dutkamav julevsámegiela de ij máhte nav tjielggasijt konkluderit dáj báltusij milta. Juska dal akta dajs vuogijs majt Dryer le guoradallam le dábálamos VO gielajn, de le álu nav ahte dát vuohke aj gávnnu muhtem OV gielajn. Jus gæhttjap duola dagu vuornnomverbav de má vuornnomværbba julevsámegiela boahá oajvveverba ávdđála, ja dát le vuohke mij le dábálamos VO gielaj gaskan, huoman de gávnnuji aj giela majn le OV gárges ja vuornnomværbba-oajvveværbba gárges, ja julevsámegiella máhtta má gullut dán juohkusij. Valla, jus biedjá julevsámegiela vuogijt dan kategorijaj (OV jali VO) gánná dát vuohke le dábálamos de guokta vuoge (GenN ja PP-N) hieppi OV kategorijaj ja gáktsa vuoge(Rel-S, Cop-Pred, Aux-V, Neg-V, Want-V, Comp-S, Adj-St ja Sub-S) hieppi VO kategorijaj. Akta vuohke (Adv-V) ij hieba juobbá kategorijaj, dan diehti gá goappátja vuoge li vejulattja.

4.5 Dáhta tjoahkkájæsos

Lidjiv vuorddám báltusa guoradallamis galggin vuosedit juogu dal SOV:aj jali SVO:aj, valla vuojnnet ij le huoman nav. Gáktu vuojnnet báltusij majt lav ávdđánbuktám kapihtalásijn 4.1.1, 4.1.2 ja 4.1.3 de julevsámegiela tjuovvu SVO gárggáv gá objækta le infinihtta værbba. Valla gá objækta le nomen de SOV ja SVO gárggá máhtti aneduvvat sæmme láhkáj. Bieledis gárgadis máhtta tjuovvot sihke SOV ja SVO gárggáv. Vuojnnet le julevsámegiela SOV ja SVO báhkogárggá avtadásalattja.

Lav juo nammadam sámegiela de riek friddja báhkogárges, aj julevsámegiela. Valla dassta guokta báhkogárggá ma goappátja máhtti doajmmat vuodobáhkogárggán le suor sieradus. Ietjá giela gánná le friddja báhkogárges adni huoman dássju avtav vuodobáhkogárggáv, duola dagu ruossjagiella. Ruossjagiela de le SVO gárges gánná skramblim (ieñjilsgiellaj *scrambling*) dáhpáduvvá. Muv mielas le vehik imálasj julevsámegiela li guokta avtadásalaj báhkogárggá, gánná ij le makkirak semántalaj sieradus. Badjáni moadda gatjálvisá, gáktu le vejulasj guokta

báhkogárggá ma li avtadásálatnja? Sihtá gus dat javllat julevsámegeielan li guokta vuodobáhkogárggá jali ij le gus julevsámegeielan ávvánis vuodobáhkogárges?

5 Giellahistávrå ja giellarievddam

Sámegeiella gullu urálasaj giellamádduj (Sammallahti 1998). Urálasaj vuodogeiella rievdej ja ávddánij guovte giellaj; Vuodo-Samoyedaj ja Suoma-ugralasaj vuodogeiellaj. Suoma-ugralasaj vuodogeiella vas rievdej ja ávddánij guovte giellaj; ugralasaj vuodogeiellaj ja suoma-berbmelasaj vuodogeiellaj. Suoma-berbmelasaj vuodogeiella vas ávddánij Suoma-válgalasaj giellaj, mij vas ávddánij sáme-suoma vuodogeiellaj (ieññilsgiellaj *proto sámi-finnic*). Sáme-suoma vuodogeiella rievdej ja ávddánij guovta giellaj, dát dáhpáduváj dan diehti gá birrusin 3500 jage dás ávddála de álmuk guhti ságastij Sáme-suoma vuodogielav oadtjoj aktijvuodan álmugijn guhti ságastij vuodo-germanasaj gielav, boados dássta sjattaj vuodosámegeiella ja vuodo suomageiella (Sammallahti 1998 ja Svonni 2008). Vuodosámegeiella vas ávddánij, ja birrusin jagen 800 lej vuodosámegeiella ávddánam sáme giellasuorgijda majt uddni dábddáp (Svonni 2008).

Gáktu juo lav nammadam de oarjjelsámegeielan le SOV báhkogárges madi nuorttasámegeielan le SVO báhkogárges. Suoma-ugralasaj gielan lej ájnnašamos oasse gárgadisás predikáhtta ja predikáhtta sadje gárgadisán lej gárgadisá giehtjen. Subjevta sadje lej vuostasj, ja objækta sadje lej verba ávddála (Collinder 1965 ja Korhonen 1981 ja 1988). Gá suoma-ugralasaj gielan lej SOV vuodobáhkogárges, de sihtá dát javllat nuorttasámegeielan le dáhpáduvvam rievddam, SOV gárggás SVO gárggáj. Jus rievddam SOV gárggás SVO gárggáj bohtá suomageiela jali dárogeiela diehti ij diehttu, gá sihke suomageielan ja dárogeielan le SVO (Wickman 1982). Oarjjelsámegeielan le dat vuodobáhkogárges mij lej suoma-ugralasaj vuodogielan bissum.

Le imálasj jus julevsámegeielan li guokta báhkogárggá ma goappátja doajmmi vuodobáhkogárggán. Vuojnneš má giellahistávråš ahte le læhkám dásšju akta vuodobáhkogárges sámegeielan, nuortta- ja oarjjelsámegeielan le aj dásšju akta

vuodobáhkogárges, ja dárogielan sihke Vuona- ja Svierigabielen le dássju akta vuodobáhkogárges. Danen de badján gatjálvis gá nuorttasáme giellahistávráv gæhttjap, jus soajttá dáhpáduvvamin julevsámegiellan.

Máhtta gus liehket nav ahte gá sihke SOV ja SVO gárggá vuojnnet doajmmi vuodobáhkogárgán de dát soajttá vuoset dasi ahte julevsáme báhkogárges le *rievddamin*, julevsámebáhkogárges lej SOV valla dálla le rievddamin SVO gárggáj?

5.1.1 Syntávsalasj rievddam

Gáktu vuojnnet sámegiela histávráv de le dábálasj ahte giela rievddi, giella válldá adnuj ádá bágojt ja ietjá bágo vas gáhtu, morfologija rievddá, fonologija rievddá ja syntáksa máhtta aj rievddat duola dagu vuodobáhkogárges. Giellarievddam tjielggiduvvá dan láhkáj ahte ávdep buolvva ij le vuorbástuvvam giellaáhpalasj dábdomerkaht maŋep buolvvaj áhpadit (Kroch 2001). Soamesláhkáj de álggi giellaaddne adnegoahtet ietjá dábdomerkaht gá dav majt ávdep buolvva adnin. Generatijva grammatihkan le má dakkir vuojnno ahte máná li riegiadam giellastemajjn, UG, ja de máná giela milta majt gulli oahppi gáktu paramehtera galggi biedjaduvvat, ja makkir dábdomerka doajmmi giellanisá. Máná oahppi gáktu giellastemama doajmmá jur dan giellaj majt gulli ietjasa birra. Dán vuojno milta de syntávsav oahppat giellan le prosæssa gánná mánná oahppá paramehterijt biedjat rievtes láhkáj giela milta majt gulli. Mánná nahká biedjat paramehterav riehta dan diehti gá gárgadisájn majt gullá de boahá ávddán gáktu paramehter le biejadum. Clark & Roberts (1993) danen oajvvadibá giellarievddam le oasse giella oahppamis. Rievddam dáhpáduvvá dan diehti gá buolvva ij nagá oahppat giellaáhpav majt ávdep buolvva adná, ádá buolvva ij nagá paramehterijt biedjat rievtes láhkáj. Giellarievddam le de boasto oahppa mij dáhpáduvvá dan diehti gá duodastus masi le dárbbu, jus galggá biedjat paramehterijt riehta, ij le sadjihin.

“We will propose that parametric change occurs when the target of acquisition contains parameter values that cannot be uniquely determined on the basis of the linguistic environment. This can occur when the evidence presented to the learner is

formally compatible with a number of different, and conflicting ,parameter settings.”
(Clark & Roberts 1993:301)

Nav guhkev gá mánná oadtju gullat gielav gánná vuoge li avtaláhkáj, de diedon dássju máhtta dádjadit dáv avta láhkáj, ja paramehter le stuoves ja máná biedji paramehterav rievtes láhkáj. Valla jus máná gullá gielav gánná vuoge li guovtelágátja, de sjaddá paramehter iehpestuoves, ja máná e rat diede gáktu paramehter galggá biedjaduvvat. Dát sihtá javllat ahte suor oasse, vargga divna, dajs gárgadisájn majt mánná gullá viertti liehket tjielgga paramehter. Jus paramehter ij tjielggasit ávdán boade, de máná ij nagá rievtes paramehterav oahppat. Paramehter sjaddá iehpestuoves gá giella majt mánná gullá rievddá, ja “áda” giella majt gullá vaddá ienep vejulasjvuodajt, ja de máhtti paramehtera rievddat.

Syntávsalasj giellarievddam, paramehter rievddam, máhtta dáhpáduvvat moadda siváj diehti, akta dajs sivájs le giellaaktijvuohta (Kroch 2001). Gá guokta giela doajmme sáemmi sebrudagán de le dát giellaaktijvuohta. Álkke le vuojnnet giellaaktijvuodav luojkasbágoj baktu, gá gielaj gaskan le aktijvuohta de bágo luojkaduvvi avta gielas nuppe giellaj, jus ij le aktijvuohta de bágo e máhte luojkaduvvat, dan diehti gá nubbe giella ij ane diedojt nuppe giela birra. Sebrudagán gánná giellaaddne li guovtegielaga de dáj giellaaddnijn li guokta giellaáhpá, akta juohkka giellaj. Dá giellaáhpá máhtti aj vájkudit nubbe nuppev, ja ij le dássju dábálasj ahte bágo luojkaduvvi, syntávsalasj dábdomerka máhtti aj luojkaduvvat (Kroch 2001). Dát máhtta dáhpáduvvat gá æjgáda ságastatjájti gielav majt e rat buvte mánájdisá, de máná oahppi boasto dábdomerka æjgádijs gudi “boasstot” ságasti. Nubbe le diedon gá máná oahppi guokta giela avtabáale, de akta giella máhtta liehket “gievrap” ja bájnnet máná “gænodis” gielav. Vájku dal syntávsalasj dábdomerka luojkaduvvi æjgádijs jali guovtegielak mánájs, de dát dahká nav váj giella mij gullu rievddá, ja gá giella mij gullu rievddá de rievddá aj dat giella majt mañep buolvva sáhkát.

Giellarievddam ij hæhkkat dáhpáduvvá, valla giellasebrudagán de giellarievddam giellaaktijvuoda diehti dáhpáduvvá loajtto dan diehti gá divna giellaaddne e avtabáale paramehterav rievda (Kroch 2001). Muhtem giellaaddne máhtti adnet “áda” paramehterav madi ietjá addne vas adni “oabme” paramehterav, gá mañep buolvva de gullá guokta sierra paramehtera anon de da adni goappátjijt, ja dá guokta paramehtera

máhtti aktan doajmmat, ja dan láhkáj de boahhte buolva oadtju unnep ja unnep gielav gullat gánná oabme/dálusj paramehter le anon, ávdás dát állu gáhtu, dat vuojtádallá ádá paramehteris. Syntávsalasj giellarievddam de dáhpáduvvá loajttot, moatte buolvaj tjadá.

Ieŋŋilsgiella le ájgij tjadá rievddam OV gárggás VO gárggáj, ja danen de le luondulasj gæhttjat mij ieŋŋilsgielan dáhpáduváj gá vuodobáhkogárges rievdej. Boares ieŋŋilsgielan (ieŋŋilsgiellaj *Old English*) de lej gárges værbbagihpon OV, ja udnásj ieŋŋilsgielan gárges værbbagihpon le VO. Giellarievddamijt guoradallat ieŋŋilsgielan le diedon álkkep guoradallat gá sámegiellan, danen gá Boares ieŋŋilsgielan li tjálasaj gáldo juo 500 jagij rájes, madi sámegiela vuorrasamos tjálasaj gáldo le 1597 jages, ja dát lej dássju lissto bágoj Guoládaknjárgas, majt Stephen Borroughs li tjoahkkim. le danen ávkken gæhttjat mij le dáhpáduvvam ieŋŋilsgielan, ja buohtastahttet dájt teorijajt sámegiellaj. Gá ieŋŋilsgielav gæhttjá de vuojnná ahte ávtáv gaskav de lidjin sihke OV ja VO báhkogárggá anon, giellaaddne ettjin dárba mierredit gáktu paramehterav biedjat, valla adnin goappátjijt.

“At one point, the primary linguistic data of learners of Middle English changed in that they now had enough evidence that their language must be underlyingly VO. On the other hand, they also had evidence that there is another grammar of Middle English which is underlyingly OV. So they had two grammars available...At that point, there was no need for the learner to decide on one of these parameter settings, because the primary linguistic data for both grammars must have been “in balance”. Due to external factors like heavy Scandinavian influence, the primary linguistic data of next generation(s) changed again, in that there was enough evidence for a VO grammar but not enough evidence of an OV grammar anymore...” Trips (2002:69)

Julevsámegiela ja dárogiela gaskan le giellaaktijvuohta, dav ij ávvá dáhkki vuosteldit. Kroch (2001) ávddánbuvtij guokta vuoge/sivá man milta/manen syntávsalasj dábdomerka luojkaduvvi avta gielas nubbe giellaj, ja goappátja dáhpáduvá gávnnuji julevsáme ja dárogiela aktijvuodan. Vuostasj le ahte dárogielak æjgáda sámásti mánájdisá. Nubbe le ahte moatteláhkáj de le julevsámegiella dat “gænodis” giella. Juska dal mánájŋ le sámegiela fáladahka skávlán ja mánájgárden de le álu nav ahte

dárogiella vuojtta ienemus arenajn, ja dán láhkáj de sjaddá dárogiella “gievrap” giella, sierraláhkáj jus dárogiella aj vuojtta mánáj sijdan.

Jus julevsámeigiella le rievddamin OV gárggás VO gárggáj, de le soajttá sæmmiláhkáj julevsámeigielan; Soamesláhkáj de oadtju giellaaddne diedov “guokta” giellaáhpaj birra, akta gánná paramehter galggá biejaduvvat OV ja nubbe gánná paramehter galggá biedjaduvvat VO. Dát *máhtta* tjielggit manen dáhta vuoset objevta sadje le sihke verba gáro- ja oalgesbielen. Ja manen sierra járggáliddje válljiji sierra gárggájt adnet vuodobáhkogárggán.

Dán kapihttalin iv le nammadam makkir dát paramehter mij rievddá gielav OV gárggás VO gárggáj le. Lij guokta vuojno gielaj báhkogárggáj, ja dan milta makkir vuojnov tjuovvu de le sierra paramehter. Dáv mán giehtadaláv boahte kapihttalin.

5.2 Konklusjávnná

Sámeigiella le ávddánam Suoma-ugralasj gielas, gánná objevta sadje lej verba gárobielen. Dan diehti gá oarjjelsámeigielan le bieledis báhkogárges SOV, de le jáhkedahte nuorttasáme báhkogárges SVO le ihtám mañnel vuodosámeigiella ájge, gá dan mañnela de vuodosámeigiella ávddánij sierra sáme gielajda. Gá julevsámeigielan li guokta bieledis báhkogárggá, ma máhtti doajmmat vuodobáhkogárggán de dát soajttá vuosedit dasi ahte julevsámeigiela báhkogárges le rievddamin SOV gárggás SVO gárggáj dálla. Jus dát hypotesa le riehta de ávddálij guovlluj SVO báhkogárges sjaddá dábálabbo ja dábálabbo, ávddál gá le dássju SVO mij doajmmá vuodobáhkogárggán.

6 Struktuvrra

Generatijva grammatihkan de gárgadisáj struktuvrra tjielggiduvvá muorradiagrammaj baktu. Muorradiagrammas vuojnna hierarkijav gárgadisán, dát sihta javllat makkir bágo aktan gulluji ja gáktu dáj bágoj aktijvuohta le. Gáktu juo nammadiv nuppát kapihttalin de ælla aktak barggam julevsámeigiela syntávsajn generatijva grammatihkajn vuodon. Muv dutkamtjuolmma le má generatijva grammatihkajn

vuodon guoradallat objevta sajev ja struktuvrav indikatijvva gárgadisájn, válljiv struktuvrav vuosedit muorradiagrammaj baktu. Gielajn gánná le SVO ja SOV báhkogárges le diedon sierra muorrastruktuvrra. Sierra dutke li oajvvadam sierra vuogijt man milta tsieggi dajt báhkogárggáj ma gávnnuji værállda gielajn.

6.1 Værbbagihppo

Dan diehti gå objevta funksjávnná le dahkat verbav állásin, de le diedon værbbagihppo guovdátjin gå galggá guoradallat gárgadisájt gánná le objækta.. Jus gárgadisán ij le værbbba, de ij le ga objækta. Dajnas de hiehpá værbbagihpo struktuvrajn álgget gå galggá guoradallat struktuvrav gárgadisájn gánná le objækta.

Værbbagihppo le gihppo gánná værbbba le oajvve (ieŋŋilsgiellaj *head*), ja dassta le namáv oadtjum. Oajvve le dat báhko mij le ájnnašamos konstituænnta ja vaddá namáv álles dan gihppuj gánná oajvve le. Oajvve le aj elemænnta mij mierret distribusjávnnáv ja lihtudam dilev majt konstituænnta hábbmi ietjá elementaj gárgadisán (Adger 2003:76). Oajvve le aj dat gut vállji (ieŋŋilsgiellaj *select*) gå guokta elementa aktiduvvi.

Værbbagihppo le leksikála gihppo dagu NP, AP ja PP. Dan diehti gå værbbagihppo le leksikállalasj gihppo de juogeduvvi theta-roalla (ieŋŋilsgiellaj *theta role*) værbbagihpo sinna, theta-roalla mierredij man moadda argumenta máhtti liehket predikáhtan. Værbbba gihppo le hábbmidum dan láhkáj ahte li guokta gerda, unna v válldá stuor V:av komplemænntan, VP gihpo oajvve le leksikállalasj værbbba. Værbbagihpon le dássju akta værbbba, ja dát le oajvveværbbba. Viehkkeverbaj ja modállaviehkeverbaj sadje ij le værbbagihpon, dási vas máhtsav kapihttalín 6.4.1.

Syntávsalasj avtagá, lehkus dal bágo jali unnep gihpo, e aktu dájma. Jus dá aktu doajmmi de sjaddi iehpedievalasj gárgadisá. Danen de dá syntávsalasj avtagá, predikáhta, dárbaŋ juojddáv duodden váj sjaddi gárgadisán ma doajmmi ja li állása. Dav oasev/oasijt majt predikáhtta vájllu ja dárbaŋ li argumenta. Ij le gal nav divna predikáhta vádnuhi sámmi moadda argumentajt. Gå predikáhtta dárbaŋ avtav ietjá argumentav, váj sjaddá álles ja giellaáhpalasj gárgadis de le avta-argumænnta predikáhtta(Predikáhtta gánná le intransitijvva værbbba). Gå predikáhtta dárbaŋ guokta

ietjá argumenta, vág sjaddá álles gárgadis de le guovte-argumenta predikáhtta(predikáhtta gánná le transitijva værbba). Gálmma-argumenta predikáhtta(predikáhtta gánná le ditransitijva værbba) dárba gálmma ietjá argumenta vág galggá doajmmat gárgadisán (Adger 2003). Predikáhtta ij goassak gájbbeda ienep gá gálmma argumenta. Gá galggá ieredit argumentaj gaskan de álu adná termajt álgoldis- ja sisnjeldisargumenta. Generatijva grammatihka álgoldis- ja sisnjeldisargumenta terma álu aneduvvi árbbedábálasj subjevta ja objevta sajen, álgoldisargumænnta le subjækta ja sisnjeldisargumænnta objækta.

Predikáhtta theta-roallajt argumentajda sievvet. Gihpon gánná predikáhtta le oajvve, de predikáhtta aj subtsas juojddáv gárgadisá struktuvra birra. Gá galggá tjielggit argumentaj gasskavuodav oajvváj, nappu predikáhta vuogijt, de dajt tjielggi theta-roallaj baktu. Objækta oadtju álu theta-roallajt, tiebmá (ieŋŋilsgiellaj *theme*), mihtto (ieŋŋilsgiellaj *goal*) ja lokatijvva (ieŋŋilsgiellaj *locative*). Juohkka argumentan le akta, ja dássju akta theta-roalla ja juohkka theta-roallaj gullu akta, ja dássju akta argumænntaj. Theta roallaj baktu de bessap hilggot iehpegiellaáhpalasj gárgadisájt, ma struktuvra tsieggim operasjavnáj milta lej dáhkket tsieggit.

“The Unique Generalization: Each \emptyset -role must be assigned but a constituent cannot be assigned more than one \emptyset -role” Adger (2003:81).

(57) Muohtta.

Julevsámeگیelan li muhtem bágo ma aktu doajmmi, dá verba dagu *muohttet* ja *harvvet*. Dá verba li nulla-argumænnta predikáhta ma aktu doajmmi. Dan diehti gá (57) le nulla-argumænnta predikáhtta de dat ij gájbbeda argumentajt, ij subjevtav ja ij ga objevtav: ij álgodis argumentav, ij ga sisnjálasj argumentav.

Julevsámeگیella le nulla-subjækta giella, dát sihtá javllat julevsámeگیelan ij le subjækta agev vuojnnusin, juska predikáhtta gájbbet álgoldisargumentav. Juska predikáhtta gájbbet álgoldis argumentav de gávnnuji giellaáhpalasj gárgadisá gánná ij le subjækta. Gárgadisá (59) ja (59)li buojkulvisá dási.

(58) Oadáv.

(59) Girjev rájav.

Oadáv ij le nulla-argumænnta predikáhtta nav degu (57), *oadet* le avta-argumænnta predikáhtta, mij gájbbet ålgoldisargumentav. *Rádjat* le guovte-argumænnta predikáhtta mij gájbbet guokta argumenta, sihke sisñeldis argumentav(objevtav) ja ålgoldis argumentav(subjevtav). Dáj gárgadisájn ij le ålgoldis argumænnta vuojnusun. Agænnta le theta-roalla majt sihke predikáhtta *rádjat* ja *oadet* vierttiba juohket, valla dáj gárgadisájn ij le argumænnta masi dáv theta-roallav máhtta juohket. Juska dáj gárgadisájn ij le ålgoldisargumænnta vuojnusun, de låhkke huoman diehtá *mån* lav agænnta, gå dåt boahotá åvddån verbas danen gå finihhta verba julevsámegiellan lihtut subjevtajn. Dáj gárgadisájn li subjevtav, valla dá subjevtav ælla vuojnusun. Subjevtav ma ælla vuojnusun li agev persåvnålasj pronomena ma li nominatijva hámen, ja danen de dá gåhtjuduvvi nulla-subjækta pronomena ja minimalissta progråmman *pro*. Gárgadisájn dagu (60) ja (61) de le dákkir *unna pro*, ja dán låhkáj de bæssá predikáhtta *rádjat* agænnta theta-roll:av juohket *unna pro*:atijj ja dan låhkáj de duhtadahtta “The Unique Generalization”.

(60) *pro* Oadáv

(61) *pro* girjev rájav

Avta-argumænnta predikáhtta, gájbbet dåssju ålgoldis argumentav; subjevtav, ja ij objevtav. Guovte-argumenta predikáhta ja gålmmå-argumenta predikáhta gájbbedi sihke sisñeldis ja ålgoldis argumentav, ja danen de li diedon guovte-argumenta ja gålmmå-argumenta predikáhta majt guoradaláv, ij nulla- ja avta-argumænnta predikáhtajt. Guovte-argumenta predikáhta ja gålmmå-argumenta predikáhta le agev sisñeldis argumænnta, ja dåt sisñeldis argumænnta máhtta liehket objækta.

Generatijva grammatihkan ælla gárgadisoase sæmme guovdåtjin dagu årbbedåbålasj syntåvsan. Farra gå adnet termajt subjækta, objækta ja verbålla de le generatijva grammatihkan sáhka spesifikåhtora (ieññilsgiellaj *specifier*), oajve ja komplementa (ieññilsgiellaj *complement*) birra. Komplementa le dat vuostasj konsituænnta majt oajvve vålji ja majna aktiduvvá, komplementa le danen oajve oabbá. Årbbedåbålasj syntåvsa objækta le agev komplementa værbba mij le oajvve

værbbagihpon. Valla juska dal objækta agev le komplemænnta, de ij le komplemænnta agev objækta, buojkulvissan de li reksjávnnáadverbiálla verba komplemænnta, valla dá ælla objevta. Sieradus argumenta ja komplementa gaskan le argumænnta tjielggi semántalasj aktijvuodav madi komplemænnta le tærmma mij aneduvvá tjielggijtj grammathtalasj funksjávnnáv. Dan diehti gå oajvveverba komplemænnta le oassen værbbagihpos, de le dát komplemænnta aj argumænnta, valla gå syntávsa birra le sáhka de le komplemænnta tærmma mij aneduvvá. Spesifikáhtor le dat majna boados vuostasj aktidimes nuppádis aktiduvvá. Spesifikáhtor le danen oabbá x-bar dássáj.

Ávdep kapihttalín sjattaj tjielgas ahte gå objækta le nomen, de dán sadje le sihke verba gáro ja oalges bielen. Gå julevsáme muorastruktuvrav tsieggi de viertti dát dibddet dákkir komplementav værbbagihpon ihtet sihke oajve gáro ja oalges bielen. Dan diehti gå oajvve le ájnnašamos oasse juohkka gihpon de le dábálasj tjielggit báhkogárggáv dan milta gánná oajve sadje le. Giela máhtti liehket oajvve-maņemus (ieņņilgiellaj *head-final*) jali oajvve-vuostasj (ieņņilgiellaj *head-initial*). Jápánagiella mij le SOV giella le oajvve-maņemus giella, madi ieņņilgiella le oajvve-vuostasj giella. Vidát kapihttalín de oajvvadiv hypotesav gánná julevsámegiella le rievddamin SOV gárggás SVO gárggáj, danen gå paramehter rievddá. Paramehter mij le rievddamin le jur dát paramehter, julevsámegiela værbbagihppo le rievddamin oajvve-maņemus paramehteris oajvve-vuostasj paramehterij.

6.2 Paramehtera ma objevta sajev mierredi

Gå galggá javllat juojddáv sierra báhkogárggáj birra generatijva grammatihkajn vuodon de le dat spesifikáhtor, oajvve ja komplemænnta posisjávnnán ma tjielggiduvvi. SVO gielajn sjaddá de gárges spesifikáhtor-oajvve- komplemænnta madi SOV gielajn le gárges spesifikáhtor-komplemænnta-oajvve.

(62) Mán girjev lágáv

(63) Mán lágáv girjev

Gárgadisán (62) ja (63) le værbba *Lågáv* oajvve. Komplemænnta le objækta *girjev* ja subjækta *mån le* spesifikáhtor. Dássta vuojnne (62) tjuovvu spesifikáhtor-komplemænnta-oajvve gárggáv, ja (63) tjuovvu spesifikáhtor-oajvve-komplemænnta gárggáv.

Generatijva grammatihka teoriija milta de sierra báhkogárggá gávnnuži værálda gielajn dan diehti gá syntávsalasj paramehtera li biedjaduvvam sierraláhkáj gielajn. Lav badjelin nammadam julevsámeigiella le pro-guodem (ieññilsgiellaj *pro-drop*) giella, pro-guodem mierreduvvá dákkir syntávsalasj paramehteris. Pro-guodem paramehterav le vejulasj biedjat guovte láhkáj: gielan le pro-guodem vejulasj, jali de ij la. Sámeigielan le pro- vejulasj madi dárogielan ij la, paramehtera li biejaduvvam goabbák láhkáj dárogielan ja sámeigielan. Sæmme láhkáj le paramehterij ma mierredi báhkogárggájt. Dá li biejaduvvi sierraláhkáj gielas giellaj.

Gá Minimalissta prográmma vuododuvvá de lej ieññilsgiella ájnnašamos gálldo. Ja gá dutkam gánná minimalissta prográmma le vuodon ij le nav vuojga álles, minimalissta prográmma diedon buoragijt hiehpá gielajda ma ieññilsgielav muododij, valla sjaddá stuoráp hášštalus minimalissta prográmmajn barggat gá giela e ieññilsgiela vuogijt tjuovo. Ieññilsgielan le vuodobáhkogárges SVO, jali gáktu generarijva grammatihkan javllá de ieññilsgielan le spesifikahtor-oajvve-komplemænnta gárges.

Lev juo tjielggim gielajn máhttá liehket oajvve-vuostasj gárges jali oajvve-maņemus gárges, gielladutke guorrasij dasi gávnnu paramehter mij mierret gáktu oajve ja komplementa gárges le. Valla gielladutkijn li guokta sierra vuojno dasi gáktu dát paramehter la. Danen de ij le nuoges dáššju mierredit gáktu dát paramehter le biejadum, jus giella le OV váj VO, valla aj gák/makkir dát paramehter le. Dán kapihttalín galgav tjielggit dájt guokta vuojno, ja 6.3 kapihttalín guoradaláv makkir dájs paramehter-vuojnojs buoremusát julevsámeigiellaj hiehpá.

6.2.1 Måttsástam- ja sirddeparamehter

Gå X-bar teoriija lej guovdásj generatijva grammatihkan gávnnujin guokta komplemænnta njuolgadusá, guokta spesifikator njuolgadusá ja guokta adjuŋkta njuolgadusá ja báhkogárges sieradusá tjoavdeduvvin dan láhkáj. Sierra gielajn lidjin sierra njuolgadusá anon, ja dán láhkáj de báhtin spesifikahtor, oajvve ja komplemænnta rievtes sadjáj, juska dal báhkogárggá le SOV, SVO, VOS, VSO, OVS jali OSV. Gå máhttá válljit guovte njuolgadusáj gaskan de gáhtjoduvvá dát paramehter.

X-bar njuolgadusá li náv:

Spesifikáhtor njuolgadus la: $XP > (YP) X'$ jali $XP > X' (YP)$

Adjuŋkta njuolgadus: $X' > X' (ZP)$ jali $X' > (ZP) X'$

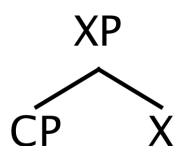
Komplemænnta njuolgadus: $X' > X (WP)$ jali $X' > (WP) X$

Baker (2001) le joarkkám vuojnov majt dábddáp X-bar teorijas ja le dáv ávddánahtám. Sierra báhkogárggájda sán oajvvat “the head directionality paramehter” gánná oajvve máhttá boahdet komplementa ávddála jali de boahdá oajvve komplementa maŋŋela. Gå juohká gielajt dan milta jus li oajvve-maŋŋemus jali oajvve-vuostasj de le dássju máhttsat struktuvrav gielas giellaj.

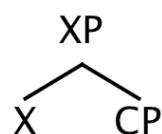
“The head directionality paramehter: Heads follow phrases in forming lager phrases or heads precede phrases in forming lager phrases.” (Baker 2001:68).

Adger (2003) aj tjuovvu dáv oajvve-paramehterav. Gå aktit guokta syntávsalasj objevtajt de aktidibme operasjávnná ij mierreda makkir gárggán dá galggi aktiduvvat. Aktidibme ij mierreda gáktu gárges galggá liehket. Sihke (64) ja (65) li vejulattja. “In this book we will assume that the different order arise because of different linearization properties of head-complement structures,…” Adger (2003:108).

(64)

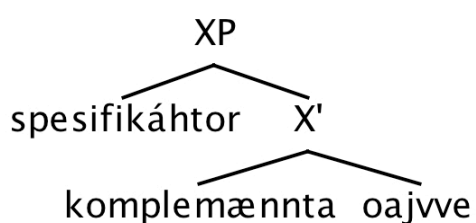
(65)

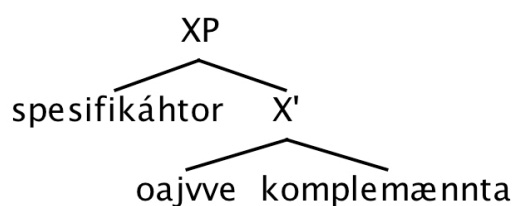
Dáv vuojnov majt Adger ávdet le dat sæmmi vuojnno gå x-bar ájgen lidjin guokta njuolgadusá. Le vejulasj máttásástit struktuvrajt danen gå dá li symmetralasj. Jus giella le oajvve-álgon de le vuostasj oajvve ja de komplemænnta aktiduvvá oajve oalgesbælláj. Jus giella le oajvve-maņemus de le dássju máttásástit dáv struktuvrav majt ieņņilsgielas dábdđáp nav váj oajvve boahotá oalges bælláj ja komplemænnta aktiduvvá gárobælláj. Dán milta de le vejulasj muoraj

(66) ja (67).

(66)

(67)

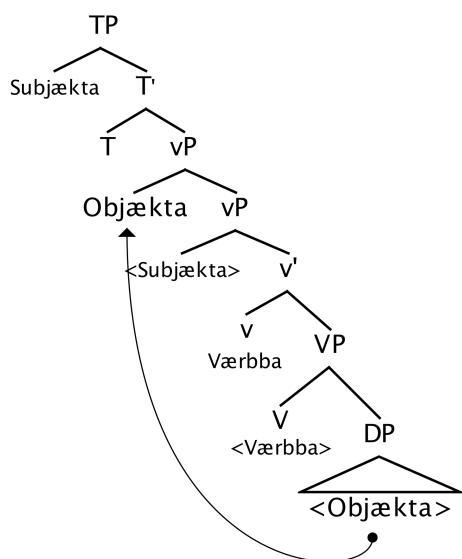
Nubbe vuojnno dasi makkir paramehter mij oajve ja komplementa gárggáv mierret le , le hypotesa majt Richard Kayne le oajvadam. Jagen 1994 almodij Kayne girjev “*The Antisymmetry of Syntax*” gánná Kanye oajvvat divna værállda giela li álgon SVO báhkogárges, ma tjuovvu gárggáv spesifikator-oajvve-komplemænnta. Kayne ittjij guorasa x-bar teorijaj, gánná dáhkki máttsoj njuolgadusájt.

"If UG unfailingly imposes [Specifier-Head-Complement] order, there cannot be any directionality paramehter in the standard sense of the term. The difference between so-called head-initial languages and so-called head-final languages cannot be due to a parametric setting whereby complement positions in the latter type precede their associated heads." Kayne (1994:47):

Kayne le vuododam ietjas bargov Universálla vuodo hypotesa (ieŋŋilsgiellaj *Universal Base hypothesis*) nali. Universálla vuodo hypotesa javllá divna gielajn vierti liehket sæmmi vuodobáhkogárges danen gá struktuvrra galggá UG milta liehket sæmmi lágásj divna gielajn. Universálla vuodo hypotesa milta ij le vejulasj sierra paramehterij, gánná sierra giella vállji avtav dájs paramehterijs. Gáktu juo lip vuojnnám de gávnnuji giela ma e tjuovo spesifikáhtor-oajvve-komplemænnta gárggáv, ja Kayne:a vuojno milta de li dá (SOV, VOS, VSO, OVS ja OSV) báhkogárggá deriveridum spesifikáhtor-oajvve-komplemænnta gárggás sirddema baktu, duola dagu spesifikáhtor-komplemænnta-oajvve gárggáj.

“Languages all have S-H-C order. Languages (or subparts of languages) in which some complement precedes the associated head must necessarily have moved that complement leftward past the head into some specifier position.” Kayne (1994:47)

(68)³

Sivva manen Kaynea mielas le sæmme álggo struktuvrra, spesifikáhtor-oajvve-komplemænnta, divna vэрálda gielajn le LCA(Linear Correspondence Axiom) diehti, gánná báhkogárggá mierreduvvá iehpesymmetralasj c-kommanderima baktu. Juska muorrastruktuvra máttsođuvvá de le huoman sæmme gárges danen gá dat mij asymmetrisk c-commanderij agev boahá vuostak.

“Let A, Y be nonterminals and x, y terminals such that X dominates x and Y dominates y. Then if X antisymmetrically c-commands Y, x precedes y.” Kayne (1994:33)

LCA:a milta sjaddá gárges agev sæmme, vájku dal máhttsát muorradiagrammajt. Spesifikáhtor agev c-commanderij oajvev ja komplementav, ja oajvve agev c-commanderij komplemenntav, ja danen de sjaddá gárggá spesifikahtor-oajvve-komplemænnta. Kayne teorija milta de máhtti giela liehket oajvve-maņemus, nav dagu Jápána giella, valla struktuvrra le huoman álgos spesifikahtor-oajvve-komplemænnta ja de sirddema baktu sjaddá oajvve-maņemus. Danen de máhtá javllat giella le oajvve-maņemus juska Kayna vuojnov tjuovo. Gáktu dáv oajvve-maņemus

³ (68) ij le gal sárgođuvvam Kayna vuoge milta, danen dát ij állu hieba LCA:aj.

struktuvrav oadtju sjaddá dássju ietjálágásj, nappu sirddema baktu farra gå máhttsama baktu. Struktuvrra spesifikáhtor-komplemænnta-oajvve gielan sjaddá dagu (67).

Juska dal vällji adnet máttståtam paramehterav jali sirddemparamehtera, de huoman tjielggi gielaj dan láhkáj ahte li oajvve-vuostasj jali oajvve-manjemus, máttståtamparamehter ja sirddemparamehter li dássju guokta sierre vuoge dájt gárggájt deriverit.

Dan duogen makkir paramehter vuojnov vällji tjuovvot de diedon aj paramehtera rievddi guovte láhkáj. Jus Kayna vuojnov gárggáj tjuovo de le gievras EPP dábdomærkka mij sirddá objevtav verba ávddáj SOV gielajn, gå giella rievddá SVO vuodogárggáj de dát dábdomærkka rievddá gievras dábdomerka gænodis dábdomærkkaj, ja de objækta ij sirde verba ávddáj. Jus tjuovvo Bakera vuojnov de farra gå tjuovvot oajvve-manjemus de giellaaddne ádåsis biedji paramehterav ja farra adnegåhti oajvve-ålgon.

6.2.2 Minimalista progråmma ja välljimvejulasjvuohta

Kapihttalijn 4 ja 5 gåvnadiv julevsåmegielan li guokta vuodobåhkogårggá má aktan doajmmi, ja gielajn gånå vuodobåhkogårges rievddá de le avtav gaskav dábålasj guovtijv vuodobåhkogårggáj. Juska dal teoriija syntåvsalasj rievddama birra, gånå paramehtera rievddi, le vuododam UG milta, de buktå dát åjådus, gånå guokta båhkogårggá máhtti aktan doajmmat, håsstalusåjt.

Gå julevsåmegielan li guokta båhkogårggá ma goappåtja li bieledis ja ma goappåtja máhtti doajmmat vuodobåhkogårggån de dát buktå håsstalusåv gå barggá generatijva grammatihkajn vuodon. Minimalissta progråmma milta de ij le vejulasj guokta vuodobåhkogårggáj, våjku dal vällji máttståtamparamehtera jali sirddemparamehtera baktu deriverit sierra gárggájt.

Generatijva grammatihka milta le gielajn akta struktuvrra vuodon, ja dát struktuvrra le vuodobåhkogårges. Gielajn gånå le friddja båhkogårges de máhttå dát vuodostruktuuvrra rievddat, duola dagu sirddema tjadå. Gå vuodostruktuuvrra rievddå de viertti liehket sivva dasi, viertti liehket juoga mij dagåt dájt sirddemij, dát máhttå

liehket tjalmostibme, semantihkka jnv. Gå le rievddam vuodostruktuvrav dáj siváj diehti de ij le desti vuodostruktuvrra valla struktuvrra gánná le juoga sierra, dagu dal sierra tjalmostibme. Viertti liehket sieradus dan gárgadisá gaskan gánná le dáhpáduvvam sirddem ja dan gárgadisán gánná ij le dáhpáduvvam sirddem.

Jus sirddemparamehtera baktu deriveri sierra báhkogárggájt de le gievras dábdomærkka mij dahká nav ahte gielan sjaddá ietjá báhkogárges gå SVO, dát gievras dábdomærkka mij luovvi sirddemav ij máhte akti liehket gievras ja de hæhkkat vas ietjá sæmmilágásj gárgadisán gænodis, Viertti juogu dal liehket gievras dábdomærkka mij rievddá gárggáv jali ij. Sæmme le máttstamparamehterijn, ij máhte rievddat oajvve-komplementas gárggás komplemænnta-oajvve gárggáj jali nuppe guovlluj akta ber goassa. Sivva manen ij máhte rievddat akta ber goassa le ahte generatijva grammatihka teoriija milta de li paramehter biejaduvvam avta láhkáj juohkka gielan, ij le loahpe dajna hypotesajn majt lav oajvvadam julevsámeigiella vuodobáhkogárggáj.

UG prinsihpaj milta de máhtta giella liehket juogo dal oajvve-manemus jali oajvve-álgon. Valla gáktu juo lav tjielggim de dutke gudi guoradallá giellarievddamij oajvvadij giellaaddne máhtti adnet guokta sierra paramehter vejulasjvuoda sæmme gielan, dát sjaddá vejulasj dan diehti gå giellaoahppa vájkuduvvá vág sjaddá boastovuolta. Gáktu vuojnnep de dát vuojnno le vuossteháguk generatijva grammatihka prinsihpaj. Generatijva grammatihkan le hábbmidum ideala giellaoahppe milta, nav vág vuostasj bále boastovuolta ihtá gielan de galggá derivasjávnná kræssjit (ieŋŋilgiellaj *crash*), ja divoduvvat. Gå boastovuoda divoduvvi de rievddama e dáhpáduvá. Ulmme generatijva grammatihkajn le gávvit/tjielggit grammatihkav mij le giellaåhpalasj. Generatijva grammatihkka danen ij berusta dassta man álu háme li anon, dæssju dassta jus hábme le giellaåhpalasj vág ij, ja giellarievddam má dáhpáduvvá boastovuoda diehti. Hábme máhtta liehket giellaåhpalasj vág ij, gå juoga rievddagoahá de le dát generatijva grammatihka milta iehpegiellaåhpalasj. Generatijva grammatihka ij gæhttjala tjielggit gielav nav gáktu mij usjudallap giela birra. Julevsáme giellaoahppa le generatijva grammatihka milta dat giellaoahppa mij gávnnu julevsámeigielaga sinna. Generatijva grammatihkka ieret gasskal I-giella ja E-giella (Adger 2003). I bokstávva boahá ieŋŋilgiela bágos *internal*, mij sámeigiellaj merkaj sisŋeldis. I-giella baktu le ulmutjijda máhttelis

ságastit ja dádjadit akta ber makkir gielav (Adger 2003). I-giella le dat oasse gielas mij gullu dan mentálalasj giellaorgádnaj. Muv lingvístalasj máhtudahka ietjam iednegielan le muv I-giella. Danen le I-giella máhtudagáv majt mán anáv gá galgav árvustallat jus sáme giela gárgadisá li giellaáhpalattja jali iehpegiellaáhpalattja. I-giella le njuolgadusá ja grammatihkka, buojkulvissan de gulluji syntávshalasj diedo I-giellaj. I-giella le danen giella majt lingvístala guoradalli ja majt generatijvva grammatihkka gæhttjal tjielggit. E-giella le sierra giella, dagu dal sáme giella jali dárogiella. Dav majt giellaaddne buktá/moalgget ja majt lingvístala gullá, gullu E-giellaj. Gielladutke guoradallá E-gielav ja dan milta hábbmi/ávdet teorijav giellaaddne I-gielas. E bokstávva bohtá ieññilgiela bágos *external*, mij sáme giellaj merkaj álgoldis (Adger 2003).

Gá generatijvva grammatihkan ij le vejulasj válljimvejulasjvuodajn de dát diedon buktá gássjelisvuodajt gá galggá julevsáme giela struktuvrav guoradallat. Mán iv le gávnnam sieradusáv SOV ja SVO gárgadisáj gaskan, julevsáme gielan li guokta bieledis báhkogárggá. Gatjálvis de sjaddá jus galggá sárggot muorajt gánná SOV le vuodostruktuorra jali gánná SVO le vuodostruktuorra.

Nav gáktu mán vuojnáv ássjev de viertti dibddet sihke SOV ja SVO gárggájt doajmmat vuodobáhkogárggán, juska dal válljimvejulasjvuohta ij le vejulasj generatijva grammatihkan. Jus galggá válljit juoppáv dájs vuodobáhkogárggán de viertti má dát duodastuvvat dáhtá baktu. Gá dáhtá majt lav adnám vuoset sihke SOV ja SVO doajmme bieledis gárgadisán de viertti diedon dat struktuvra majt mán oajvvadav aj vuosedit dav sáemmi. Máhtá diedon válljit SOV gárggáv adnet vuodostruktuoran, ja argumenterit dan láhkáj ahte giellahistávvráttat de le julevsáme giella læhkám SOV, ja korpusin vuojnná SOV ájn aneduvvá. SOV le dat struktuvra mij le “oalle”, ja gá SVO gárges sjaddá ienep ja ienep dábalasj de birriji gielladutke gæhttjalit dav bisodit váj giella bissu nav almma ja oalle gá vejulasj. Dát gáhtjoduvvá gielalasj konservatisma. Argumænnta dán vuossti le gielladutke galggá gávvit gielav nav gáktu le, ij gáktu le læhkám, ij ga galga gávvit gielav dan láhkáj gáktu gielladutke mielas birri liehket. Jus vállji SVO gárggáv adnet vuodostruktuoran de sjaddá vas nuppe læhkáj. Galggá gus gielladutke ávdedit giellarievddamijt? SVO guovlluj lip mannamin, ja le gus buorep de ruváp dan rádjáj jávsádip? Gielladutke gut barggá generatijva grammatihkajn vuodon galggá má gávvit giellaaddnij I-gielav. I-

giella vuonet giellaadne adni goappátjijt, muhtema soajtti adnet SOV
vuodobáhkogárggán ienemusáj madi ietjáda vas soajtti adnet SVO ienemusát.

6.3 Muorrastruktuvrra mij julevsámeigiellaj hiehpá

Generatijva grammatihka teorijan li guokta sierra vuojno dasi gáktu paramehter mij oajve ja komplementa gárggáv vájku le. Ávdđál gá máhtta muorajt sárggogoahdet, ja vuosedit gánná objevta sadje le, de viertti mierredit makkir vuojnov gárggáj vällji tjuovvot. Jus objevta sadje lej læhkám verba oalgesbielen de iv lim dárbaht dássta berustit, gá muora lidjin sjaddat sæmmilágátja juska dal muorajt sárggu máttasamparamehterijn jali sirddeparamehterijn Valla gá sihke SOV ja SVO doajmmi vuodobáhkogárggán julevsámeigielan, de viertti mierredit jus galggá OV gárggáv deriverit Kayne:a vuoge milta gánná sirddá objevtav, jali Bakera vuoge milta gánná máttso muorrastruktuvrav adná. Makkir vuojnov tjuovvu vájku dasi gáktu muorradiagrammajt sárggu. Kayne má oajvvat spesifikáhtor-oajvve-komplementa le vuodobáhkogárggá divna værálđa gielajn, ja jus galggá deriverit ietja vuodobáhkogárggájt de viertti dáv dahkat sirdde baktu. Bakera vuojno milta de máhtta välljit máttasástit struktuvrav váj hiehpá.

Sihke máttasamparamehter hypotesa ja sirddeparamehter hypotesa doarjoduvvi gielladutkijs, danen de viertti dásju árvustallat makkir hypotesa buoremusát julevsámeigiellaj hiehpá, gá galggá välljit dáj gaskan. Dan hárráj ahte galggá liehket vejulasj sárggot struktuvrav sihke bieledis SOV ja bieledis SVO gárggájda, de le soajttá buoremus tjuovvot máttasamparamehter vuojnov, ja dán láhkáj dásju máttasástit struktuvrav gá gárgadisán le SOV gárges. Dan diehti gá sihke OV ja VO li bieledis báhkogárggá de le soajttá buoremus välljit dáv vuojnov gá galggá muorrastruktuvrav tsieggit, jus dáv dahká ja dán milta muorajt sárggu de ij OV gárges mierkkiduvá sierraláhkáj (sirddemijn) ja le álkke vuojnnet OV aj le bieledis báhkogárges, ja OV ja VO libá avtadássáttja. Gá oajvve-paramehter vuogev tjuovvu de ij dárbahta tjielggit manen EPP-dábdomærkka muhtijn le gievrás, ja ietjá báljijt vas ij la.

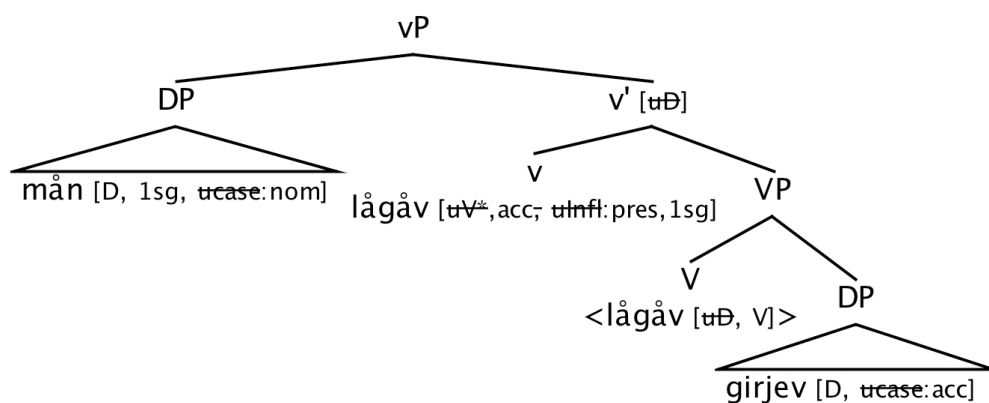
6.4 Værbbagihpo struktuvrav mattsåstit?

(69) Mån girjev lågåv

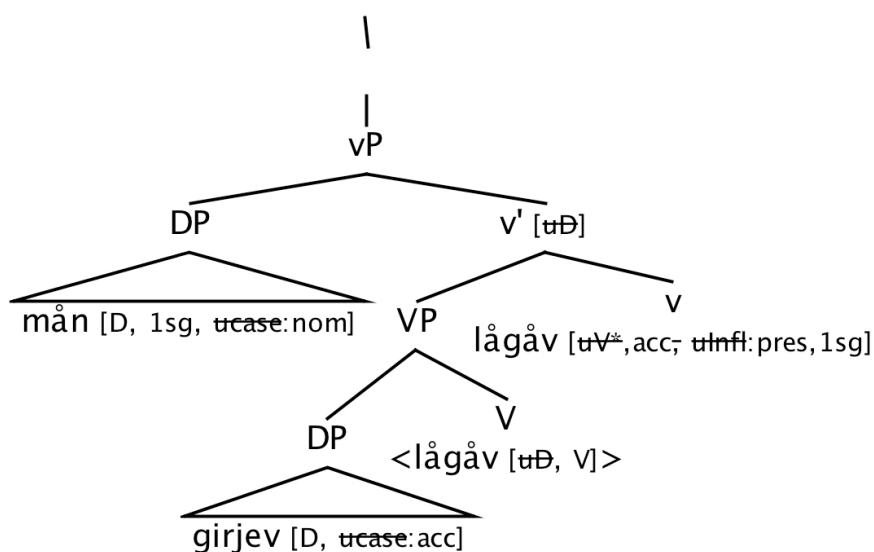
(70)Mån lågåv girjev

Værbbagihpon (69) ja (70) le oajvve *lågåv*, objækta *girjev* le verba komplemænnta. Jus tjuovvu mattsåstamhypotesav de da guokta muora (71) ja (72) vuosedij muorastruktuvrav. Muorra (71) vuoset struktuvrav gå værbbagihppo le oajvve-álgon madi muorra (72) vuoset struktuvrav gå værbbagihppo le oajvve-manemus.

(71)

(72)

Vájku sárggu muorav gánná struktuvrra le máttásstum de dát ij vájkuda makkirak láhkáj derivasjávnnáj, le jur dat sæmmi mij dáhpáduvvá:

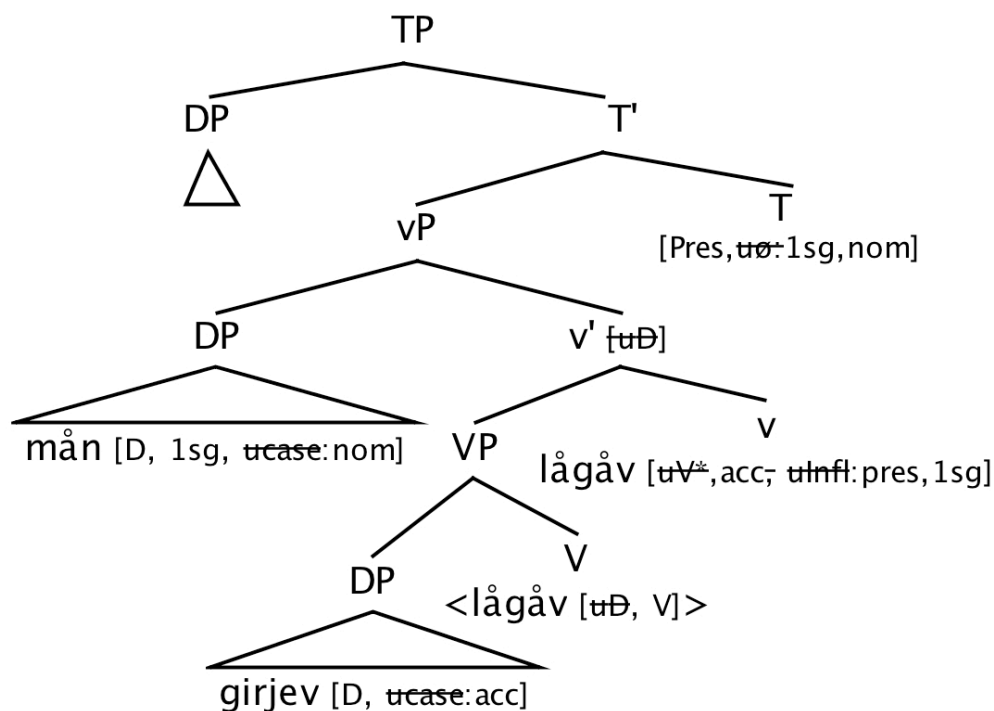
1. Oajvve *lågáv* ja komplemænnta *girjev* aktiduvvi ja sjaddi oappátja. Gá dá aktiduvvi de oajve dádjadahtes dábddomerka *uD* dárkestuvvá komplementa dábddomerkajn *D*. Oajven le aj nubbe dábddomærkkka *V*, valla dajna ij dáhpáduvá mige dán vuostasj aktidimen.
2. VP(mij le boados vuostasj aktidimes) galggá unna v:atjijn aktiduvvat, dá aktiduvvi ja sjaddi v'. Unna v:atjin le dádjadahtes gievrass dábddomærkkka *uV** ja dát dahká nav ahte *lågáv* sirddá bajás unna v:aj váj *uV** dárkestuvvá. Unna v:atjin le aj dábddomærkkka *acc* dát lihtut ja árvustallá dádjadahtes dábddomerkav *uCase* majt gávnnap komplementan(*girjev*). Unna v:an goalmát dádjadahtes dábddomærkkka *uD* mij ij dárkestuvvá ja danen de dat projiseri bajás v':aj.
3. Unna v' aktiduvvá subjektajn *Mán* ja dán tjadá de dat dádjadahtes dábddomærkkka *uD* dárkestuvvá.

Figuvrra (71) ja (72) ja vuosedij dássju muorrastruktuvrav vP:a vuolen. Gåktu vuojnep de doajmmá buoragit tjuovvot máttståtam hypotesav værbbagihpon. Valla gåktu galggá muorrastruktuvrra vP:a badjel tsieggit, gåktu sjaddá struktuvrra gå funksjonálla gihpov válldá mañen muorradiagramman?

6.4.1 Muorrastruktuvrra TP:an

Ájnñasamos funksjonálla gihppo le TP. T bokstávva ij boade leksikállalasj kategorijas valla ieññilsgiela bágos *tense*. TP gihpo oajvve le T, gánná gávnna ájgge-dábddomerkav gárgadissaj, ja aj finihhta/infinihhta dábddomerkav. Lip juo vuojnnám julevsáme værbba gihppo máhtta liehket sihke oajvve-mañemus ja oajvve-álgon. Gåktu doajmmá máttståtam paramehter muoran gánná TP le mañen?

(73)

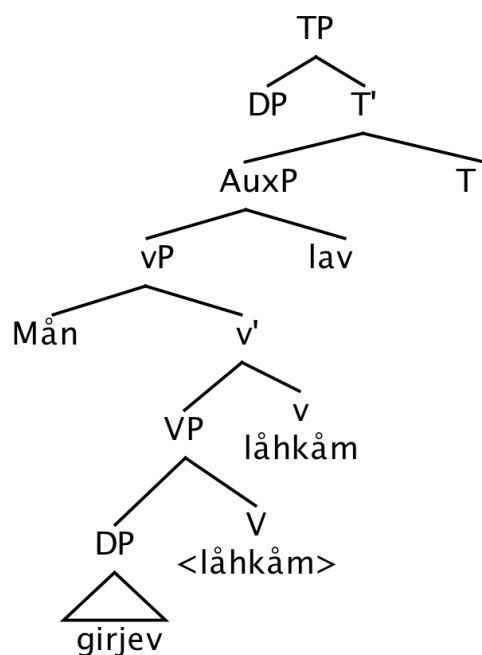
Muoran (73) le TP aj oajvve-mañemus. (72) hárráj de le dát dáhpáduvvam:

1. vP le aktiduvvam T:ajn. T:an le dábddomerka [nom] mij lihtut ja árvustallá subjevta árvodimes dádjadahtes [ucase] dábddomerkav. T:an le aj dádjadahtes

phi-dåbdomærkka(\emptyset). Dát dádjadahtes phi-dåbdomærkka T:an lihtut ja nav árvustallá subjevta [1sg] dåbdomerkajn. Ájggedåbdomærkka ja phi-dåbdomærkka T:an árvustallá dádjadahtes [uInfl] dåbdomerkav mij le v:an. Muoran (73) le sihke subjækta, objækta ja værbba bissum sajenis.

Gåktu vuojnneþ muoras (73) de vuojnunagi buoragijt doajmmá gå TP le oajvve- maņemus nav guhkev gå subjækta ja objækta bissoba sajeniska. Juska dal vuojnnet buoragijt doajmmá máttståtam TP gihpujn, de buktá dát gåssjelisvuodajt gå le duola dagu viehkkeværbba gárgadisán.

(74)

Gárgadisán gånna le viehkkeværbba sjaddá muorradiagramma nav gåktu (74) jus funksjonålla gihpo dagu TP le oajvve- maņemus. Dån muoras vuojnneþ gárges sjaddá ållu boasstot gå TP le oajvve- maņemus, gå muorradiagramma milta sjaddá gárges *Mån girjev låhkåm lav*. Dát le gal giellaåhpalasj gárgadis julevsámegiellan, valla dát ij le bieledis gárges. Jus TP le oajvve- maņemus ja sárggu muorradiagrammav gånna le sihke vuornnomværbba, viehkkeværbba ja modålla viehkkeværbba de sjaddá *mån girjev låhkåt máhttám le iv* ja dát le má iehpegiellaåhpalasj gárgadis.

Dássta vuojnnepe juska julevsámegeella le SOV bieledis báhkogárggá, ja VP máhtta liehket oajvve-maŋemus de ij le huoman TP gihppo oajvve-maŋemus. Dássta vuojnnepe julevsámegeella ij le tjielgga oajvve-maŋemus geella. Biberauer, Holmberg & Roberts (2007) oajvvadi geella máhtti liehket iehpeháronalattja, dát sihta javllat geella ij le dássju oajvve-maŋemus jali dássju oajvve-álgon, oajvve-paramehter ij le sámmi láhkáj divna gihpojn, máhtta liehket oajvve-maŋemus avta gihpon ja vas oajvve-álgon ietjá gihpon.

“One possibility suggested by the existence of disharmonic languages is that the HP may not in fact always be set in the acategorial, “across-the-board” manner proposed above, but that it may, at least in some cases, be differently set for different syntactic heads.” (Biberauer et alii 2007:87)

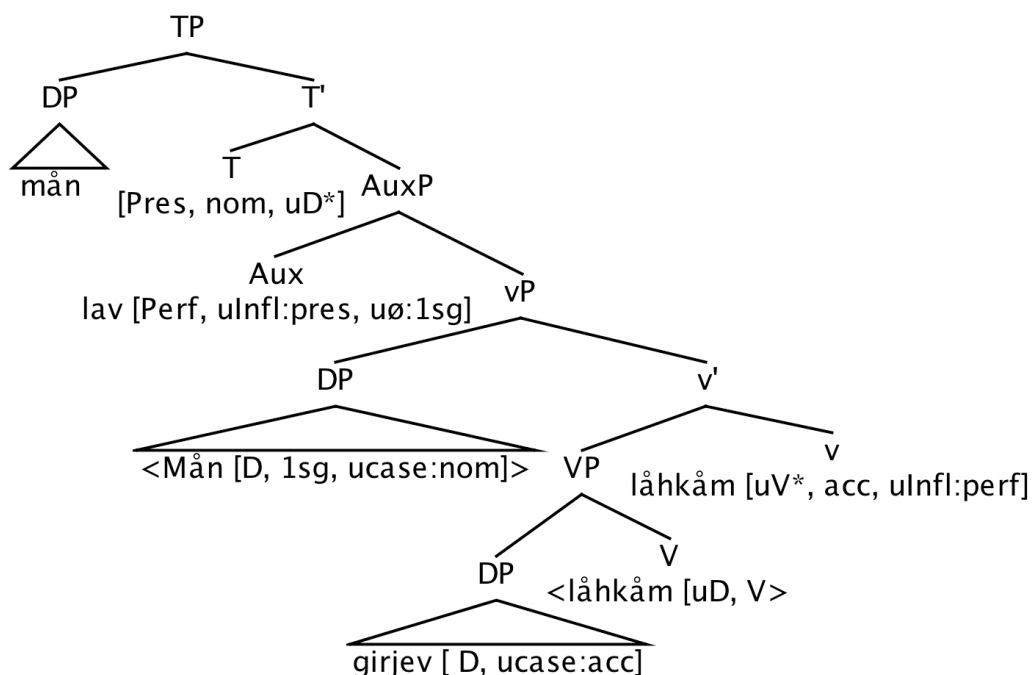
Biberauer et alii (2007) dán aktijvuodan oajvvadij geellajn gánná le Aux-O-V gárges, de le TP gihppo oajvve-álgon ja VP:a vas oajvve-maŋemus.

Juska dal geella li iehpeháronalattja de ij le gal nav ahte geella máhtta rievddat oajvve-paramerav gihpos gihppuj akta ber gák.

“The Final-Over-Final Constraint (FOFC) If α is a head-initial phrase and β is a phrase immediately dominating α , then β must be head-initial. If α is a head-final phrase, and β is a phrase immediately dominating α , then β can be head-initial or head-final.”

FOFC gártjet iehpeháronalásj geellaj friddjavuodav. FOFC javllá gá manná gieras máddagij(mujte val minimalista muoran le mátta badjen) de ij máhte mannat oajvve-álgos ja dáv rievddat oajvve-maŋemusaj. Máhtta gal rievddat oajvve-maŋemusás oajvve-álgguj. Dát aj sihta javllat le dássju loahpe rievddat oajvve-paramehterav aktij, gá jus rievda oajvve-maŋemusás oajvve-vuostatij de ij le má loahpe rievddat oajvve-álgos oajvve-maŋemusaj. Divna mij le TP ja vP gaskan viertti danen liehket oajvve-vuostasj.

(75)

Dán muoran le TP oajvve-álgon ja vP oajvve-maņemus. Gå TP le oajvve-álgon de ij má subjækta boade vuostatjijn, jus subjækta le situ:in vP spesifikáhtorin, dáv tjoavddá EPP dábddomerka tjadá. Le gievras dádjadahtes N(uN*) dábddomærkka T:an, mij dahká ahte lagámus N sirddá bajás TP spesifikáhtor sadjáj.

6.4.2 Makkir gihpo li oajvve-maņemus ja makkira oajvve-álgon?

Dágástimes badjelin ja muoras (75) de vuojnneþ julevsáme værbbagihppo máhtta liehke sihke oajvve-maņemus ja oajvve-vuostasj. TP gihppo viertti gal liehket oajvve-álgon. Ja vuojnnet de dát buoragijt doajmmá, julevsámegiella le iehpehármonalasj giella, ja dát le riek dábálasj. Valla muoran (75) de ij le DP gihppo sárgoduvvam almmaláhkáj. Jus guoradallá julevsáme DP gihpov de vuojnná dát ij le oajvve-maņemus valla oajvve-vuostasj (gehtja kapihttalav 7.1), ja dát ij le FOFC: a milta vejulasj, gå FOFC milta de máhtta dássju rievddat oajvve-vuostatjijis oajvve-maņemussaj, ij vas ruoptus.

Kapihttalin 4.4 buohtastahttiv vuogijt julevsámegiellan verba ja objevta gárggájn. Vuojnijma juo dan kapihttalin julevsámegiella vuoge ettjin agev hieba SOV gielaj sæhkáj. Julevsámegiella le iehpehármonalasj giella gánná dássju værbbagihppo ja PP gihppo li oajvve-maņemus, ja dá ælla ga agev oajvve-maņemus. Gåktu juo lav gávnadam de le sihke OV ja VO gárggá anon, ja julevsámegiellan gávnnuji má aj preposisjávnná. Da ietjá gihpo li oajvve-álgon. Jus vállji oajvve-paramehter vuojnov tjuovvot de dát ij hieba FOFC:ajn mij gártjet iehpehármonalasj gielajt. Vuojnnet Kayne:a sirddemhypotesa hiehpá buorebun julevsámegiellaj, ja dajnas de válljiv dáv adnet, gå sárgov muorrastruktuvrajt. Li gal muhtem gássjelisvuoda Kayne:a vuogijn aj. Julevsámegiellan le friddja báhkogárges, skrammblim. Gå deriverij skrambliduvvam báhkogárggájt de dájt deriverij sirddema baktu, ja gárgadisájn gánná le tjalmstibme jali topikaliserim de dá aj deriveriduvvi sirddemij baktu. Dán láhkáj de máhtta sjaddat riek állo sirddem, ja jus sjaddá ilá állo sirddem de sjaddá aj hæjos teorija. Nubbe nievres bielle Kayne:a sirddemhypotesajn le nav gåktu lav juo nammadam, ij le nav tjielgas SOV gárges le bieledis gárges, jus gehtja dákkir muorav SVO muora siegen.

Buorre bielle Kayne:a sirddemhypotesajn le gal ahte divna objevta, juogu dal le nomen, infinitivva hábme, ladásgárgadis jali gárgadisoasse, agev adni dav sæmmi vuodosajev (ieņņilsgiellaj *base position*) sajev muoran. Kayne:a sirddemhypotesa aj hiehpá buoragijt muv teorijan gánná julevsáme vuodobáhkogárges le rievddamin, gievras EPP dábdomærkka mij sirddá objevtav verba ávddáj ij le gievras dárogiellan ja ij ga nuorttasámegiellan. Dát le soajttá vájkudam julevsámegiellaj, ja dát gievras EPP dábdomærkka mij sirddá objevtav le gáhtomin.

6.5 Sirddema gievras dábdomerkaj diehti

Váj muorrastruktuvrra galggá állu hiehpat julevsámegiellaj de vierttiji dáhpáduvvat muhtem sirddema. Sirddema minimalista prográmmán dáhpáduvvi gievras dábdomerkaj diehti, ma mierkkiduvvi nástijn(*), jus dábdomærkka le gievras de dát dagát sirddemav, jus dábdomærkka le gænodis de sirddem ij luovvana. Gå mierrediv muorajt sárggot Kayne:a vuojno milta, gánná divna værálda giellan li gájkvuollásasj SVO báhkogárges ja ietjá gárggá deriveriduvvi sirddema baktu, de

diedon objækta vierthi sirdeduvvat verba badjelij jus galggá vuodobáhkogárggáv SOV oadtjot. Objevta sadje sirdema mañjela le vP spesifikáhtorin, dán struktuvran li de guokta vP spesifikáhtor saje ja objækta le sirdám bajemus vP spesifikáhtorij (Ochi 2009). Li dássju akkusativvaobjevta ma máhtti dán bajemus vP spesifikáhtorij sirddet, ladásgárgadisá ja infinitivva verba ma doajmmi objækta e dán posisjávnnáj máhte sirddet. Sivva dási le gá akkusativvaobjækta sirdem vág galggá oadtjot SOV gárggáv dáhpáduvvá gievras EPP dábdomerka diehti, ja dát gievras EPP dábdomærkka le tjanádum kásusij. Le gal nav minimalissta prográmma milta ahte dát gievras EPP dábdomærkka mij objevtav sirddá verba badjelij agev galggá liehket gievras, ja dajnas aj agev liehket guokta vP spesifikáhtor saje. Gáktu juo ávddála lav konkluderim de dát ij hieba julevsámegiellaj gánná sihke SOV ja SVO doajmmi vuodobáhkogárggán, ja danen ij dássta máhte berustit, ja huoman dáhkkitid muhttijn le gievras, ietjá bálijt ij. Jus hypotesa syntávvalasj rievddama birra le duolla, de dát EPP dábdomærkka ij sjatta bissot gievras.

Gá objækta sirddá bajemus vP gihpo spesifikáhtorij de le dat aj sirdám subjevta ávddáj. Julevsámegiellan ij le má OSV gárges, jus galggá oadtjot bieledis báhkogárges gánná subjækta le vuostasj, de vierthi aj subjækta sirddet badjelij muorra struktuvran, TP gihpo spesifikáhtor sadjáj. Dát le duodastus julevsámegiellan le gievras EPP dábdomærkka T:an.

EPP dábdomærkka boahdá “Extended Projection Principle:is” mij mierredij juohkka T konstituænnta vierthi liehket oasen TP gihpos gánná le spesifikáhtor. Gielajn ij le dárbbo sirddet subjevtav TP spesifikáhtorij ja dáj gielajn de le EPP dábdomærkka T:an gænodis, ja dát ij luovvi sirddemav. Julevsámegiellan le gievras EPP dábdomærkka T:an mij sirddá subjevtav TP spesifikáhtorij.

Muorajn majt lav dá rádjáj sárggum le læhkám V>v sirddem. Nuorttasámegiellan de le aj v>T sirddem, værbba ij dássju sirde V:as unna v:atijj valla dassta vas sirddá T:aj (Svonni 2007a). Svonni (2007a) adná ávdep minimalissta prográmmav ja GB teorijav vuodon ja danna vierthiji bágo sirddet vág oadtju rievtes hámev, lihtudibme ij lim oasse dásj teorijajs, danen le sán oajvvadam v>T sirddemav. Ekonomija le ájnas prinsihppa minimalista prográmmav, ekonomija prinsihppa milta de operasjávnná masi ij le dárbbo e dáhpáduvvá; jus elemænnta ij vierthi sirddet vág muorrastruktuvrra galggá sjaddat riehta, de dát ij sirde. Julevsámegiellan de ij v>T sirddem dáhpáduvvá, dan

diehti gá dádjadahtes ájgge-dåbdomærkka T:an agev le gænodibme. Duodastus dási le ahte jus le gievrás ájgge-dåbdomærkka T:an de bohtá vas værbba objevta ávddáj gárgadisájn gánná “oabme” paramehter le anon, ja gárges huoman sjaddá SVO ja ij SOV. Julevsámezielan ij le ga gievrás ájgge dåbdomærkka viehkkeverban nav dagu ieñjilsgielan gá de lej viehkkeværbba bohtet vuornnomverba ávddáj gárgadisájn gánná le sihke vuornnomværbba ja viehkkeværbba. Dássta oadtjop duodastusáv julevsámezielan ij le goassak mige mij sirddá T:aj, danen gá ájggedåbdomerka ma li verbajn, viehkkeverbajn ja vuornnomverbajn agev li gænodime. Gárgadisán gánná le dásju viehkkeverban jali dásju vuornnomverban lidjin gal ájggedåbdomerka máhttám liehket gievrása, gá dát ij lim gárggáv rievddat. Valla ekonomija prinsihpa milta de dákkir dásjedis operasjávna e galga dáhpáduvvat. T le danen “guoros” julevsámezielan dan diehti gá ij le mige mij T:aj sirddá. Minimalissta prográmmán ij dárba sárggot oasev muoras jus ij le dárba, ja danen de ij dárba sárggot T-bar dásev gá sárggu julevsáme muorradiagrammajt, gá dánna ij le ham mige.

7 Objækta le V:a oabbá

Juska dal objækta le nomen (DP), infinitivva værbba (TP) jali stuoráp gárgadisladas(CP) de dá li agev V:a komplemænnta.

Gáktu lav tjielggim kapitálin 2.1 de gávnnuji gálmma sierra objevta julevsámezielan: objækta mij le nomen ja sájáduvvam kasusij, objækta mij le infinitivva hámen ja ladásgárgadis mij doajmmá objæktan. Vájku dal makkir hábme le objevtan de le objækta agev V:a komplemænnta. Dát sihtá javllat objækta le V:a oabbá. Gihppo mij le V:a oabbá, ja gánná objevta sadje le le agev funksjonálla gihppo. Dát funksjonálla gihppo oadtju namáv daj dåbdomerkaj milta ma li objevtan. Gá objækta le nomen de gihppo gánná objevta sadje le DP. Gá objækta le infinitivva værbba de le infinihtta dåbdomærkka ájnas ja gihppo gánná objevta sadje le sjaddá de TP. Jus objækta le ladásgárgadis de objevta sadje le CP gihpon.

7.1 Objevta sadje DP:an

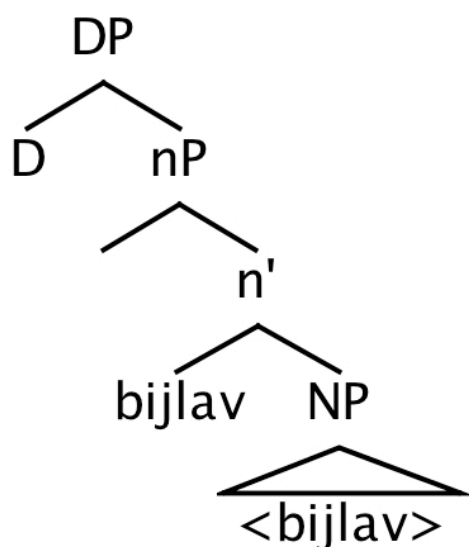
Gåktu juo lav nammadam de minimalissta prográmma ij berusta makkir gárgadisoassáj bágo gulluji, dat mij vájku minimalissta prográmmaj le makkir báhkoklássaj báhko gullu. Dán diehti de e divna objevta giehtadaláduvá sæmmi láhkáj. Objevta ma li nomena giehtadaláduvvi ietjá láhkáj gá da objevta ma li infinitivva verba ja ladásgárgadisá.

Dá rádjáj de iv le sárggum jalik tjielggim DP gihpojt. Valla dajs muorajs majt lav sárggum de le tjielgas nomenobjevtaj sadje le DP gihpon. Da objevta man sadje le DP gihpon li objevta ma li akkusativva jali genitivva hámen gá le vuodotálla sæmmi gárgadisán. DP le funksjonálla gihppo gánná oajvve le D, mij bohtá bágos determinativva. Determinativva le báhkoklássá ma merustalli ja dárkesti substantivvav. Divna bágo ma gulluji determinativva báhkoklássaj adni D-dábddomerkav. Ieñjilsgielan le artihkal *the* determinativva. Sámegielan ælla artihkkala, valla bágo dagu *dát*, *dav* ja *moattes* gulluji dán báhkoklássaj. Ávdep genererativva grammatihkan de ij lim DP, danna lidjin divna DP:a dássju leksikállalasj NP gihpo(oajvve le nomen). Dán ádá vuojno milta de li divna NP gihpo aktiduvvam D:ajn, mij le oajvve ádá gihpon, , ja danen de le dát sjaddam DP gihppo. DP le funksjonálla gihppo dan diehti gá D le báhko mij adná grammáhtalasj funksjávnav. Dan diehti gá DP le funksjonálla gihppo de D ij juoge theta-roallajt. DP gihpon le struktuvrra majt juo dábddáp. DP le funksjonálla gihppo nav dagu TP, ja NP gihppo le leksikállalasj gihppo nav dagu VP, ja juohká aj theta-roallajt. Nomengihppo le juogedum guokta dásijda, nav dagu værbbagihppo, gánná le unna n:asj ja stuor N. Unna n kásusav dárkes argumentajn majn le theta-roalla tiebmá, ja unna n oadtju spesifikáhtorav gási agænnta theta-roalla juogeduvvá.

(76)Sunná [DP bijlav] bassá

Gárgadisán dagu (76) de sjaddá objækta sadje NP gihpon mij le oasse DP gihpos, ja dán DP gihpo struktuvra le dagu (77).

(77)

Julevsámegiellan le D álu guoros dan diehti gá sámegiellan ælla artihkkala nav dagu ieŋŋilsgiellan ja dárogiellan. Ieŋŋilsgiellan li sjaddat *the car*, ja dakkir gárgadisán de galggá *the* liehket D:an. Dát ij sidá javllat julevsámegiellan ij le DP, dássju NP, valla D le guoros gá sámegiellan da dábddomerka majt gávnna D:an muhttijn e jiednaduvá.

(78) Sunná bassá [DP dáv bijlav]

Gárgadisán (78) de ij le D guoros, dán gárgadisán de dâlusj demonstratijvva pronomen *dáv* le D:an. Pronomen *dáv* le attribuhtta objæktaj *bijlav*. Attribuhtta vaddá duodde diedov mij modifiseri gárgadisoasev masi gullu, dát sihtá javllat álles DP le objækta, almma objækta akkusativva hámen (jali genitivvva hámen jus le attribuhtta le vuodotálla) aktan attribuhtta. Juska DP gihpon li moadda attribuhtta de dá gulluji objæktaj dan diehti gá álles DP le verba sisnálasj argumænnta, ij dássju NP gihppo, danen gá predikáhtta juohká avtav theta-roallav álles DP gihppuj. Le má DP gihppo mij le verba komplemænnta ja mij oadtju theta-roallav majt predikáhtta juohká. Dán milta de sjaddá divna dat mij le oassen DP gihpos objækta, aj attribuhtta.

Divna bágo ma gulluji determinatijvva báhkoklássaj adni sajev D:an, dá li oajve DP gihpon. Objevta máhtti aj adnet ietjá attribuhtajt gá determinatijvajt, galgav lagábut tjielggit genitijva, tállabágo ja adjektijva attribuhtajt. Dáj attribuhtaj sadje ij le D:an, dá e ga máhte aktiduvvat oassen nomengihpos dan diehti gá dájda ij theta-roalla juogeduvá, theta-roalla e juogeduvá dájda dan diehti gá dá e dárbahe liehket oasse DP gihpos jus dát galggá sjaddat álles ja giellaåhpalasj. Sivva dási le ahte attribuhta li válljidahkes, dá li adjuŋkta.

7.1.1 Attribuhtta adjuŋktan

Objevtan le álu attribuhtta adjektijvva dagu (79), jali tállabágov attribuhttan, dagu (80).

(79) Mån vuojnáv alek bijlav

(80) Mån vuojnáv gálmma bijla

Dá attribuhta e dárbahe liehket gárgadisán váj gárgadis galggá sjaddat giellaåhpalasj. Generatijva grammatihkan de dákkir oase gárgadisás, masi ij le dárbbu, gáhtjoduvvi adjuŋkta. Lip juo vuojnnám gáktu gihppo tsieggiduvvá aktidime baktu. Gávnnu aj nubbe struktuvrra tsieggim operasjávnná. Adjuŋksjávnná le ietjá vuohke syntávvalasj struktuvrav tsieggit, dagu aktidibme operasjávnná. Adjuŋksjávnná baktu bæssa stuoredit gihpov. Dát áda gihppo tsieggiduvvá juoppá bælláj dan gihpos mij juo lej danna. Dat gihppo mij tsieggiduvvá adjuŋksjávnná baktu ietjá gihpo juoppá bælláj oadtju namáv adjuŋkta. Sivva masi aktidibme ja adjuŋksjávnná libá guokta sierra struktuvra tsieggim operasjávnná le ahte adjuŋkta ij oadtjo argumænnta státusav ja danen ij ga oadtjo theta roallajt (Adger 2003). Sivva manen adjuŋkta ij oadtjo argumenta státusav le danen gá dájit ij dárbahe, gárgadis le giellaåhpalasj adjuŋkta dagi.

(81) Mån vuojnáv dav alek bijlav

(82) *Mån vuojnáv alek dav bijlav

Objevta adjuŋkta attribuhta vierttiji tjuodtjot objevta siegen, e máhte boahdet ietjá gárgadisoasse attribuhta ja objevta gaskan, gá de sjaddá iehpegiellaáhpalasj gárgadis, nav dagu (82). Gárgadisás

(81) vuojnnepp attribuhtta adjektijva le adjuŋkta nP gihppuj, ja dán sadje le DP gihpo ja nP gihpo gaskan. Sæmme le genitijvaj ja vuodotállaj, dá li aj adjuŋkta nP gihppuj. Gatjálvis de badján makkir dákkir adjuŋktagihppo DP ja nP gihpo gaskan le. Cinque (1994) oajvvat attribuhta adjektijvaj sadje le spesifikahtorin sierra välljidahkes funksjonálla gihpon mij le N ja D gaskan. Sivva dási le gá attribuhtta adjektijva li juogeduvvam kategorijajda ma gájkásattjat li hierarkijan dan milta man lánka galggi liehket nomenij majt modifiseriji. Ja danen de adjektijva attribuhta vierttiji boahdet sierra gárggán, dan milta majt adjektijva attribuhtta gávvit. Adjektijva mij kvalitehtav gávvit boahdá adjektijvaj mij stuorrudagáv gávvi ávddála, mij vas boahdá adjektijva mij bájnov gávvit ávddála. Gárgadisán (83) de attribuhtta adjektijva tjuovvu dav gárggáv majt Cinque oajvvat. Ieŋŋilsgiella tjuovvu dáv hierarkijav majt cinque oajvvat, ja danen de le gárgadis (84) buorep gá gárgadis (85) mij ij tjuovo dáv hierarkijav. Jus le nav sámegiellan iv diede, dát le tjuolmma mij viertti snivábut guoradaláduvvat. Jus julevsámegiellan ij tjuovo dáv hierarkijav majt Cinque oajvvat attribuhta adjektijvajda de ij le dárbbu adnet dájt välljidahkes funksjonálla gihpojt julevsáme muorrastruktuvran, dáj sadjáj biedjá ber nomengihpojt adjuŋktan, ja attribuhta adjektijvaj sadje sjaddá de dáj spesifikátorin.

(83) Sunná gávnaj [DP tjáppa unna járbba ráhtátjav]

(84) Sunná found [a beautiful small round pearl]

(85) Sunná found [a round beautiful small pearl]

Attribuhtta genitijva sadje le gal spesifikahtorin välljidahkes funksjonálla gihpon, dán gihpo namma le PossP (Adger 2003). Nelson ja Toivonen (2003) oajvvadibá vuodotállaj li oajve Anársámegiellan, danen gá dá juohki kásusav nomenij majt modifiseriji, gárgadisásj (86)-(88) vuojnnepp sæmme lánkáj le julevsámegiellan, jus le vuodotállaj gárgadisán de dát vájku kásusij. Vuodotállaj sadje le danen välljidahkes funksjonálla gihpon NumP.

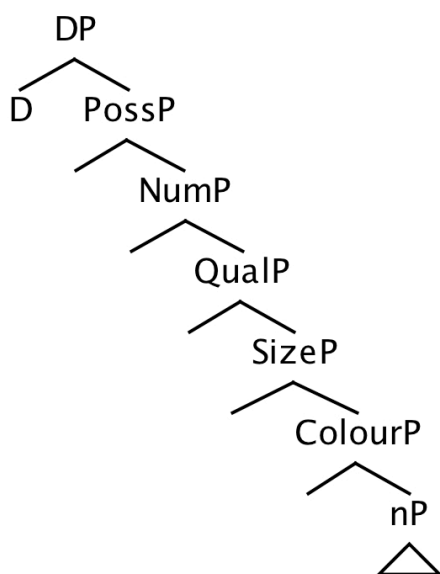
- (86) Lárssa biesskedij sávtsajt
- (87) *Lárssa biesskedij gálmma sávtsajt
- (88) Lárssa biesskedij gálmma sávtsa

Hierarkija DP gihpon le DP>(PossP)>(NumP)>nP>NP. Gá PossP gihppo viertti boahdet NumP gihpo ávdđála, dáv vuojná jus buohtastahtá gárgadisájt (89) ja (90). Adjunkta ælla állu friddja gá le sierra hierarkija dáj gaskan.

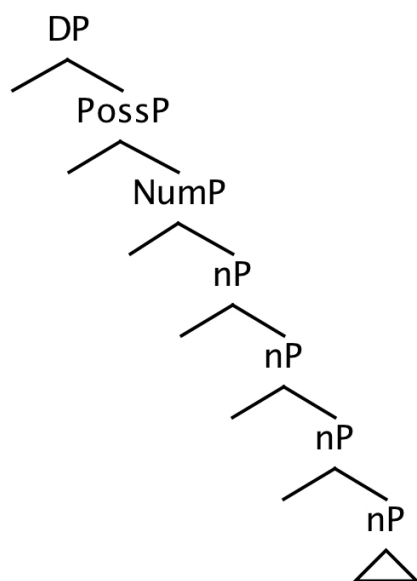
- (89) Sunná iejvvij [DP Sikká gálmma bárne]
- (90) *Sunná iejvvij [DP gálmma Sikká bárne]

Struktuvrra DP gihpon gánná le objækta majn li attribuhta sjaddá danen dagu (91), dási aj soajttá báhti ienep adjektijva attribuhta funskjonálla gihpo NumP ja nP gaskan, jali de struktuvrra le dagu (92), jus attribuhta adjektijvaj gaskan ij le makkirak hierarkija.

(91)

(92)

7.1.2 Objevta sadje gárgadisájn gánná le ditransitijvva værbba

Kapihttalín 2.1 de báddij ávdán dárogiela gárgadisájn máhtti liehket guokta nomen objevta. Dákkir gárgadisájn de le akta dábálasj objækta ja nubbe le iehpenjuolgga objækta mij subsas gut juojddáv oadtju jali gesi værbbadáhpádus vájkt. Iehpenjuolgga objevtav gávna gárgadisájn gánná le ditransitijva verba, værbba manna li gálmma argumenta. Ditransitijva verba válddi avtav álgoldisargumentav ja guokta sisnjeldisargumenta. Sisnjeldisargumænnta mij le akkusativva hámen oadtju theta-roallav tiebmá, ja nubbe sisnjeldisargumænnta oadtju theta-roallav ulmme (ieññilsgiellaj *goal*). Dárogielan de máhtti ditransitijva verba válddet iehpenjuolgga ja njuolgga objevtav dagu gárgadis (93), jali de máhtta ditransitijvva værbba válddet objevtav ja adverbiállagihpov dagu (94). Jus nubbe sisnjeldisargumænnta le adverbiálla de viertti aj liehke preposisjávnná dán gárgadisán ja adverbiálla sadje sjaddá danen PP gihpon. Jus ij le preposisjávnná de sjaddá gárgadis iehpegiellaáhpalasj nav dagu (95).

- (93) Jeg gav henne en gave
- (94) Jeg gav en gave til henne
- (95) *Jeg gav en gave henne

Dárogielan li danen vejulasj guokta struktuvraj gárgadisájn gánná le ditransitijvva værbba, struktuvrra gánná le iehpenjuolgga objækta mij le badjelin hierarkijan njuolgga objevtas, ja struktuvrra gánná le PP gihppo mij le nubbe sisnjeldisargumænnta duodden akkusativvaobjæktaj. Julevsámegiellan de dárogiela preposisjávnná ienemus ájge báhti ávdán kásusij baktu. Julevsámegiela gárgadisájn (96)-(98) li ditransitijva verba, ja danen aj guokta sisnjeldisargumenta. Jus gárgadisájt (96) ja (97) járggál sámegiela dárogiellaj de máhtta járggálit dájt guovte láhkáj, sihke adverbialla PP gihpo ja iehpenjuolgga objevta. Gárgadis (98) máhtta dássju járggáluvvat PP gihpojn.

- (96) Sunná vattij æddnáj vattáldagáv
- (97) Sunná rájaj dunji girjev
- (98) Sunná biejjaj mobijlav bævdđáj

Julevsámegiellan de sisnjeldisargumænnta manna le theta-rolla ulmme agev válldá illatijva kásusav (Dáv ij galga sægodit reksjávnnáadverbialajn mij le illatijva hámen, dási mån máhtsav kapihttalín 7.1.4).

Julevsámegiellan de ditransitijva verba vállđi sisnjeldisargumentav mij le illatijva hámen. Illatijvva ij le syntávsalasj kásus, ja gatjálvis danen sjaddá jus dát illatijva sisnjeldisargumænnta ávvánis le objækta, ja jus julevsámegiellan ávvánis le iehpenjuolgga objækta, gá dát ij má állida objækta gájbbáđusájt ma báhti ávdán kapihttalín 2.1. Huoman de sidáv dán kapihttalín ságastallat gárgadisájt gánná li guokta sisnjeldisargumenta, danen gá akkusativvaobjækta sadje vuojnnet le vehik ietjálágásj muhtem dájn gárgadisájn.

Gárgadisájn (96)-(98) de dá nuppe sisnjeldisargumenta, ma li illatijva kásusin, li sierra gárggán, gárgadisájn (96) ja (97) de le akkusativvaobjækta dáj oalgesbielen, madi gárgadisán (98) le akkusativvaobjækta nuppe sisnjeldisargumenta gárobielen. Gárggáv gárgadisájn (96) ja (97) máhtta hábbmit ietjáláhkáj ja dá li huoman buorre gárgadisá.

(99) Sunná vattij vattáldagáv æddnáj

(100) Sunná rájav girjev dunji

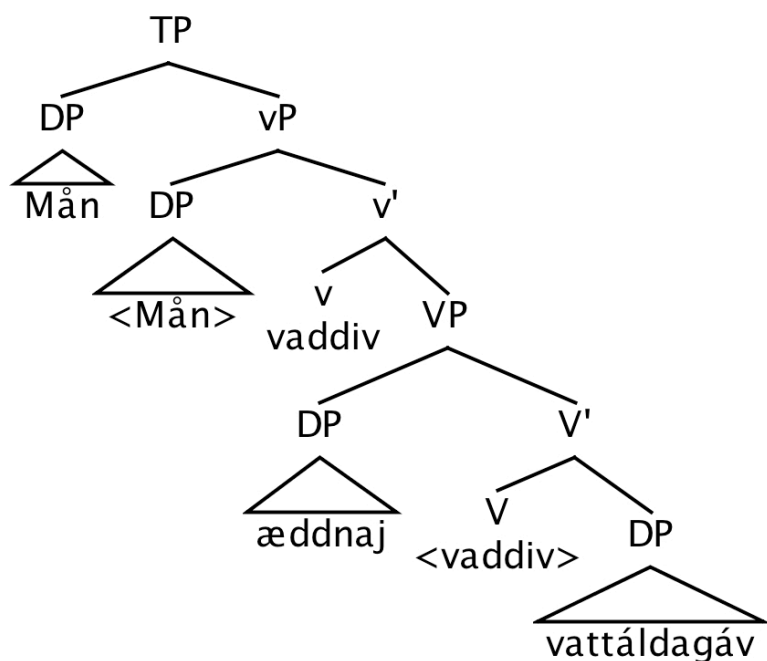
Dárogielan de viertti iehpenjuolgga objækta boahet njuolgga objevta ávddála, madi adverbiálla galggá njuolgga objevta mañjelin. Gatjálvis mij de badján le jus julevsámegiellan ávvánis le iehpenjuolgga objækta. Li gus divna ditransitijva verba sisñeldisargumenta ma li illatijvan adverbiálla ja ij iehpenjuolgga objevta? Sámegielan de ij le “iehpenjuolgga” objækta akkusativva hámen, dát vuoset dasi dát ij le objækta. Huoman de dá vájkudij akkusativvaobjevta sadjáj struktuvran.

(101) Mån Sunnáj ietjas vuosediv spiedjilin

(102) *Mån ietjas Sunnáj vuosediv spiedjilin

Gárgadisájs (101) ja (102) vuojnnep vuodostruktuvrra viertti liehket nav váj argumænnta mij oadtju theta-roallav ulmme boahá objevta ávddála aj julevsámegiellan. Sivva dási le ahte anafora, mij le tærmma mij aneduvvá tjielggitjit bágojt ma e ane sierra referánsav, vierttiji oadtju referánsav ietjá bágos (antesedentas) sæmmi gárgadisán. Julevsámegiellan li anafora refleksijvavpronomena ja resiprokalasjpronomena. Anafora oadtju referensav antesedentas, jus anafora c-kommanderiduvvá antesedentas, dát le oasse tjadnamteorijas. Gárgadis (102) le iehpegiellaáhpalasj dan diehti gå antesedenta *Sunnáj* ij tjaná anaforav *ietjas*. Dássta vuojnnep ditransitijva verba ulmme argumænnta ij máhte liehket refleksijvavpronomen tjanáduvvam objevtas, valla objækta máhtta liehket refleksijvavpronomen tjanáduvvam ditransitijva ulmme argumentas. Ulmme sisñeldisargumænnta iehpesymmetralasj c-kommanderij objevtav, ditransitijva ulmme argumænnta sadje viertti liehket badjelin struktuvran gå objækta. Dát viertti viertti c-kommanderit objevtav.

(103)

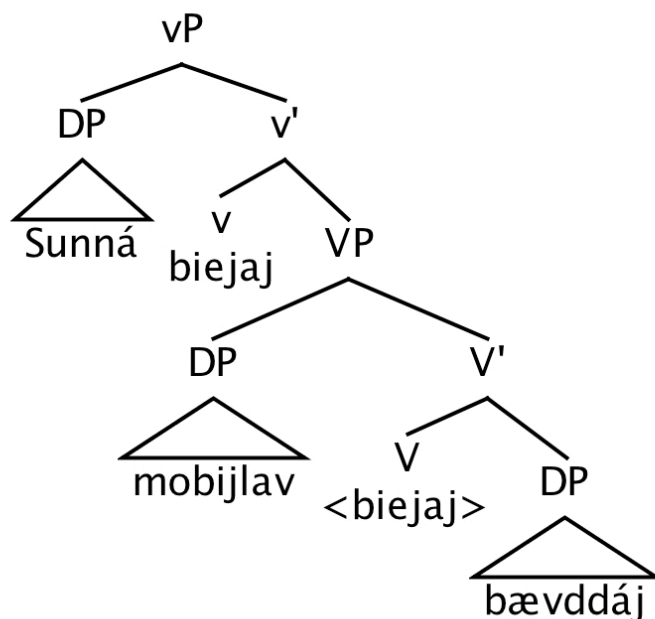

Struktuvrra mij bohtá ávdån muoran (103) hiehpá buoragijt gárgadisájda (96) ja (97), ja aj gárgadissaj (101), valla gárgadis (98) sjaddá vehik imálasj jus ditransitijva verba ulmme argumænnta illatijvan galggá c-kommanderit akkusativvaobjevtav, dát bohtá ávdån gárgadisás (104). Dát gárgadis ij le iehpegiellaåhpalasj, valla riek imálasj.

(104) Sunná biejjaj bævdđáj mobijlav

Gárgadissaj (98) hiehpá struktuvrra mij bohtá ávdån muoran (105), dánna le akkusativvaobjevta sadje VP spesifikahtorin, madi muoran (103) de le akkusativvaobjevta sadje V komplementan.

(105)

Gárgadisáj (98) ja (96) gaskan ij le nav vuojga stuor sieradus, dájñ li ditransitijva verba ma juhki dajt sæmmi theta-roallajt, ja ma vállði avtav sisñeldisargumentav akkusativja hámen ja avtav sisñeldisargumentav illativja hámen. Mij le sieradus dáj gaskan le gárgadisán (96) le argumænnta mij oadtju ulmme theta-roallav ulmusj. Badjelin tjielggijiv iehpenjuolgga objækta tjielggi *gut* juojddáv oadtju jali *gesi* værbbadáhpádus vájku. Dássta vuojñnep iehpenjuolgga viertti liehket ulmusj, jus ij le ulmusj de ij le ga iehpenjuolgga objækta, valla adverbiálla. Dákkir sieradusáv vuojñnep aj sámeielan, jus ditransitijva ulmme argumænnta le ulmusj de le objækta V:a komplemænntan, jus ditransitijva verba ulmme argumænnta ij le ulmusj de objevta sadje le VP spesifikáhtorin. Dát tjielggi manen muhtem sisñeldisargumenta ma oadtju theta-roallav ulmme sadje le VP spesifikahtorin ja iehtjádij sadje vas V komplemænnta. Juska julevsámeielan ij le elemænnta mij máhtta gáhtjoduvvat iehpenjuolgga objækta, de li huoman guokta sierra struktuvra gárgadisájn gánná le ditransitijva værbba, objevtan li guokta sierra vuodosaje dan milta makkir ditransitijva ulmme argumænnta le.

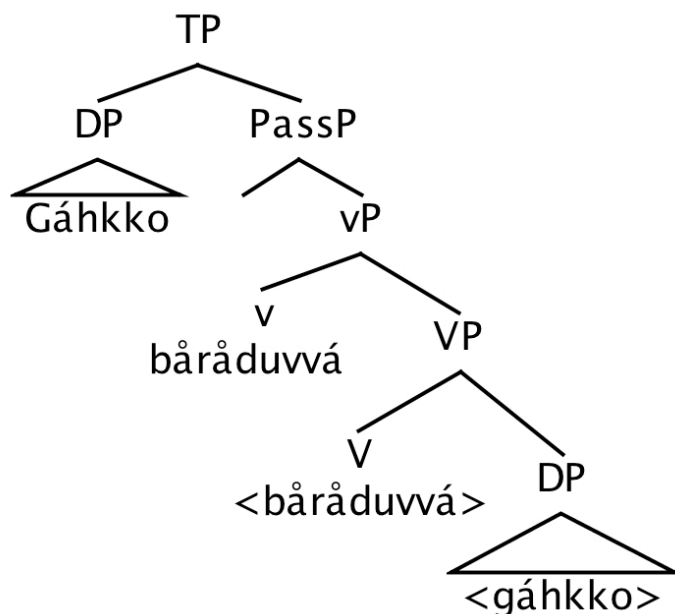
7.1.3 Objækta passijva gárgadisán

Sámegiellan, nav dagu moadda ietjá gielajn de gávnnu værbba passijva hábme. Gáktu juo bádiđ ávdán kapihttalín 2.1 de li dássju dábálasj transitijva verba ma máhtti doajmmat passijvva hámev, dá li verba ma dábálatjtat válddi objevtav. Sámegiellan le passijva hábme verban –*duvvat* ja –*dallat*. Gárgadis (106) le aktijva gárgadis, madi (107) le passijva gárgadis. Gáktu vuojnná dájs de sjaddá *gáhkko* mij le objækta aktijvva gárgadisán subjækta passijva gárgadisán. Dat mij dáhpáduvvá gá sájt verbav passijva hábmáj de verba komplemænnta sjaddá subjækta. Vájku *gáhkko* le sjaddam subjækta passijva gárgadisán de le dát huoman dat mij vájkuduvvá verba dagos. Gá gárgadis le aktijvva hámen de juohká predikáhtta theta-roallav tiebmá *gáhkkuj*, ja juska værbba le passijva hámen de værbba juohká sæmmi theta-roallav *gáhkkuj*. Dav theta-roallav majt *gáhkko* oadtju le theta-roalla majt predikáhtta juohká sisnjeldisargumænntaj, nappu verba komplemænntaj. Guokta argumenta ma adni sæmmi tiemáhtalasj funksjávnnáv predikáhta hárráj vierttiji adnet dav sæmmi álgo sajev (Radford 2004:264). Passijva gárgadisá subjækta le danen sirddám verba komplementa sajes, objevta sajes, danen gá danna dat oadtju rievtes theta-roallav. Passijva gárgadisá vP gihpon le sæmmi struktuvrra gá sæmmi aktijva gárgadisá vP gihpon. Passijva gárgadisán de tiemáhtalasj objækta sirddá subjevta posisjávnnáj TP spesifikátorin. Vuollásasj objækta sjaddá subjækta.

(106) Sunná gáhkov(TIEBMÁ) bárrá

(107) Gáhkko(TIEBMÁ) báráduvvá

(108)

Muorra (108) vuoret gáktu passijva gárgadisá (107) struktuvrra le. Gáktu vuojnná dán muoras de le oasse dássta funksjonálla gihppo PassP. Minimalissta Prográmmán ij le bargaduvvam nav vuojga passijva gárgadisáj, valla Adger (2003) oajvvat passijva gárgadisájn le PassP oasse struktuvras. Dát le juo læhkám oasse GB teorijas, ja Julien (1996) oajvvat PassP le oasse struktuvras nuorttasámegiellan. Funksjonálla oajvve Pass vállji unna vP gihpov gánná ij le akkusativvva. Unna v gihppo majt Pass oajvve vállji ij ane spesifikáhtorav ja ij ga árvustalá [akk] dábdomerka.

Gatjálvis le jus værbba sirddá unna v:atjis PassP gihppuj, jus dánná le gievras dábdomerka. Ádásamos minimalissta prográmmán e má bágo dárbaaha sirddet váj galggi dárkestuvvat ja oadtjot rievtes hámev, danen de sjaddá PassP “guoros” gihppo gánná dásju li dábdomerka.

7.1.4 Kásusjuohkem DP objæktaj

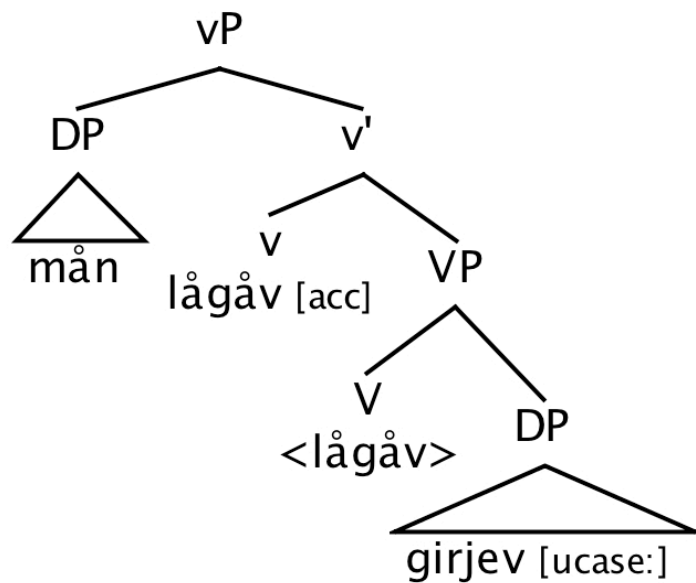
Gåktu juo lav ávdđála nammadam de nomena máhtti doajmmat objevtan, ja gá nomen le objækta de le dát akkusatiijva hámen jali genitiijva hámen jus le vuodotállá gárgadisán. Dan diehti gá le dássju nomena ma sámegiellan oadtju kásusa de li diedon dássju objevta ma li DP gihpon ma oadtju kásusav.

Juska dal gieladutke gudi li sámegiela syntávsav guoradallam ælla avtamielaga dasi jus nomena illatiijva, elatiijvva ja komitatiijvva hámen li almma objevta, ja mán guorrasav Helandera (2001) ja Wickmana (1955) vuojnnuj gánná nomena illatiijvan, elatiijvan ja komitatiijvan ælla objevta, valla reksjávnnáadverbiállá, de sidáv huoman reksjávnnáadverbiálajt árvvaladdat dáanna. Sidáv vuosedit gáktu generatiijva ieret dáj gaskan. Reksjávnnáadverbiála ja objevta doajmmi sáemmi láhkáj syntávsalattjat. Sihke reksjávnnáværbba *lijkkut* ja transitijvaværbba *bárrát* li guovte-argumenta predikáhta, ma gájbbedi sihke sisnjeldis- ja álgoldisargumentav. Dá guovte-argumenta predikáhta ma válldi argumentav illatiijvan, elatiijvan ja komitatiijvan doajmmi jur sáemmi láhkáj gá da guovte-argumenta predikáhta ma válldi akkusatiijvav, danen gá gájbbedij juohket dav sáemmi theta-roallav sisnjeldis argumænnatj. Sihke reksjávnnáadverbiállá ja objækta li verba komplementa. Dássta vuojnnep objækta le agev komplementa, valla komplementa ij dárbaha liehket objækta.

Le værbba mij kásusav juohká. Dábálasj transitijvva værbba juohká akkusatiijvav objæktaj. Reksjávnnáaverba juohki illatiijvav, elatiijvav jali komitatiijvav reksjávnnáadverbiállaj. Verban le kásusdábdomærkka, ja náv dat juohká kásusav objæktaj jali reksjávnnáadverbiállaj. Objevtan (jali reksjávnnáadverbiállan) le aj kásusdábdomærkka. Sieradus dáj gaskan le kásusdábdomærkka verban le árvustallam, madi kásusdábdomærkka objevtan le árvodimes. Kásusdábdomerka li dádjadahtes dábdomerka ma vierttiji árvustaláduvvat lihtudime baktu, dan diehti gá le dádjadahtes kásusdábdomærkka sihke verban ja objevtan. Objækta mij le DP gihpon ja le verba oabbá, adná dan diehti agev árvodimes dádjadahtes kásusdábdomerkav, ja dát viertti árvustaláduvvat dádjadahtes kásusdábdomerkajn mij le verban. Gá le dádjadahte kásusdábdomærkka verban de dát dábdomærkka viertti gávnnut juogu dal stuor V:an jali unna v:atjin. Dán rádjáj de doajmmá transitijvva værbba ja reksjávnnáværbba sáemmi láhkáj. Sieradus dáj gaskan le transitijvva verba juohki syntávsalasj kásusav, madi reksjávnnáaverba juohki semántalasj kásusav. Minimalissta prográmma ieret dábálasj transitijva verbaj gaskan

ja reksjåvnåverbaj gaskan dan láhkáj ahte transitijva verbaj árvodimes kásusdåbdomerka li unna v:atjin, madi reksjåvnåverbaj árvodimes kásusdåbdomerka li suor V:an. Syntávsalasj kásusdåbdomerka gávnnuji unna v:atjin madi semántalasj kásusdåbdomerka gávnnuji suor V:an.

(109)

Nomenin le agev [ucase] dåbdomærkka, juogu dát le spesifikáhtor jali komplemænnta. Objækta váj reksjåvnå adverbialla [ucase] dåbdomærkka de árvustaládúvvá juogo dal dåbdomerkaj [akk], [ill], [ela] jali [kom] majt gávnná juogo dal unna v:atjin jali suor V:an. Muoran (109) le [akk] dåbdomærkka mij árvustallá [ucase] dåbdomerkav objevtan ja de sjaddá dát [~~ucase~~:akk]. Gå le semántalasj kásus de le aj [ucase] reksjåvnåadverbiállan, ja de le dádjadahtes kásus dåbdomærkka majna árvustaládúvvá suor V:an. Muorrastruktuvrra gárgadisán gánná le objækta ja gárgadisán gánná le reksjåvnåadverbiálla sjaddá danen jur sæmmi láhkáj, ájnna sieradus le gåk kásusdåbdomærkka verban le.

Gå vuodotállá le oasse objevtas de sjaddá vehik ietjáláhkáj. Julevsámegiellan de gájbbedij tállabágo guovtes bajás nomenav genitijvan. Gå vuodotállá *akta* le oasse objevtas de le sihke dat ja substantijvva akkusativva hámen.

(110) Mån vuojnniv guokta/gálmma/niellja/gáktsalákguhtta gusá

(111) Mån vuojnniv avtav gusáv

Dássta le tjielgas vuodotálla adná árvustaládum kásusdábdomerkav mij árvustallá [ucase] dábdomerkav objevtan *gussa*. Dáv dábdomerkav gávnna sierra gihpon NumP mij le oasse DP gihpos. le dábálettjat predikatijvva mij juohká kásusav nomenij, valla dássta vuojnnep ahte vuodotálla aj máhtti dáv dahkat. Lihtudibme vierti agev dáhpáduvvat lagámus dábdomerkajn. Árvodimes dábdomærkka objevtan [ucase:] danen lihtut vuodotálla árvustaládum kásusdábdomerkajn, ja ij verba dábdomerkajn. Lihtudibme ij máhte dáhpáduvvat guokta dábdomerkaj gaskan jus le ietjá sæmmilágásj ja danen hiebalgis dábdomærkka dáj gaskan (Adger 2003:218).

7.2 Infinihtta værbba doajmmá objæktan

Infinitijvva værbba máhtta doajmmat objæktan. Gárgadisán gánná infinitijvva værbba le objækta de dán objevta sadje ij le DP gihpon nav gáktu lip vuojnnám objevtaj ma li nomena. le má elementa báhkoklássa mij mierret makkir namáv gihppo oadtju. Infinitijva verba sadje le danen VP gihpon. Sieradus verbálla ja objevta gaskan dákkir gárgadisán le ahte verbálla le finihhta værbba ja objækta le infinihtta værbba. VP gihpon le má juo finihhta værbba, ja danen ij le sadje infinitijvva værbba sæmme VP gihpon. Gárgadisán gánná le infinitijvva værbba mij doajmmá objæktan li danen guokta VP gihpo. Sieradus dáj guovte VP gihpoj gaskan le avtan le finihhta værbba madi nuppen le infinihtta værbba, ja gáktu juo lav tjielggim árabut de boahtá finihhta/infinihtta dábdomerka ávdán T:an. Gá le akta værbba mij le finihhta de dát oadtju finihhta dábdomerkav dárkestam T:ajn, infinihtta værbba ij máhte oadtjot ietjas dábdomerkav dárkestam sæmme T:ajn gá danna le má finihhta dábdomærkka.

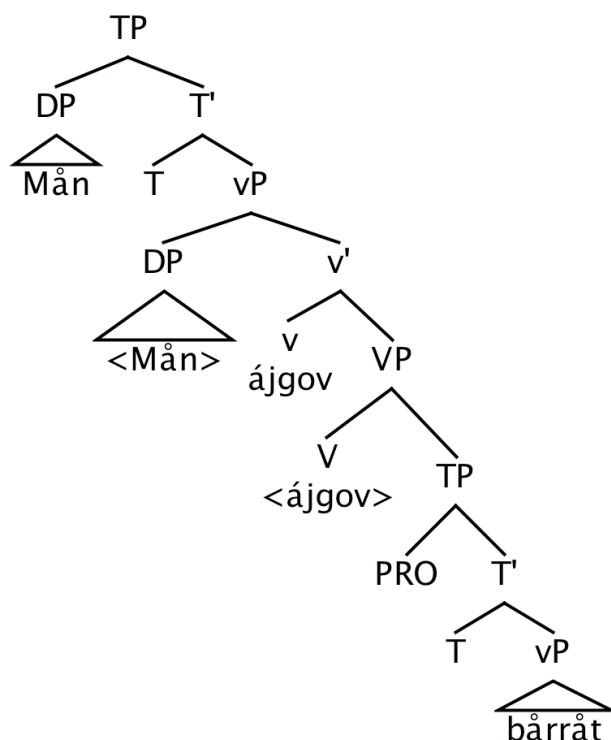
(112) Sujsta lav oahppam láhkát

(113) Mån ájgov bárrát

(114) Máná sihtin vuolgget

Gárgadisájn (112), (113) ja (114) li juo oajvveverba ma li VP gihpojn ja ma oadtju finihitta dábddomerkav T:as. Infinitivvaobjækta viertti danen liehket nuppe VP gihppuj mij oadtju infinihtta dábddomerkav nuppe T:as, vág dát aj oadtju rievtes infinihtta dábddomerkav majt bæssä dárkestit. Gå objækta le infinitivva værbba de le aj stuor PRO gárgadisán. *Láhkát, bárrát* ja *vuolget* li má divna avta-argumænnta predikáhta. Dát sihtá javllat dá gájbbedi avtav argumentav masi theta-roallav juohki, dá gájbbedij álgoldis-argumentav; subjektiv masi dáv theta-roallav juohká. Finihitta værbba le juo juohkám theta-roallav subjæktaj ja nuppev theta-roallav infinitivva værbbaj. Argumenta máhtti dássju oadtjot avtav theta-roallav ja gå oajvveværbba juo le juohkám theta-roallajt divna argumentajda(subjæktaj ja infinitivvaobjæktaj), de ij bátse subjækta masi infinitivva værbba besa theta-roallav juohket. Dán diehti de le stuor PRO oasen gárgadisás. Unna pro gávnnu finihitta gárgadisán gánná subjækta ij le vuojnnusin, ja stuor PRO doajmmá sæmmi láhkáj infinihta gárgadisán. Dán láhkáj de bæssä infinitivva værbba juohket theta-roallav stuor PRO:aj. Infinihta gárgadisán gánná ij le subjækta vuojnnusin le stuor PRO, dát stuor PRO vuonet finihitta gárgadisá subjæktaj. Struktuvrra gárgadisájn gánná le infinitivvaobjækta sjaddá dagu (115).

(115)

7.3 Stuoráp gárgadislahtasa objæktan

Álles gárgadis hábbmi CP gihpov (Ienñilsgiellaj *complementizer phrase*). CP le funksjonálla gihppo dagu TP ja DP. CP: gihpo ulmme le avtastahttet gihpov stuoráp gárgadisstruktuvrraj ja aj avtastahttet gihpov ietjá gárgadisáj. CP gihpo oajvve le C, gánná gávna subjunksjávnađt dagu *ahte, jus, gá*. Árbbedábálasj grammatihkan de dá bágo gáhtjoduvvin vuollásasj konjunksjávna, dálla li oadtjum namáv subjunksjávna, ja dáj ulmme le tjadnat ladásgárgadisáv aktij oajvvegárgadissaj. Dan diehti gá divna gárgadisá hábbmiji CP: gihpov de le diedon aj nav ahte ladásgárgadisá aj hábbmiji CP gihpov. Gá ladásgárgadis le objækta de le diedon dát objækta aj CP gihppo, ja nav de máhtta gárgadisá objækta, verba komplemænnta, aj liehket CP. Subjunksjávnađn li gálmma sierra funksjávna, dá vuosedij ahte gárgadis le ladásgárgadis, dá máhtti aj vuosedit jus gárgadis le finihitta váj infinihtta ja dá aj vuosedij makkir moalgedimvuohke gárgadisán le. Moalgedimvuohke subtsas duola dagu jus gárgadis le gatjálvis.

(116) Mån lågáv girjev

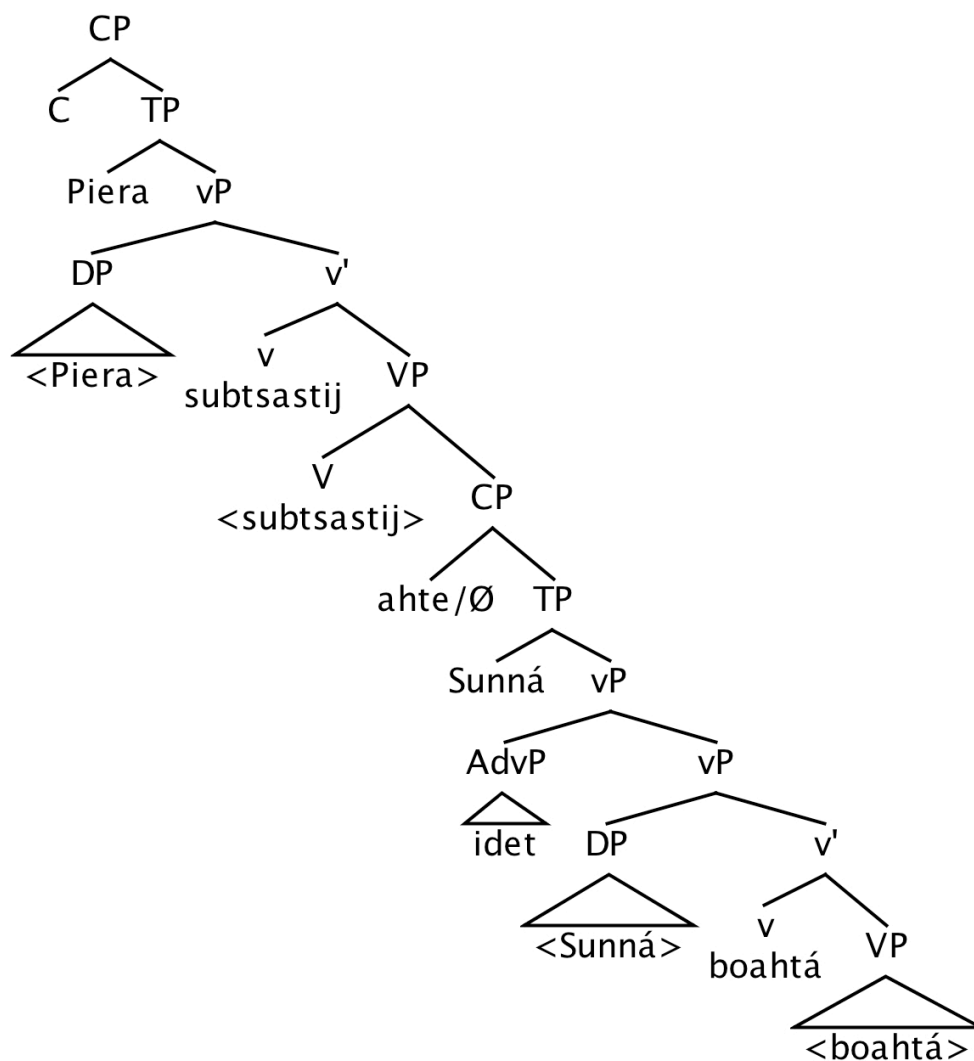
Dan diehti gá divna gárgadisá li oasen CP gihpos, ij dássju ladásgárgadisá, de dát sihtá javllat C máhttá liehket guoros. Gárgadisán (116) ij le má subjunksjávnná, valla huoman le dát oasse CP gihpos. Dán gárgadisán (116) de le C guoros.

Julevsámegeielan máhttá aj C ladásgárgadisán aj liehket guoros.

(117) Piera subtsastij ahte Sunná idet boahtá.

(118) Piera subtsastij Sunná idet boahtá.

(119)

8 Friddja báhkogárges

Álles dahkamusá tjadá lav dættodam julevsáme gielan le friddja báhkogárges, ja danen le hásstalus gávnnat vuodobáhkogárggáv. Mij dat sihtá javllat gielan le friddja báhkogárges, ja gáktu dát doajmmá?

Gielajn gánná le muhtem mærráj friddja jali friddja báhkogárges de sierra báhkogárggá aneduvvi sierra aktijvuodan. Gárgadisájn (120) ja (121) li jur da sæmmi bágo, juska dal bágo báhti sierra gárggán. Gárgadisájn li sæmmi sisadno, ij gárgadis oadtjo állu ietjá sisanov gá bágo ham merkahi dav sæmmi. Dat mij le rievddam (120) ja (121) gárgadisájn le informasjávnná struktuvrra. Informasjávnná struktuvrra subtsas makkir oasse gárgadisás le ájnnsamos sierra kontevstan.

(120) Buohtta girjijt lågáj

(121) Girjijt Buohtta lågáj

Gá le unna pro gárgadisán de dát gártjet friddjavuodav báhkogárggán, ij le vejulasj dádjadit gárgadisáv ietjá láhkáj gá ahte pro le subjevta sajen, sihke objevta ja verba badjelin.

(122) pro girjev lågáv

(123) pro lågáv girjev

(124) *girjev pro lågáv

(125) *lågáv pro girjev

Dá rádjáj lav guoradallam gánná objevta álgo sáde le, ja gáktu objevta struktuvrra le. Gá gielajn le vuodobáhkogárges de le aj juoga sierra daj gárggáj ma e tjuovo vuodobáhkogárggáv. Dán kapihttalín sidáv gæhttjat makkir ietjá posisjávnnájn objækta máhtta ihtet ja mij dat le/merkáj gá objækta le ietjá posisjávnnán gá vuodosajen.

8.1 Tjalmostibme ja topikaliserim

Magga (1980), Spiik (1989) ja Nickel (1994) divna tjállu báhkogárges nuorttasáme giellan (Magga ja Nickel) ja julevsáme giellan (Spiik) le muhtem mærráj friddja, juska dal ij le állu rájáj dagi. Gá gárgadis ij tjuovo vuodobáhkogárggáv, mij le bieledis, de dát sihtá javllat juoga gárgadisán le tjalmostuvvam. Jus juoga le sirddeduvvam gárgadisá álgguj de le dát nanos tjalmostibme, ja jus bágo málssu sajev gárgadisá gietjen de ij le riek nav nanos tjalmostibme. Magga (1980) ieret gaskan *njuolgo* báhkogárges, mij le bieledis báhkogárges dábalasj indikatijvva gárgadisán, ja *ruovtto* báhkogárges mij le báhkogárges gánná ij le *njuolgo* báhkogárges. Dájt termajt majt Magga le adnám ælla nav vuojsa dábalattja gielladiehtagin. Gá galggá tjielggit gárgadisájt gánná le sierra báhkogárges, ja nav aj sierra dæddo, de adná termajt tjalmostibme (ieŋŋilsgielaj *focus*) ja topihkka (ieŋŋilsgielaj *topic*). Gárgadisá topihkka le dat báhko jali gihppo man birra gárgadis le. Topikaliserima (ieŋŋilsgielaj *topicalization*) baktu de dættoduvvá dat man birra le sáhka, dát dáhpáduvvá dan láhkáj ahte dat mij le gárgadisá topihkka sirddeduvvá gárgadisá álgguj. Dát ij le ádá informasjávnná valla juoga mij le dábdos dajda gudi li ságastime. Gá juoga topikaliseriduvvá de dat elementa mij juo le oadtjum theta-roallav tiebmá, sirddeduvvá gárgadisá álgguj. Dát sirddá TopP gihppuj mij le oasse CP gihpos. Tjalmostibme le gá ádá informasjávnná bohtá ávdán gárgadisán, dási le aj sierra gihppo FocP.

Gielajn gánná le riek stuoves báhkogárges de aj gávnnu tjalmostibme ja topikaliserim, ja bágo jali stuoráp gihpo máhtti dájn gielajn aj sirddet FocP jali TopP gihpojda. Ieŋŋilsgielan ij le muhtem mærráj friddja báhkogárges nav dagu sáme giellan, huoman de le ieŋŋilsgielgárgadis (126) jur sámmi giellaáhpalasj gá julevsáme gárgadis (127). Sihke objækta *beans* ja objækta *gáhkov* li sirddám sajestiska bajás TopP gihppuj.

(126) [Cp[TopP Beans_i [Tp I [vP like ti]]]]

(127) Cp[TopP Gáhkovi [Tp mán [vP båráv ti]]]]

Divna værállda gielajn le tjalmostibme ja topikaliserim, valla makkir vuoge milta dáv mierkki ij le sámmi divna gielajn. Máhttá mierkkit dájt syntávsalattjat, de sirddeduvvá dat mij galggá tjalmostuvvat. Jali de máhttá dájt mierkkit jiednadime baktu, de rievddá intonasjávnná nav váj dat mij galggá tjalmostuvvat oadtju sierra

dættov. Gielajn gánná le valjes kásusasystemma de kásusa mierkkiji makkir funksjávnná le bágon, ja danen de máhtá tjalmostibme ja topikaliserim vuoseduvvat syntávsalattjat, gielajn gánná ælla kásusa de bágoj funksjávnná boahdá ávdán saje baktu, ja danen de ij máhte nav vuojsa sirddet bágojt ja rievddat vuodobáhkogárggáv, valla farra jiednadime baktu vuosedit tjalmostimev.

8.2 Skrammblim

Gielajn gánná ij le stuoves báhkogárges, valla friddja jali muhtem mærráj friddja báhkogárges de gáhtjuduvvá dát málssusibme báhkogárggán skrammblim. Skrammblim gávnnu ruossjagielan, japánagielan, dujskagielan ja ietjá gielajn gánná le friddja jali muhtem mærráj friddja báhkogárges. Gá le skrammblima birra sáhka de le sáhka nomengihpoj birra, verba e máhte skrammbliit, ja jáhkedahtte de e ga adverba jali adposisjávnná. Gávnnuji guokta skrammblim hypotesa, akta gáhtjuduvvá vuodo ávddánahttem hypotesa (ieññilsgiellaj *base generation hypotesa*) ja nubbe le sirddem hypotesa. Vuodo ávddánahttem hypothesis milta de ij le vuodobáhkogárges gielan gánná le skrammblim, sierra báhkogárggá li báhtusa dassta ahte konstituenta li biejadum soajtemláhkáj D-struktuvran. Sirddem hypotesa milta de le gielajn akta vuodobáhkogárges ja de le dán vuodobáhkogárggás sirddem siválasj skrammblimij, nappu friddja jali muhtem mærráj friddja báhkogárges. Ienemus dutke doarjju dav vuojsnov gánná skrammblim le boados sirddemis. Mán tjuovov diedon aj dáv vuojsnov, gá lav má ávdep kapihttalijn guoradallam mij le vuodobáhkogárges julevsámegiellan, ja gá oajjvadav le vuodobáhkogárges julevsámegiellan de ij le vejulasj tjuovvot *vuodo ávddánahttem hypotesav*. Ávddála de ettjin gielladutke diede manen skrammblim muhttijn dáhpáduvvá, ja ietjá bálijt ij. Dan diehti gá iehpeskrambliiduvvam ja skrambliiduvvam báhkogárggá gávnnuji de dát sidáj javllat skrammblim lej válljidahkes. Gáktu juo ávddála lav tjielggim de ij le válljim vejulasj minimalissta prográmma milta. Uddni li gielladutke gávnadam skrammblim ij le soajtádahka. Ij máhtte adnet skrammblim báhkogárggáv jus ij le juoga sierra majt dájna sidá dættodit.

Konstituænnta mij le tjalmostuvvam ij le skrambliiduvvam, ij ga máhte tjalmostuvvat dav konstituentav mij le skrambliiduvvam. Topikaliserim ja tjalmostibme sirddema ælla danen skrammblim. Valla huoman de li skrammblim,

tjalmostibme ja topikaliserim ássje ma aktan gulluji. Tjalmostibme ja topikaliserim gártjedi dádjadusáv gárgadisás ja skrammbliim aj dáv dahká. Juska skrammbliiduvvam elementa ij máhte tjalmostuvvat de skrammbliim rievddá tjalmostimev gárgadisájn. Tjalmostibme boahá álu dan báhkuj mij le gárgadisá gietjen, dan diehti gá fonologija dáv sihtá. Tjalmostibme de rievddá gá sirddá juojddáv ierit gárgadisá gietjes, váj ietjá konstituænnta boahá dán sadjáj, ja dáv skrammbliim dahká. Skrammbliim sirddá konstituentav sajes gánná dat le tjalmostuvvam váj ietjá konstituænnta máhtá tjalmostuvvat (Hopp 2007). Skrammbliim sjaddá danen strategija man milta oadtju juojddáv ierit sajes gánná tjalmostuvvá, váj ietjá konstituænnta máhtá válldet dáv sajev, ja tjalmostibme sjaddá riekta.

Skrammbliim sirddema li guokta sierra sirddema, akta le A-sirddem ja nubbe le A'-sirddem. A-sirddem le bájkálasj operasjávnná mij sirddá konstituentajt kásus sadjáj, ja A'-sirddem le sirddem posisjávnnáj gánná ij le kásus.

Dá guokta sierra sirddema dáhpáduvvi aj guovte sierra ássjij diehti, A-skrammbliim dáhpáduvvá EPP dábdomerkej diehti, madi A'-skrammbliim dáhpáduvvá funksjonálla faktávra diehti dagu topihkka ja tjalmostibme. Skánndanávalasj gielajn ij le skrammbliim, valla dánna le objækta málsom (ieññilgiellaj *object shift*).

8.2.1 Objækta skrammbliim julevsámegiellan

Oajvvadav julevsámegiellan aj gávnnu skrammbliimav. Gielajn gánná le valjes kásussystemma le aj álu skrammbliim. Dát le riek dájduvasj, gá gielajn gánná ij le vallje kásusijs de bágo funksjávnná mierreduvvá sajes, ja skrammbliim máhtá de boasstot dádjaduvvat jus kásus ij le mierkkimin bágoj funksjávnnájt. Danen de le dábálettjat nav, gielajn gánná le valjes kásussystemma le aj friddja báhkogárges. Manen gielajn gánná le valjes kásussystemma oadtju friddja jali friddjap báhkogárggáv, le dan diehti gá dát le álkkep oahppat ja dádjadit, gá friddja báhkogárggáv gielajn gánná ij le valjes kásussystemma (Mcfadden 2003). Danen de li oanep sirddema dagu skrammbliim báddnum valjes kásus mierkkimis, madi guhkep sirddema dagu topikaliserim ij la.

Gá guoradalliv objevta sajev struktuvran gánná le ditransitijvva værbbba kapihttalin 7.1.2 de lej tjielgas objevta sadje máhtá liehket guovten sajen, dan milta makkir

ditransitijva nuppe sisñeldisargumænnta le. Huoman de li gárgadisá gánná njuolgga objækta le iehpenjuolgga objevta ávddåla aj giellaåhpalasj gárgadisá.

Kapihttalín 7.1.2 bádiđ ávdån ditransitijva verba argumænnta illatijvan sadje le badjelin hierarkijan gá objækta, huoman de li gárgadisá (128), (129) ja (130) divna giellaåhpalattja.

(128) Biggi vattij nijbev Jávvåj

(129) Biggi nijbev Jávvåj vattij

(130) Biggi nijbev vattij Jávvåj

Gárgadisájn (128), (129) ja (130) le objækta illatijva sisñeldisargumenta ávddåla.

Dájn gárgadisájn viertti de dáhpáduvvam sirddem, objækta le sirddám illatijva sisñeldisargumenta ávddåj. Jus julevsámegiellan dássju lej liehket akta vuodobáhkogárges de luluj álkke dákkir gárgadisájt dádjadit, valla gá li guokta vuodobáhkogárggá de li aj guokta dálkkum vejulasjvuoda. Gárgadisájn gánná njuolgga objækta le illatijva sisñeldisargumenta ávddåla máhtti adnet “oabme” vuodobáhkogárggáv SOV vuodobáhkogárggán, gá objækta le illatijva sisñeldisargumenta ávddåla de le dat dan diehti gá objækta le sirddám bajemus vP spesifikahtorij, ja nav aj boahám illatijva sisñeldisargumenta ávddåj. Nubbe dálkkumvejulasjvuolta le ahte “áda” vuodobáhkogárges SVO le anon ja objækta le skrammbli illatijva sisñeldisargumenta ávddåj. Nav guhkev gá li guokta vuodobáhkogárggá anon, de le gássjel mierredit mij le skrammbli.

Lav má árabut ávddånbuktám hypotesav gánná julevsámegiella le rievddamin SOV báhkogárggás SVO báhkogárggáj. Jus dát hypotesa le riekta, ja julevsámegiella vuodobáhkogárges sjaddá SVO, de huoman iv jáhke SOV báhkogárges sjaddá állu gáhtot. SOV sjaddá bissot, ij vuodobáhkogárggán valla báhkogárggán gánná le sierra dæddo værbba. Jus værbba galggá oadtjot sierra dættov, de viertti objækta sirddet sajenis váj værbba máhtta oadtjot dav dættov majt mañemus báhko gárgadisán oadtju. Dát sirddem le nav gáktu lav badjelin tjielggim skrammbli. Gá objækta skrammbli oajveverba ávddåj de oajvveværbba tjalmostuvvá.

Ienñilsgielan le topikaliserim ja tjalmostibme, valla huoman de ij le ienñilsgielan nav friddja báhkogárges gá julevsámegiellan. Julevsámegiellan viertti danen gávnnut juoga

duodden topikaliserimij ja tjalmostibmáj mij rievddá gárgadisá informasjávna struktuvrav. Danen de oajvvadav julevsámegiellan ij dássju sjatta sjaddat skramblim, valla uddni juo gávnnu.

9 Tjoahkkájgæsos

Dán dahkamusán lav guoradallam objevta sajev ja objevta struktuvrav indikatijva gárgadisájn, dáv lav dahkam generatijva grammatihka vuoge milta.

Lav guoradallam objevta sajev ietjá gárgadisásij vuosstij ja guoradallam gâk objevta sadje ja sisnjálasj struktuvrra rievddá gâ li sierra objevta ja sierra gárgadisá.

Váj galggiv nahkat mierredit struktuvrav indikatijva gárgadisájn gânnâ le objækta de sjattaj diedon stuor oasse bargos guoradallat objevta sajev verba hárráj, vierttijiv vásstedit jus julevsámegiellan le SOV váj SVO vuodobáhkogárges. Julevsámegiellan li gâlmmâ sierra objevta, objækta máhtta liehket nomen, mij le akkusatijva hámen jali genitijva hámen jus le vuodotâlla attribuhttan, máhtta liehket infinitivva værbba jali ladásgárgadis. Dá gâlmmâ sierra objevta adni sierra sajev oajvveverba hárráj, infinitivvaobjevta ja ladásgárgadisá ma doajmmi objæktan adni vuodosajev verba oalgesbielen, madi akkusatijvvaobjevtaj sadje lej iehpetjielgas. Introspeksjávnnâ ittji munji makkirak diedoht vatte akkusatijvvaobjevta saje birra, ja danen lej dârbbo guoradallat dáv korpusin ja informántaj. Gâ dâjt guoradalliv de gâvnadiv akkusatijvvaobjækta máhtta liehket sihke verba gârobielen ja oalgesbielen bieledis gárgadisán, dáhtá vuosedij guokta gârggá doajmmi vuodobáhkogârggân julevsámegiellan. Juska dal agev lip diehtâm julevsámegiellan le muhtem mærráj friddja báhkogárges de lej alvaduhte vuojnnet guokta vuodobáhkogârggá li anon julevsámegiellan, gâ ietjá sámegiellajn le dássju akta vuodobáhkogárges. Sáme giellahistâvrâs diehtep vuodosámegiellan lej SOV báhkogárges, ja dán diehti de lav oajvvadam hypotesav gânnâ julevsámegiella báhkogárges le *rievddamin* SOV gârggás SVO gârggáj, ja dát le sivva manen li guokta vuodobáhkogârggá anon. Gâ oajvvadav hypotesav gânnâ julevsámegiella le rievddamin, de le diehttelis aj nav akkusatijvvaobjevta sadje sjaddá sjaddat verba oalgesbielen, ja julevsámegiella sjaddá sjaddat SVO giella nav dagu nuorttasámegiella. Iv le gal javlla majdik dan birra man guhka ájgge dát rievddam sjaddá válldet, valla gâ informánta gudi li vuorrasap

buolvas e ga vuojne sieradusáv SOV ja SVO gárggáj gaskan, de le julevsámeigiela vuodobáhkogárges juo rievddagoahtám sijá ájge ávddála, ja giellarievddama ham dábálatjtat loajtoj dáhpáduvvi.

Ávddál gá máhtta guoradallat objevta sajev struktuvran ja objevta struktuvrav, de vierti diedon gávnnat muorrastruktuvrav mij julevsámeigiellaj hiehpá. Julevsáme værbbagihppo máhtta liehket sihke oajvve-álgon ja oajvve-maņemus, adposisjávna gihppo máhtta aj liehket sihke oajvve-álgon ja oajvve-maņemus. Ietján de le julevsámeigiella oajvve-maņemus giella, ja dássta vuojná julevsámeigielan le iehpehármonalásj struktuvrra. Lav välljim muorrastruktuvrav tsieggit Kaynea vuojno milta gánná divna værálda gielajn le SVO struktuvra vuodon, ja jus galggá ietjá struktuvrav deriverit de dát dáhpáduvvá sirddema baktu. Gá galggá julevsáme SOV gárgadisáj struktuvrav guoradallat de le objækta sirddám verba badjelij lijgge vP gihppuj. Gá objækta muhttijn sirddá dán láhkáj, ja muhttin ij sirde de dát buktá hásstalusájt gá generatijva grammatihkajn barggá. Dákkir välljimvejulasjvuoha ij le generatijva grammatihka prinsihpaj milta vejulasj, jus juoga sirddá de vierti liehket sivva dasi, vierti liehket sieradus dan gárgadisá gaskan gánná dákkir sirddem dáhpáduvvá ja gárgadisán gánná ij dáhpáduvá. Gá sihke SOV ja SVO doajmmi vuodobáhkogárggán de ij le dákkir sieradus, ja dát ij le má generatijva grammatihka milta.

Hierarkija julevsáme gárgadisán le C>T>(Neg)>(Mod)>(Aux)>(Pass)>v>V ja D>(Poss)>(Num)>n>N. Num ja n gaskan li soajttá muhtem funksjonálla gihpo man sadje le attribuhta adjektijva. Struktuvran majt lav oajvvadam li binnep sirddema gá majt ietjá dutke gudi li guoradallam sámeigiela struktuvrav generatijva grammatihkajn li oajvvadam, dát le dan diehti gá lihtudibme le oasse teorijas majt anáv, ja bágo e dárba ha sirddet váj dábddomerka galggi dárkestuvvat. Værbbagihppo le guovdátjin gá guoradallá gárgadisáj struktuvrav gánná le objækta, dan diehti gá transitijverba dagi de ij le ga objækta. Divna objevta li oajvveverba komplementa, ja danen komplementa stuor V:aj. Komplementa mij le objækta máhtta liehket juogu dal DP gihppo, TP gihppo jali CP gihppo. Lav oajvvadam dá gálmma sierra objevta, majt lav badjelin nammadam adni sajev gálmma sierra gihpojn. Nomen objevtaj (akkusatijva ja genitijva jus le vuodotálla attribuhttan) sadje le DP gihpon. Infinitijvaobjevta sadje le lijgge TP gihpon. Ladásgárgadisá sadje le lijgge CP gihpon.

Akkusatijvvaobjevtan máhtti liehket attribuhta. Attribuhta máhtti liehket attribuhta adjektijva , genitijvva jali vuodotálla. Divna attribuhta objæktaj li adjunhta. Mån lav oajvvadam vuodotállaj sadje le sierra válljidahkes funksjonálla gihpon NumP, dan diehti gá vuodotálla vájkudi objevta kásusij. Genitijva attribuhtaj sadje le aj dákkir válljidahkes funksjonálla gihpon, PossP. Attribuhta adjektijvaj sadje ij le tjielgas, máhtta liehket sierra funksjonálla gihpon mij oadtju namáv adjektijva vuoge milta, jali de máhtta liehket lijgge adjunhta nP gihpo spesifikáhtora sinna. Sivva manen li guokta vuojno dási le gá muhtem dutke li oajvvadam attribuhta adjektijvaj gaskan le sierra hierarkija, ja danen de vierttiji dáj sadje liehke sierra válljidahkes funksjonálla gihpon. Jus julevsáme attribuhta adjunhta gaskan le dákkir hierarkija iv le mån guoradallam dán dahkamusán ja danen lav ávddánbuktám goappátijit vuogijt. Jus julevsáme attribuhta adjektijva tjuovvu sierra hierarkijav mij mierret man láchka dá galggi liehket nomenij, de li ájn ienep funksjonálla gihpo Num ja n gaskan. Jus julevsáme attribuhta adjektijvaj gaskan le dákkir hierarkija, le dutkamtjuolmma mij bierri tjoavdeduvvat.

Lav dahkamusán dættodam bieledis gárgadisájt, valla gá julevsámegiellan le muhtem mærráj friddja báhkogárges de li diedon moadda gárgadisá ma e tjuovo bieledis gárggáv. Gá objækta le sirddám vuodosajenis ietjá sadjáj struktuvran de le juoga sierra dájna gárgadisájn, le juoga mij dættoduvvá. Gárgadisá informasjávnnástruktuvrra le rievddam gá gárgadis ij tjuovo vuodobáhkogárggáv. Julevsámegiellan de objækta máhtta topikaliserima, tjalmostime ja skrammblima baktu sirddet sajenis. Topikaliserim ja tjalmostibme li gal dábdos terma sámegielladutkamin, madi skrammblim le ádá. Dán dahkamusán lav tjuottjodam julevsámegiellan le skrammblim ja vuosedam muhtem buojkulvisájt dasi. Skrammblimav julevsámegiellan viertti guoradallat ij dássju objevtaj hárráj, dájna dahkamusájn lav dássju vehik nammadam ja giehtadallam skrammblimav, valla dát le dássju álgo. Informasjávnnástruktuvrra le alvos ássje, mij ij guoska dássju objevtajda jali gárgadisájda gánná le objækta. Oajvvadav dát le ássje mij aj viertti boahhteájgen guoradaláduvvat.

10 Girjálásjuohta

- Adger, David. 2003. *Core syntax, a minimalist approach*. Oxford University Press.
- Baker, Mark C. 2001. *The atoms of language, the mind's hidden rules of grammar*. New York: Basic Books.
- Blake, Barry J. 2001. *Case*, Cambridge University Press
- Biberauer, Holmberg & Roberts. 2007. "Disharmonic Word-Order Systems and the Final-Over-Final-Constraint". *Proceedings of XXXIII Incontro di Grammatica Generativa*. s. 86-105. Red. Bisetto & Barbieri.
- Carnie, Andrew. 2007. *Syntax, a generative introduction, second edition*. Blackwell publishing.
- Clark, Robin & Roberts, Ian. 1993. "A Computational Model of Language Learnability and Language Change" *Linguistic Inquiry Vol. 24, No. 2*. 299-345. The M.I.T press.
- Cinque, Guglielmo. 1994. "On the Evidence for Partial N-movement in the Romance DP" *Paths Towards Universal Grammar. Studies in Honor of Richard S. Kayne*. 85-110. Red: Cinque, Kayne & Taraldsen. Georgetown University Press
- Collinder, Björn. 1965. *An introduction to the uralic languages*. University Of California Press.
- Dryer, Matthew. 1992. The greenbergian word order correlations. *Language* 68. s. 81-138.
- Greenberg, Joseph. 1968. "Some universals of grammar with particular reference to the order og meaningful elements" *Universals of grammar*. 73-113. Red: Greenberg. The M.I.T Press
- Helander, Nils Øivind. 2001. "Ii das šat murrii,iige báktái, dávvisámeigiela illatiivva geavaheapmi." *Dieđut 1/2001*. Sámi instituhtta.
- Hopp, Holger Christian. 2007. "The grammar of scrambling". *Ultimate attainment at the interfaces in second language acquisition: grammar and processing*". 93-146. Red: Hopp. Groningen Dissertations in Linguistics 65

- Ishihara, Shinichiro. 2001. "Stress, Focus, and Scrambling in Japanese" *MIT Working Paper in Linguistics 39: A few from building E39: Papers in Syntax, Semantics and their interface*. 142–175. Cambridge.
- Johannesen, Janne Bondi. 2003. "Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus." *På språkjakt –problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*. 133-172. Red: Johannesen & Erlenkamp. Unipub Forlag
- Julien, Marit. 1996. *Syntactic word formation in Northern Sámi*. Novus Press
- Kintel, Anders. 1991. *Syntaks og ordavledninger i lulesamisk*. Samisk Utdanningsråd.
- Korhonen, Mikko. 1981. Johdatus lapin kielen historiaan. *Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 370*.
- Korhonen, Mikko. 1988. "The history of the lapp language" *The uralic languages: description, history and foreign influences*. s. 264-287. Red: Sinor Denis. E. J Brill.
- Kroch, Antony. 2001. "Syntactic change". *The handbook of contemporary syntactic theory*. s. 699-730. Red: Baltin & Collins, Blackwell Publishing
- Magga, Ole Henrik. Foreløbig versjon. *Setninger og setningsdeler i samisk*. Sámi Instituhtta.
- Magga, Ole Henrik. 1986. *Studier i samisk infinitivsyntaks, Del 1: Infinitivsetning. Akkusativ og infinitiv*. Sámi instituhtta.
- Magga, Ole Henrik. 1980. "Giellaoahppa, Jietna, hápme ja cealkkaoahppa oanehaččat čilgejuvvon". *Dieđut nr.3 1980*. Sámi instituhtta.
- Mcfadden, Thomas. 2003. *On the synchronic and diachronic role of case-marking in word order*. Conference on Comparative Diachronic Syntax. University of Pennsylvania.
- Mikkelsen, Anne Kalstad. 1996. "Barna fra fjordene – Styrking av samisk språk gjennom barnehagen." *Våg å snakke*. 45-64. Red. Todal &Pope. Samisk Utdanningsråd.
- Nelson&Toivonen. 2003. "Counting and the grammar: Numerals in Inari Sami". *Generative Approaches to Finnic and Saami Linguistics*. 321–341. Red. Manninen & Nelson. CSLI Publications.
- Nickel, Klaus Petter. 1983. *Samisk grammatikk del 2, syntaks*. Samisk utdanningsråd.

- Nickel, Klaus Petter. 1994. *Samisk grammatikk*. Davvi girji OS.
- Ochi, Masao. 2009. Overt Object Shift in Japanese. *Syntax* 12. s. 324–362
- Radford, Andrew. 2004. *Minimalist Syntax, Exploring the Structure of English*. Cambridge University press.
- Sammallahti, Pekka. 1998. *The Sami Languages, An Introduction*. Davvi Girji OS.
- Sammallahti, Pekka. 2005. *Láidehus sámegiela cealkkaoahpa dutkamii*. Davvi girji.
- Spiik, Nils Eric. 1989. *Lulesamisk grammatik*. Sameskolstyrelsen.
- Svonni, M. 2007a. “Vearbakomplemeanttat davvisámegiela cealkagiin”. *Sámit, sánit, sátnehámit : riepmočála Pekka Sammallahtii miessemánu 21. beaivve 2007*. Red. Ylikoski & Aikio. Suomalais-Ugrilainen seura.
- Svonni, Mikael. 2007 b. “Subjeavtta sadji ja finihtta cealkagiid struktuvra davvisámegielas”. *Sámi dieđalaš áigecála 2007* (1-2) s. 85-102
- Svonni, Mikael. 2008. “Sami languages in the Nordic countries and Russia”. *Multilingual Europe : facts and policies*. s. 233-253. Red. Guus & Durk. Mouton de Gruyter
- Trips, Carola. 2002. *From OV to VO in Early middle English*. Johan Benjamin Publishing Company.
- Vaux, Bert & Cooper, Justin 1999. *Introduction to Linguistic Field methods*. Muenchen: Lincom Europa.
- Whaley, Lindsay J. 1997. *Introduction to typology: the unity and diversity of language*. Sage Publications, California
- Wickman, Bo. 1955. *The form of the object in the uralic languages*. Almqvist & Wiksells boktryckeri aktiebolag.
- Wickman, Bo. 1982. “Nordisk påverkan på samisk syntax.” *Språkhistoria och språkkontakt i Finland och Nord-Skandinavien : studier tillägnade Tryggve Sköld den 2 november 1982*. s. 279-285. Etnologiska institutionen vid Umeå universitetsamt Kungl. Skytteanska samfundet i Umeå
- Vonen, Arnfin Muruvik. 2003. “Arbeid med infromanter i feltarbeid med eksotiske språk.” *På språkjakt –Problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*. s. 31-58. Red. Johannesen & Erlenkamp. Unipub Forlag.

Tjuovvusa

Tjuovos 1: Tevsta korpusin⁴

Admin	Tjálle	Járggálddje	Járggáluvvam
Rijkalasj unneplágo ja unneplågogiela	Tjoahkkájgæsos Svieriga ráddidusá unnepláhkopolitihkas		X
Handlingsplan 2009 for samisk språk-	Barggo- ja sebradahttemdepartemænnta		X
Bible			
Ádå testámænnta			X
Facta			
Árrom ja Luohkkoávkkim, Birásarkeologasj átsådime árromsajijs árranij ájges 600 – 1900 Kr.m. vuovddesáme dajvajn	Nina Karlsson		X
Átti Piera 80 jage	Stig Riembe Gælok		
Girjje Svieriga girkkos		Kåre Tjihkkom	X
Svieriga girkko, Ádå láhkáj ieme láhkáj		Kåre Tjihkkom	X

⁴ Iv diede gut le járggálam divna tevstajt, da diedo ma li munja li tabellan.

Är jag en riktig same? (Tjoahkkájgæsos)	Christina Aahren	Lars T. Kintel	X
”Ellinor sábmme” – ielle sáme leksikávnna	Ellinor Marita Jåma	Lars T. Kintel	X
Åvddábáhko Bårjås 2003			
Sámegiela Tjiegñodibme	Oahppopládna		X
Sámegiella vuostasj giellan, Sámegiella nubben giellan,Sámegiella ja kultuvraálgo	Oahppopládna 97		X
Sámegiella nubbenigiellan, sámegiella 2 ja sámegiella 3	Oahppopládna		X
Sámegiellavuostasjgiellan Sámegiella 1	Oahppopládna		X
Julevsámegiella 1.giellan/Lulesamisk 1.språk	Berit Ellen Bongo		X
Julevsámegiella 2.giellan/Lulesamisk 2.språk	Berit Ellen Bongo		X
Giella le fábmme	Maaren Paalismaa	Lars T. Kintel	X
Iednegiella 9 ja 10, aktan åhpaddjebagádusáj	Kurt Tore Andersen		
Sámegiella, Ábnnasa ájggomus ja anburgge åhpadasán	Charlotta Lambertz		X
Máhttep gus málssot gábmagijs stiebilijda? Tjieggidusfámo, tjieggidusáhtsálime ja ádaággásasj sáme identitehtadahkama birra.	Lina Gaski	Lars T. Kintel	X
Mediagirije	Liv Inger Somby	Lars T. Kintel	X
Naturresevat - Länsstyrelsen i Norrbotten			X

Rijkalásj unneplágo ja unneplágogiela. Tjoahkkájgäsos ráddidusá unnepláhkopolitihkas	Svieriga ráddidus		X
Kataloga vuosádussaj “Tjuovggis ijá – sjeivnnjis bieje”			?
Bájkálasj vuodnaresursa ja regulierimpolitihkka. Tjoahkkájgäsos	Bjørn Sagdahl	Lars T. Kintel	X
”Dalloy gá luossakonsesjávna bádiija” Tjoahkkájgäsos	Håkan T. Sandersen	Lars T. Kintel	X
Sáme ja Lofoahttaguolástus ávdep ájgij Tjoahkkásjgäsos	Alf Ragnar Nielssen	Lars T. Kintel	X
Sáme tjuovggidusájge sisi ,Girjálásjuoda ávdástus ádáájjgásasj sámekursan. Tjoahkkájgäsos	Sigbjørn Skåden	Lars T. Kintel	X
Guojmmevuolta ja aktisasj barggo institusjávna gaskan – hástalusá boahhteájggáj	Sven-Roald Nystø	Lars T. Kintel	X
Jáhkko ja ájadus	Marit Guttorm		X
Vuodoskávlá eksábma, 2002, sámegiella nubben giellan, tækstatjoahkke			Muhtem oase li jårggáluvvam
Karl Tiren			?
Stivrrájadediddje Tone Finnesena buorisboahthemhalla Árrana dutkamkonferánsan snjuktjamáno 21.-22. bieje jagen 2006 Ájluovtan Divtasvuonan	Tone Finnesen	Lars T. Kintel	X
Goabdesájgge, Sámi dájusj			

goabddáj ja jáhko birra			
Jáhkámáhke girikko			?
Vattenfalla buodo ja tjáhtjeluojtádagá galggi hækka dulviyt gierddat			?
Almmalasj diehto gå lávggi digitál-TV ájggáj Vuonan	Digitaltvinorge.no		X
“Biejvvegirjásj” 72 tjállusa Sámefolkētis	Stig Riemme gælok		
Ficti			
Sjokoláda ja næjtso	Kurt Tore Andersen		
Tjaktjalasta	Lars Matto Tuolja		
Lulelapska anteckningar: Sægner och folktro	Harald Grundstrøm		
Sægner och folktro bland Jokkmokkslapparna	Harald Grundstrøm		
Sægner och folktro från Jokkmokk	Harald Grundstrøm		
News			
Mijá Ájgge, artihkkala jages 2003 ja 2004 aktij 26 artihkkala	Heidi Andersen		
Nuorttasálltobájkke avijssa artihkkala jages 2008 aktij 2 artihkkala			

Tjuovos 2: Báhkolissta

Aktidime - Merge
Árvustallam - Valueing
Boares ieŋŋilsgiella - Old English
CP gihppo - Complementizer phrase
Dádjadahtes dábddomærkka - Uninterpretable feature
Dádjadahte dábddomærkka - Interpretable feature
Dárkestibme - Checking
GB teorija - Government and binding
Komplemænnta – Complement
Komplementerididdje - Complementizer
Kræssjit - Crash
Lihtudibme - Agree
Minimalissta prográmma - Minimalist program
Oajvve - Head
Oajvve-maŋemus - Head-final
Oajvve-vuostasj - Head-initial
Objækta málssom - Object shift
Pro-guodem - Pro-drop
Projiserim - Projecting
Sáme-suoma vuodogiellaj - Proto sámí-finnic
Skramblim - Scrambling
Spesifikáhtor - Specifier
Theta-roalla - Theta role
Tiebmá – Theme
Topihkka - Topic
Topikaliserim - Topicalization
Tjalmostibme - Focus
Ulmme - Goal
Universálla - Universal
Universálla vuodo hypotesa - Universal Base hypothesis
Válljim – Select

Vuodosadje - Base position

Vuodo ávddánahttem hypotesa - Base generation hypotesa